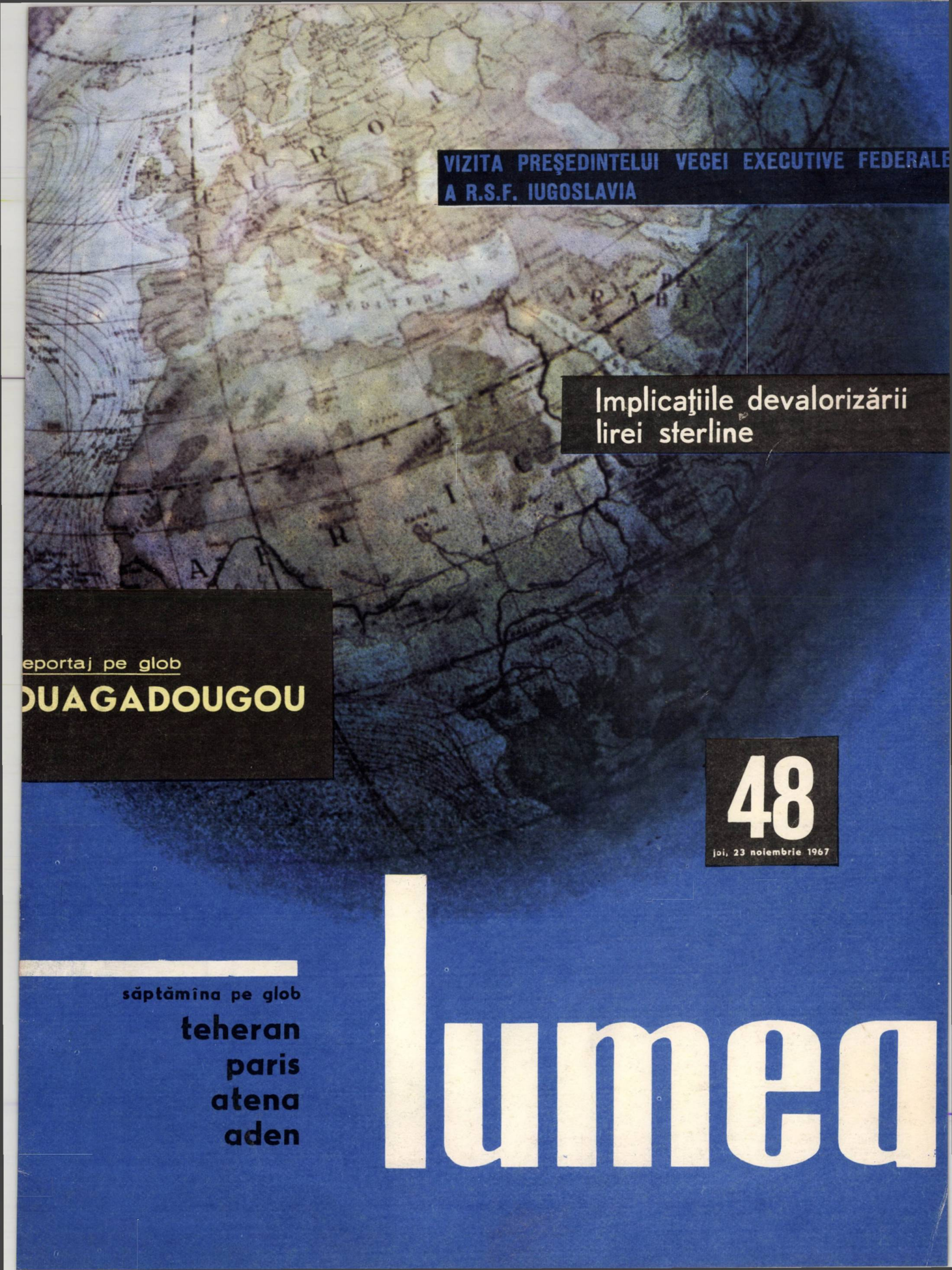

VIZITA PREŞEDINTELUI VECEI EXECUTIVE FEDERALE A R.S.F. IUGOSLAVIA

Implicaţiile devalorizării lirei sterline

eportaj pe glob

OUAGADOUGOU

48

joi, 23 noiembrie 1967

săptămîna pe glob

teheran
paris
atena
aden

lumea

În acest număr corespondențele trimișilor noștri la

COPENHAGA

George Serafin

O relatare a dezbaterilor celei de a doua sesiuni a Tribunalului Russell începute luni în orășelul danez Roskilde. „Avem sarcina de a ralia omenirea pentru dreptate în Vietnam", spune Bertrand Russell în mesajul său.

SANTIAGO DE CHILE

Eugen Pop

Sfîrșit de primăvară la Santiago. Atenția ziaristului este solicitată de un interesant bilanț politic: trei ani de la preluarea mandatului prezidențial de către Eduardo Frei.

NEW YORK

Cornel Răducanu

Filmul dezbaterilor desfășurate în organismele O.N.U. în cursul ultimei săptămîni. Adunarea Generală și-a reluat lucrările în ședințe plenare.

NEAPOLE

Dr. N. S. Stănescu

Problemele specifice din Mezzogiorno și soluțiile lor reține atenția opiniei publice italiene. Trimisul special al revistei noastre prezintă aspecte ale situației economice și sociale din această zonă a Italiei.

GDANSK

Sorin Mladoveanu

Milenara „poartă maritimă" a Poloniei îmbină farmecul de stampă veche al unor cartiere multiseculare cu pulsația marilor sale șantiere navale, specializate în fabricarea traulerelor moderne de cursă lungă.

Primirea de către tovarășul Nicolae Ceaușesc a tovarășului Mika Spilia

Tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a primit pe tovarășul Mika Spiliak, membru al Prezidiului Comitetului Central al Uniunii Comuniștil din Iugoslavia, președintele Vecei Executive Federale a R. S. F. Iugoslavia, cu prilejul vizitei de prietenie pe ca a făcut-o în țara noastră.

Conferința europeană U.N.E.S.C.O. a miniștrilor învățămîntulu

La Viena, în palatul Hofburg, se desfășoară Conferint miniștrilor învățămîntului din statele europene membre ale U.N.E.S.C.O., avînd ca temă generală „Accesul spre învățămîntul superior". La ședința inaugurală a participat și președintele Republicii Austria dr. Franz Jonas.

lumea

Nr. 48 (213) - 23 NOIEMBRIE 1967

sumar

MERSUL EVENIMENTELOR

2 Lira sterlină lasă lest. — Principii indispensabile unui tratat de neproliferare. — Cipru, un nou moment de tensiune. — Londra și-a ales interlocutorii. — Prima lansare de pe Lună. *Mihai Matei*
3 Sensul unui „raport". *Eugen Phoebus*

DE LA TRIMIȘII ȘI CORESPONDENȚII NOȘTRI

11 COPENHAGA — „Jus contra bellum". *George Serafin*
12 SANTIAGO DE CHILE — La „jumătatea mandatului". *Eugen Pop*
13 NEW YORK — Dezbateri vii în organismele O.N.U. *Cornel Răducanu*
15 NEAPOLE — „Mezzogiorno", dileme și soluții. *Dr. N. S. Stănescu*
16 GDANSK — Poarta maritimă. *Sorin Mladoveanu*
17 LONDRA — Guvernul obține încă un răgaz. *John Gritten*

INTERVIURI

5 MIKA ȘPILIAK, *președintele Vecei Executive Federale a R.S.F. Iugoslavia* : Dezvoltarea relațiilor iugoslavo-române.
8 MAURICE SCHUMANN, *ministru de stat însărcinat cu cercetarea științifică, problemele atomice și spațiale ale Franței* : Cercetarea științifică, teren al cooperării. *Florica Șelmaru*

ARTICOLE ȘI REPORTAJE

6 O vizită dedicată înțelegerii și prieteniei. *Paul Alexandru Georgescu*
9 Atena : procesul „celor 31". *Laurențiu Duță*
19 Suedia — Consensuri și controverse. *Andrei Vela*
24 Preocupări actuale în dezvoltarea economiei algeriene. *Fragmente din discursul pronunțat de președintele BOUMEDIENNE la 1 noiembrie.*
26 Etapele măiestriei. *Felicia Antip*
28 ANTIMEMORII de André Malraux.

REPORTAJ PE GLOB

22 Ouagadougou. *Silvian Petrescu*

CONTRAPUNCT

21 Cine a ucis-o pe Shirley Temple ? *Radu Cosașu*

■

30 Continentul „creier".

LUMEA ÎN CĂRȚI ȘI REVISTE

33 Jean Jacques Servan-Schreiber : „Sfidarea americană". *Sergiu Verona*

PUNCTE DE VEDERE DIN PRESA MONDIALĂ

35—39 Le Figaro, International Herald Tribune, La Tribune des Nations, The New York Times, The Guardian, Le Monde, Al Amal.

PROFIL

39 SYED SHARIFUDDIN PIRZADA, ministrul afacerilor externe al Pakistanului.

BREVIAR (2) • **POȘTA REDACȚIEI** (40)

LIRA STERLINĂ LASĂ LEST

Cinci lire sterline vor valora 12 dolari în loc de 14. Diferența nu pare chiar atît de mare și totuși comentatorii au vorbit despre „capitulare", „reacție în lanț", „primejdie pentru întregul sistem de lichidități occidental", după comunicatul dat publicității de Trezoreria britanică sîmbătă, la ora 9 seara (oră și zi, de altfel nu alese întîmplător, ci pentru că împiedicau pînă luni dimineața speculațiile de ultim moment la oricare dintre bursele lumii).

Este vorba, într-adevăr, despre o capitulare, deoarece menținerea vechiului curs al lirei sterline a reprezentat, pînă la sfîrșitul săptămînii trecute, una din puținele priorități clare ale guvernului britanic. S-a dovedit însă că nu se poate vorbi, pe termen scurt, despre o adevărată reacție în lanț. Este adevărat că Irlanda, Guyana, Malta, Noua Zeelandă, Malawi — țări a căror monedă era în strînsă dependență de lira sterlină — au efectuat devalorizări similare. Este adevărat că Danemarca, în al cărei comerț exterior Anglia ocupa o pondere deosebit de însemnată, a adoptat și ea o asemenea măsură. Este adevărat că Spania și Izraelul au profitat de conjunctura favorabilă pentru a proceda la devalorizări — reclamate, în primul rînd, de situația lor economică nesatisfăcătoare. Totuși, Republica Sud-Africană și Australia nu au procedat la devalorizări (în cazul celei de a doua țări și pentru că se trecuse, în mare măsură, la dolar ca rezervă valutară). De asemenea, celelalte țări din A.E.L.S., precum și țările Pieței comune, au anunțat că nu intenționează să modifice cursul monedelor respective, afirmînd că în felul acesta înțeleg să sprijine eficacitatea măsurii britanice.

Publicul în fața bursei din Londra, a cărei funcționare a fost suspendată

Consecințele pe plan internațional rămîn însă de proporții. Rezervele unui mare număr de țări arabe și africane (ale zonei lirei sterline, în general) au fost simțitor afectate în urma devalorizării. Kuweitul deține rezerve în valoare de 400 de milioane de lire sterline; rezerve importante avea și Arabia Saudită; iar situația nu e mai puțin gravă atunci cînd e vorba despre rezervele mai modeste ale unor țări africane. Devalorizarea — și în plus faptul că mulți o apreciază ca tardivă, insuficientă și nereprezentînd o soluție definitivă — pune sub semnul întrebării securitatea lirei sterline ca rezervă valutară. Se conturează deci posibilitatea ca rolul lirei ca monedă de rezervă să se apropie de sfîrșit.

O consecință a devalorizării este și poziția expusă în care se află acum dolarul american. Despre liră s-a vorbit de mult și nu nejustificat, ca despre o primă linie de apărare a dolarului. Acum, această primă linie a fost abandonată și este de așteptat ca discuțiile interoccidentale consacrate problemei lichidităților monetare să capete un caracter și mai urgent. De altfel, devalorizarea nu a depășit procentual 17 la sută (de fapt, ea reprezintă exact 14,3) tocmai pentru că depășirea acestui prag ar fi presat puternic, poate chiar decisiv, guvernul american în sensul unei măsuri similare.

Acum, cînd una din prioritățile politicii engleze a fost abandonată, se pare că această măsură nici măcar nu a contribuit la atingerea unui alt obiectiv, care obsedează de un an încoace guvernul de la Londra. Cu șase săptămîni în urmă, Consiliul ministerial al Pieței comune era scena unor îndoieli declarate în posibilitatea guvernului britanic de a menține pozițiile lirei sterline; unele intervenții aproape că sugerau o devalorizare. Măsura întreprinsă de guvernul englez sîmbătă seara nu reușește, totuși, să apară ca o satisfacție acordată experților din C.E.E., ci doar ca o confirmare a neîncrederii în liră exprimate la începutul lui octombrie. O dată în plus, una din acțiunile importante ale guvernului englez a apărut nu ca o inițiativă decisă, ci ca o adaptare nedorită dar inevitabilă în fața presiunii evenimentelor. În acest sens trebuie interpretat faptul că devalorizarea era apreciată ca improbabilă, aproape formal dezmințită, de principalul negociator pe lîngă Piața comună, lordul Chalfont, cu mai puțin de 36 de ore înainte de comunicatul Trezoreriei. În consecință, poziția Franței, reprezentată la ultimele reuniuni C.E.E. de ministrul finanțelor Debré și respectiv ministrul de externe, Couve de Murville, este clară: guvernul francez se declară dispus să acorde sprijinul său oricăror măsuri de redresare a economiei britanice, dar nu consideră că această redresare este suficient de apropiată pentru a permite începerea negocierilor directe între Londra și „cei șase". La Paris (poate și în alte capitale vest-europene), devalorizarea este privită ca o măsură realistă, dar se consideră că același realism ar impune și amînarea încercărilor de a dobîndi calitatea de membru al C.E.E.

breviar

16 NOIEMBRIE

A sosit în Capitală președintele Veceі Executive Federale a R.S.F. Iugoslavia, Mika Špiliak, împreună cu soția, care, la invitația președintelui Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer, și a soției sale, a făcut între 16—19 noiembrie o vizită de prietenie în țara noastră. În aceeași zi, președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer, a avut o întrevedere, la palatul Consiliului de Miniștri, cu președintele Vecei Executive Federale a R.S.F. Iugoslavia, Mika Špiliak. ● Tovarășul Paul Niculescu-Mizil, membru al Comitetului Executiv, al Prezidiului Permanent, secretar al C.C. al P.C.R., a primit delegația Școlii superioare politice de pe lîngă Comitetul Central al Partidului Comunist Cehoslovac, condusă de rectorul școlii, tovarășul Vilem Novy, care a sosit în țara noastră pentru schimb de experiență cu Academia de științe social-politice „Ștefan Gheorghiu" de pe lîngă C.C. al P.C.R.

17 NOIEMBRIE

Tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a primit pe tovarășul Mika Špiliak, membru al Prezidiului Comitetului Central al Uniunii Comuniștilor din Iugoslavia, președintele Vecei Executive Federale a R.S.F. Iugoslavia. La primire au luat parte tovarășii Ion Gheorghe Maurer, președintele Consiliului de Miniștri, Janos Fazekaș, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, precum și George Macovescu, prim-adjunct al ministrului afacerilor externe, și Aurel Mălnășan, ambasadorul României la Belgrad. ● Răspunzînd invitației guvernului cubanez, a părăsit Capitala, îndreptîndu-se spre Havana, o delegație guvernamentală economică, condusă de Gheorghe Rădulescu, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, pentru a duce tratative privind dezvoltarea în continuare a colaborării și cooperării economice și tehnico-științifice între România și Cuba.

20 NOIEMBRIE

Tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a primit pe ambasadorul extraordinar și plenipotențiar al Uniunii Sovietice la București, tovarășul A. V. Basov, la cererea acestuia. ● Președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, Chivu Stoica, a primit pe noul ambasador extraordinar și plenipotențiar al Suediei în Republica Socialistă România, baronul Carl Rappe, care și-a prezentat scrisorile de acreditare.

21 NOIEMBRIE

La invitația tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al C.C. al P.C.R., a sosit în Capitală tovarășul Luis Corvalan, secretar general al C.C. al P.C. din Chile, împreună cu soția, care face o vizită în Republica Socialistă România.

PRINCIPII INDISPENSABILE UNUI TRATAT DE NEPROLIFERARE

Comitetul celor 18 state pentru dezarmare a avut săptămîna trecută o nouă ședință în cadrul căreia a luat cuvîntul reprezentantul României, ambasadorul Nicolae Ecobescu. Intervenția reprezentantului român s-a referit la modalitățile ameliorării unor prevederi privind aplicarea tratatului de neproliferare, discutat de Comitetul celor 18. Pe linia propune-

La Secretariatul O.N.U. a avut loc tradiționala ceremonie a predării sigiliului și a colecției de documente a celei de-a 21-a sesiuni a Adunării Generale fostului președinte, Abdul Rahman Pazhwak (Afganistan). La ceremonie au luat parte (de la stînga la dreapta) C. V. Narasimhan, secretar general adjunct al O.N.U., Abdul Rahman Pazhwak, U Thant și Corneliu Mănescu, președintele actualei sesiuni

rilor românești cunoscute, Nicolae Ecobescu a argumentat necesitatea convocării unor conferințe periodice — un interval convenabil ar putea fi de cinci ani — consacrate condițiilor în care se desfășoară, practic, aplicarea tratatului. De asemenea, vorbind despre eventualitatea unor modificări ale tratatului, reprezentantul României a arătat că astfel de modificări nu pot fi impuse de către o minoritate a statelor semnatare, fiecare stat dispunînd de prerogativele suveranității sale în adoptarea atitudinii față de un amendament sau altul (un punct de vedere similar — a spus Nicolae Ecobescu — a fost exprimat și de reprezentantul Nigeriei). Amendamentele nu ar putea avea valoare legală decît pentru țările care le-au ratificat. Tot astfel, în cazul în care un stat ar fi în situația de a se retrage din tratat — a arătat reprezentantul român — ar fi suficientă notificarea deciziei de către celelalte părți semnatare ale Tratatului și de către Consiliul de Securitate, conținutul notificării revenind exclusiv în competența statului de la care ea provine.

Tot săptămîna trecută, a devenit cunoscută poziția în problema neproliferării a țării care găzduiește conferința celor 18. Willi Spuehler, șeful departamentului politic, funcție echivalentă în Elveția cu aceea de ministru de externe, a arătat că țara sa are o atitudine în general favorabilă față de încheierea unui tratat de neproliferare. Concomitent, Spuehler a formulat exigențele țării sale față de un asemenea tratat, arătînd că el trebuie să reflecte un echilibru al obligațiilor asumate de statele nucleare și nenucleare ; un tratat de neproliferare — a mai spus șeful departamentului politic elvețian — trebuie să conțină un angajament clar al țărilor posesoare ale armei nucleare de a nu recurge la amenințarea cu aceste arme împotriva țărilor nenucleare. Spuehler a subliniat necesitatea unor garanții privind utilizarea pașnică a energiei nucleare, insistînd asupra comunicării informațiilor în ce privește cercetările atomice cu caracter pașnic.

Desfășurarea ulterioară a lucrărilor Comitetului celor 18 va fi hotărîtă înainte de sfîrșitul lunii : Suedia și alte țări neutre au propus redactarea unui raport provizoriu supus, apoi, dezbaterii Adunării Generale a O.N.U. ; copreședinții Comitetului, S.U.A. și U.R.S.S. — țări autoare, totodată, și ale proiectelor (identice) de tratat aflate în discuție — au propus amînarea redactării raportului, întrucît articolul din tratat privitor la control nu a fost redactat, contactele în această privință fiind în curs.

CIPRU — UN NOU MOMENT DE TENSIUNE

La aproape patru ani după primele tulburări, Ciprul este din nou arena unor conflicte care provoacă îngrijorare. Incidentele au început miercurea trecută cînd, se relatează, trupele aflate sub comanda generalului Grivas au ocupat două sate în regiunea Aghios Theodoros. A urmat o suită de schimburi de focuri, explozii, alerta unităților militare ale comunităților greacă și turcă. De la Atena și Ankara au provenit

→

Sensul unui „raport"

An de an, mai precis de 17 ani, manevra se repetă. În fața Organizației Națiunilor Unite, așa-zisa „Comisie a O.N.U. pentru unificarea și refacerea Coreei" depune un „raport" de activitate. Scopurile pentru care a fost constituită comisia fiind cunoscute, iar țelurile urmărite, prin intermediul ei, de către cercurile conducătoare americane, fiind de notorietate publică, ar fi, poate, inutil să ne mai ocupăm de activitatea ei. În acest an, însă, mai mult ca în precedenții, prezentarea raportului ca și discutarea așa-numitei „probleme coreene" în organismele O.N.U. au fost însoțite de intensificarea acțiunilor provocatoare ale S.U.A. și regimului marionetă din Coreea de sud împotriva R. P. D. Coreene. În repetate rînduri, zona demilitarizată ca și teritoriul R. P. D. Coreene au fost violate de trupe americane și forțe mercenare.

„Comisia" O.N.U. a fost organizată pentru a se da o aparență de „legalitate" prezenței forțelor militare americane în Coreea de sud ; ea a fost păstrată pentru a „justifica" ocuparea sudului Coreei de către trupele americane ; este menținută, în prezent, pentru a încerca să se permanentizeze amestecul S.U.A. în treburile interne ale poporului coreean. Lăsînd deoparte deosebirile specifice, ceea ce se petrece astăzi la sud de paralela 17 s-a urmărit și se urmărește și la sud de paralela 38 : menținerea unor state și popoare scindate, transformarea unei părți a țărilor respective într-o sferă de dominație a cercurilor agresive din S.U.A., permanentizarea prezenței trupelor americane la bazele militare create, folosirea regimurilor marionetă instalate la putere pentru reprimarea luptei de eliberare a popoarelor, crearea unor capete de pod militare, generatoare de încordare și neliniște.

Din păcate, proiectul de rezoluție adoptat la O.N.U. împiedică Organizația să facă acei pași constructivi meniți să ducă la rezolvări care să țină seama de adevăratele deziderate ale poporului coreean.

În cadrul dezbaterilor de la O.N.U., România — consecventă politicii promovate de-a lungul anilor — a acționat și de data aceasta, alături de celelalte state socialiste și alte state iubitoare de pace, pentru găsirea unei formule care să țină seama de realități în vederea unei soluționări raționale, corespunzător intereselor vitale ale poporului coreean. În acest sens, împreună cu alte șase state, țara noastră s-a pronunțat pentru convocarea unei conferințe cu participarea reprezentanților R. P. D. Coreene și Coreei de sud, precum și ai statelor interesate în rezolvarea acestei probleme, care ar urma să fie desemnați în număr egal de reprezentanții celor două părți ale Coreei. Alături de alte state, România a cerut, de asemenea, retragerea tuturor trupelor străine din Coreea de sud și desființarea amintitei comisii a O.N.U., a acelui organism pus în slujba politicii de permanentizare a ocupării Coreei de sud.

Sprijinind în mod constant poziția justă a R. P. D. Coreene — reafirmată și în recenta declarație a Ministerului Afacerilor Externe al R. P. D. Coreene —, condamnînd acțiunile agresive întreprinse împotriva acestui stat independent și suveran, România s-a pronunțat din nou — și în cadrul O.N.U. — împotriva anacronicei politici de menținere a trupelor și bazelor militare pe teritorii străine, împotriva intervenției străine în afacerile interne ale altor popoare și state.

Țara noastră consideră că problema coreeană trebuie rezolvată de poporul coreean însuși, în lumina intereselor sale, dictate de necesitatea reunificării patriei, temporar divizate. Viața arată că, în rezolvarea viabilă a problemelor internaționale, trebuie să se pornească de la respectarea dreptului inalienabil al popoarelor de a fi stăpîne pe soarta lor, de a-și hotărî singure, fără nici un amestec din afară, calea de dezvoltare.

Eugen PHOEBUS

știri relatînd măsuri de urgență, dar și active contacte diplomatice — întrevederi cu ambasadorii și schimburi de mesaje.

Unele interpretări îl indică pe generalul Grivas ca unul din principalii autori ai declanșării evenimentelor. „Le Monde" îi atribuie chiar intenția de a zădărnici contactele între guvernul președintelui cipriot Makarios și Ankara. Fapt este că Grivas a fost rechemat la Atena, a fost primit cu un ceremonial minim și că nu i se prevede revenirea la Nicosia în viitorul apropiat. Ca o încercare a guvernului grec de a tempera situația (în zilele procesului patrioților, atît de defavorabil comentat pretutindeni, guvernul de la Atena încearcă să nu apară și ca un factor de încordare) este interpretată și numirea unui nou ministru de externe. Acesta este Panayotis Pipinellis, personaj situat la dreapta fostului partid (tot de dreapta) E.R.E., unul din puținii oameni politici care nu au intrat, într-un fel sau altul, în conflict cu regimul militar ; unul din motivele pentru care i s-a oferit portofoliul externelor îl constituie bunele relații personale cu unele personalități ale vieții politice din Turcia.

Aceste gesturi de bunăvoință schițate la Atena nu par să fi dat satisfacție deplină guvernului turc. La Ankara, existența în Cipru a unor importante efective militare grecești aflate sub comanda nu a președintelui Makarios, ci a guvernului grec (față de care era răspunzător, pînă acum generalul Grivas) este privită ca o primejdie pentru comunitatea minoritară turcă din Cipru, față de care guvernul turc și-a luat, nu o dată, angajamente. Marți, tatonările diplomatice continuau, în timp ce în Cipru nu se semnala nici o destindere. Situație care subliniază o dată în plus necesitatea unei soluționări pașnice, acceptabile tuturor părților, a problemelor republicii insulare.

LONDRA ȘI-A ALES INTERLOCUTORII

Ultima săptămînă a confirmat hotărîrea guvernului britanic de a negocia retragerea trupelor sale și independența Arabiei de sud cu Frontul Național de Eliberare, adică numai cu una din organizațiile care militează pentru eliberarea acestui teritoriu, și excluzînd F.L.O.S.Y., organizație mai radicală, care se bucură de un sprijin considerabil în rîndul populației. Cu toată dezaprobarea exprimată de lideri ai F.L.O.S.Y. — Mackawee și al-Asnag — Frontul Național de Eliberare pare să accepte această situație. Săptămîna trecută, unii lideri ai acestei din urmă organizații au vorbit în mai multe rînduri de pe poziția unui viitor guvern, acceptînd negocierile propuse de guvernul britanic. Astfel, la Cairo, Qahtan El Shabby a expus, în fața unui grup de ziariști, un adevărat program de guvernare : Frontul Național de Eliberare intenționează să efectueze o reformă agrară vizînd în primul rînd domeniile șeicilor care au părăsit Arabia de sud, unele servicii publice vor fi naționalizate etc. El Shabby a prezentat chiar numele probabil al viitorului stat independent — Republica Yemenului de sud — și a anunțat că noul stat ar urma să adopte o politică de nealiniere, precum și principiile revoluțiilor egipteană și yemenită, și să ceară primirea în Liga arabă ; totodată, El Shabby a afirmat că guvernul, deocamdată ipotetic, pe care l-ar conduce, ar intenționa să încheie acorduri financiare și militare cu Marea Britanie.

În Aden, Frontul Național de Eliberare se afirmă decis să preia asigurarea ordinii : acesta pare să fie sensul decretului de vineri, privind predarea către reprezentanții acestei organizații a tuturor armelor aflate în posesia populației. Încă o măsură în dezavantajul F.L.O.S.Y. ; rezultatul contactelor de acum cîteva săptămîni pare grav compromis, iar acum cînd, acceptînd invitația britanică, Frontul Național de Eliberare negociază, singur, la Geneva, situația creată va fi nefavorabilă unității atît de necesare poporului Arabiei de sud aflat în pragul independenței.

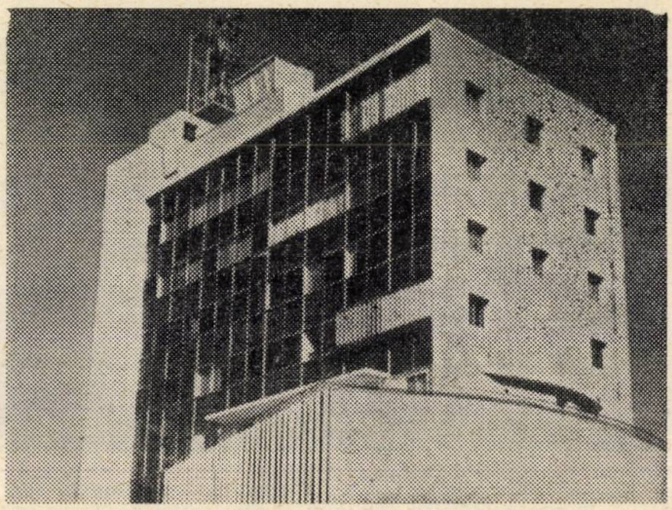

La 22 noiembrie în Liban a fost sărbătorită ziua independenței naționale (1943). În fotografie : clădirea centrului de televiziune din Beirut, capitala țării

Reproducerea în alb-negru a fotografiei Pămîntului, obținută în culori de satelitul tehnic american nr. 3, de la circa 35 000 kilometri înălțime

PRIMA LANSARE DE PE LUNĂ

Prima lansare avînd ca punct de plecare suprafața Lunii a avut loc vineri 17 noiembrie 1967. Obiectul lansat a fost nava spațială „Surveyor-6", iar rezultatul lansării a fost o deplasare în înălțime de mai puțin de doi metri și una laterală de trei metri. Nu pare prea mult — deși ne-am putea aminti că primele zboruri ale aeroplanelor își măsurau cu mîndrie, performanțele în zeci de centimetri. Lansarea de pe suprafața Lunii este însă o experiență decisivă în eventualitatea trimiterii unor astronauți pe satelitul Pămîntului : de fapt, este condiția esențială a înapoierii lor pe planeta noastră.

După cea de-a doua aterizare reușită, „Surveyor-6" și-a fotografiat urmele — arsura lăsată pe solul lunar la aprinderea rachetelor. De asemenea, aparatele fotografice au realizat imagini ale unor obiecte fotografiate și din punctul inițial, în scopul realizării unui efect „stereoscopic" util pentru o calculare exactă a dimensiunilor zonei fotografiate.

Cercetătorii de la Agenția americană pentru cercetarea spațiului cosmic (N.A.S.A.) au prezentat ziariștilor cea mai nouă variantă a programului de realizare a unui zbor Pămînt-Lună-Pămînt pînă în 1969. Acest program prevede trei zboruri în cursul cărora cu ajutorul unor rachete „Saturn-1" (prima a fost experimentată acum două săptămîni) va fi verificată comportarea în spațiu a cabinei Apollo. În cursul celui de-al treilea zbor, la bordul navei se vor afla cosmonauți. Tot în 1968, vor fi experimentate rachetele „Saturn-5".

În 1969 se prevăd cinci zboruri cu echipaje, folosind rachete „Saturn-5". Primele trei vor fi repetiții ale misiunii pe Lună. Dacă nu se vor ivi dificultăți deosebite, primul zbor pe Lună, cel puțin primul zbor american cu echipaj uman, va fi al patrulea sau al cincilea din această serie.

Mihai MATEI

Dezvoltarea relațiilor iugoslavo-române

Interviu acordat de președintele Vecei Executive Federale a R.S.F. Iugoslavia

Mika ȘPILIAK

Oaspete al țării noastre între 16 și 19 noiembrie, Mika Spiliak, președintele Vecei Executive Federale a R.S.F. Iugoslavia, a vizitat, după încheierea convorbirilor oficiale, o serie de obiective economice și social-culturale la București și Constanța și în regiunile Bacău și Dobrogea. În ziua încheierii călătoriei, la Mangalia Nord, șeful guvernului iugoslav a răspuns cu amabilitate solicitării revistei noastre de a acorda un interviu redactorului nostru Corneliu Vlad.

— Am dori să expuneți, pentru cititorii români, unele din preocupările Vecei Executive în direcția dezvoltării social-economice a R.S.F. Iugoslavia.

— Guvernul nostru, ca de altfel întreaga societate iugoslavă, se preocupă de traducerea în viață a reformei sociale și economice. Pe plan economic, am efectuat o serie întreagă de schimbări. Am căutat să echilibrăm prețurile în țară, respectiv să le aducem la nivelul aproximativ al prețurilor pe piața mondială. Față de situația de pînă acum cîțiva ani, unele prețuri au crescut, altele au trebuit să scadă ; în general, toate prețurile sînt stabilizate. Valoarea dinarului a fost modificată conform valorii sale reale. În comparație cu dolarul, s-a ajuns de la echivalența 1 dolar = 7,50 dinari noi la aceea de 1 dolar = 12,50 dinari noi. În conformitate cu aceasta, au fost reașezate toate prețurile interne și cele din schimburile cu străinătatea. În ultimii doi ani, cursul dinarului în schimburile cu străinătatea a rămas și se menține ferm la acest nivel. Considerăm că atît stabilizarea prețurilor în țară cît și cea a dinarului față de străinătate sînt importante pentru dezvoltarea țării noastre și constituie un indicator pozitiv al mersului economiei iugoslave.

În prezent, colectivele de muncă au condiții stabile pentru întreaga lor activitate de producție. Se înțelege că acest lucru a presupus învingerea unor dificultăți. Temporar, s-a înregistrat o creștere mai lentă a producției industriale. S-au produs, în același timp, diferențieri în interiorul industriei — între diferite ramuri. Acele ramuri industriale care au condiții mai stabile, atît pe piața internă cît și în schimburile cu alte țări, își dezvoltă producția într-un ritm mai înalt (de pildă, industria chimică, petrochimică, alimentară etc.). Ramura industrială unde aplicarea reformei a ridicat poate cele mai multe probleme, construcția de mașini, se dezvoltă în același ritm ca și pînă acum. Situația aceasta va mai dura o perioadă, pînă cînd economia își va găsi căile cele mai potrivite pentru dezvoltare.

În agricultură, creșterea producției are loc într-un ritm mai mare decît cu cîțiva ani în urmă. Și turismul cunoaște o expansiune — de circa 25 la sută anual. Activitatea de construcții crește, de asemenea. Întregul trafic de circulație a mărfurilor (transporturile feroviare, maritime etc.) înregistrează o evoluție ascendentă. Temporar, avem probleme în ceea ce privește folosirea forței de muncă. Între obiectivele noastre economice figurează modernizarea, raționalizarea producției, rezolvarea multor probleme de producție cu un număr mai mic de oameni. Este vorba — repet — de greutăți temporare dar încă existente, prezente.

Bineînțeles, toate aceste schimbări economice au necesitat și unele modificări cu caracter politic. Între altele, în țară au loc dezbateri largi în vederea găsirii unor metode și forme ale activității Uniunii Comuniștilor din Iugoslavia corespunzător obiectivelor economice urmărite, ca și reformei, în general. În legătură cu aceste probleme a fost convocat, pentru anul viitor, congresul U.C.I.

— Vă rugăm să vă referiți la unele aspecte ale activității politice a Iugoslaviei în vederea statornicirii unui climat de pace și cooperare în Europa și în lume.

— R.S.F. Iugoslavia este cointeresată și angajată în toate acțiunile care conduc spre îmbunătățirea situației internaționale, spre statornicirea încrederii în lume și întărirea colaborării între popoare. Politica de coexistență pașnică promovată de noi este, în esență, îndreptată în acest scop. Țara noastră sprijină lupta poporului vietnamez pentru libertate și independență națională, pronunțîndu-se pentru încetarea bombardamentelor asupra teritoriului R.D. Vietnam și, în esență, pentru curmarea războiului în Vietnam. Se știe în ce măsură este angajată Iugoslavia în rezolvarea pașnică a situației din Orientul Mijlociu. Se știe, de asemenea, că Iugoslavia este activă ori de cîte ori se dezbat probleme ale continentului european.

În multe probleme ale situației internaționale punctele noastre de vedere coincid.

În discuțiile purtate cu conducătorii români s-a apreciat că există o tendință de îmbunătățire a relațiilor dintre statele europene. De aceea Iugoslavia, ca și țara dv., participă la eforturile și acțiunile menite să dezvolte acest climat — ca, de pildă, la activitatea desfășurată de cele nouă țări europene (concretizată, în primul rînd, prin adoptarea la O.N.U. a rezoluției privind îmbunătățirea relațiilor între țările de pe continentul nostru inițiată de România — n.r.), sau la realizarea inițiativelor noastre privind întîlnirea parlamentarilor din statele continentului. Luînd parte activ la astfel de acțiuni, Iugoslavia, ca și alte țări europene, își aduce contribuția la crearea securității europene, plecînd întotdeauna de la ideea că există tendințe și condiții favorabile pentru aceasta și acționînd concret pentru statornicirea unui climat de pace și cooperare în Europa.

Țara noastră dezvoltă larg relațiile sale cu țările „lumii a treia", în ciuda presiunii forțelor imperialiste asupra unor țări neangajate. Atunci cînd intervin factori care amenință pacea în lume, toate aceste țări se întîlnesc pe același plan, al luptei pentru menținerea și consolidarea păcii.

Sînt cunoscute relațiile de colaborare dintre Iugoslavia, India și R.A.U. Alături de aspectul său politic, colaborarea aceasta îmbracă în prezent și aspectul unei dezvoltări pe plan economic ; este vorba, aici, de găsirea unor forme noi de colaborare, care să creeze condiții mai bune pentru obținerea unor rezultate mai mari.

— Care sînt, după opinia dv., perspectivele deschise dezvoltării relațiilor iugoslavo-române în lumina vizi-

→

tei pe care o întreprindeți în aceste zile în România ?

— Tocmai în lumina actualei vizite trebuie să spun, de la început, că perspectivele sînt bune. Relațiile noastre actuale merg pe linia unor legături străvechi, care au cunoscut un curs ascendent în ultimii ani datorită faptului că Iugoslavia și România sînt însuflețite de țeluri comune. Zilele acestea, am discutat nu numai despre continuarea colaborării noastre în felul cum s-a dezvoltat ea pînă acum, ci și despre găsirea unor căi pentru lărgirea și intensificarea ei. Am căutat, mai ales, să găsim forme de intensificare a relațiilor economice. Ambele părți au căzut de acord că aici există posibilități largi. Pe lîngă colaborarea bazată pe schimburile de mărfuri, în prezent, în cadrul unor organe de specialitate iugoslavo-române se întreprind cercetări pentru dezvoltarea colaborării și în alte forme ; pe plan industrial, de pildă, considerăm că sînt cele mai mari posibilități. Organele competente din cele două țări urmează să treacă în revistă experiența de pînă acum și să formuleze propuneri noi. În timpul actualei vizite, am constatat cu satisfacție dezvoltarea cu succes a colaborării noastre în construcția marelui obiectiv hidroenergetic de la Porțile de Fier, mărturie concretă a prieteniei iugoslavo-române.

Am constatat, de asemenea, că schimbul reciproc de păreri în aceste probleme ca și în altele a avut un caracter util ; de aceea este necesar să continuăm pe această linie. Și România, și Iugoslavia, ca de altfel oricare altă țară socialistă, au unele probleme și experiențe proprii. În același timp, în lume au loc mereu modificări. Toate acestea fac utile astfel de schimburi de păreri. Pe această linie s-au înscris și obiectivele actualei vizite.

— În încheiere, v-am ruga să împărtășiți cititorilor români cîteva din impresiile dv. personale, acum cînd călătoria dv. în România se apropie de sfîrșit.

— Prima impresie este optimismul, încrederea în forțele proprii pe care le-am întîlnit pretutindeni în țara dv. Ceea ce am văzut în întreprinderile de la București, Borzești, orașul Gheorghe Gheorghiu-Dej, Constanța, ceea ce am auzit despre rezultatele foarte bune (începînd cu datele despre realizarea planului anual de dezvoltare a economiei dv.) atestă că optimismul acesta are o bază reală. Pentru mine a fost într-adevăr o mare plăcere să văd la fața locului dezvoltarea puternică a industriei chimice și petrochimice românești. Pe orice prieten al țării dv. acest lucru nu poate decît să-l bucure.

Impresionantă este și cordialitatea foarte mare simțită pretutindeni, atitudinea deschisă din cursul convorbirilor, lucru întîlnit la toate nivelurile, începînd de la discuțiile purtate cu tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu tovarășul Ion Gheorghe Maurer, și pînă la cele avute cu oamenii muncii din Bacău sau Constanța cu care ne-am întîlnit în timpul călătoriei. Ne-am simțit, de aceea, ca la noi acasă. Lucru este normal, firesc, pentru că am vizitat o țară socialistă, o țară vecină și prietenă.

Corneliu VLAD

O vizită dedicată înțelegerii și prieteniei

Paul Alexandru Georgescu

La invitația președintelui Senatului iranian, Șarif Emami, o delegație a Marii Adunări Naționale, condusă de tovarășul Ștefan Voitec, a făcut o vizită oficială în Iran, între 13 și 20 noiembrie. Am decolat de pe aerodromul Băneasa în seninul amiezii, pentru ca, o dată cu amurgul, să ni se ofere privirii primele elemente ale peisajului iranian : luciul albastru al lacului Rezayeh și culmile înzăpezite ale munților care ne-au urmărit, neîntrerupt, în noi și noi șiruri, pînă cînd am ajuns, la căderea nopții, deasupra Teheranului sclipind cu multicolorele-i lumini. La aeroportul Mehrabad, unul din cele mai moderne și importante din sud-vestul Asiei, delegația parlamentară română a fost salutată cordial de președintele Senatului, Șarif Emami, de președintele Camerei Deputaților (Medjlis), de vicepreședinții celor două corpuri legiuitoare și de numeroase personalități ale vieții publice iraniene. Atenția și calda simpatie ce au înconjurat, de la început, delegația română au constituit atmosfera în care s-a desfășurat întreaga vizită și au exprimat încă o dată sentimentele de stimă și prietenie între popoarele român și iranian.

Primele două zile ale vizitei, petrecute în capitala Iranului, s-au caracterizat prin primiri, convorbiri și acte oficiale. În dimineața zilei de 14 noiembrie, parlamentarii români au depus o coroană de flori la mormîntul lui Reza Șah Pahlavi și au semnat în cartea de onoare a Palatului de marmură. În aceeași zi, în cadrul primirilor la președintele Senatului, Șarif Emami, și la președintele Medjlisului, Abdullah Riazi, membrii delegației au avut utile discuții și schimburi de vederi cu colegii lor iranieni asupra problemelor vieții parlamentare. Cu acest prilej s-a subliniat de către ambele părți necesitatea și rodnicia extinderii, în domeniul parlamentar, a bunelor relații și colaborării existente între România și Iran. Desfășurată într-o atmosferă cordială, prietenească, primirea la primul ministru iranian, Amir Abbas Hoveida, a dat posibilitatea să se constate cu satisfacție cursul pozitiv pe care l-a cunoscut în ultimii ani relațiile româno-iraniene și hotărîrea comună de a păși mai departe pe calea adîncirii și diversificării cooperării economice, tehnice și culturale dintre cele două țări. Delegația română a vizitat apoi Tezaurul imperial și bogata colecție de manuscrise vechi și documente păstrate la biblioteca Medjlisului. Seara, a avut loc un dineu oferit în cinstea delegației de către președintele Senatului, Șarif Emami, care a arătat că Iranul își întemeiază politica sa externă pe principiul independenței naționale și pe promovarea înțelegerii și colaborării dintre toate statele, indiferent de sistemul lor social și politic. În continuare, președintele Emami a declarat : „Sperăm că vizita dumneavoastră, întîlnirile dintre conducătorii și personalitățile celor două țări din ultimii ani, încheierea acordurilor de colaborare tehnică și economică, acordurile privind vinderea de petrol din partea noastră și vinderea de tractoare din partea dumneavoastră, precum și celelalte protocoale semnate de cele două țări, demonstrează faptul că relațiile româno-iraniene s-au dezvoltat și se vor întări și mai mult".

Președintele Marii Adunări Naționale, Ștefan Voitec, a răspuns mulțumind pentru invitația parlamentului iranian care oferă delegației române prilejul de a cunoaște în mod direct vechea și strălucita civilizație a poporului iranian și însemnatele lui realizări în domeniul economic și cultural. Menționînd că popoarele român și iranian au avut, din timpurile cele mai îndepărtate, prilejul și dorința de a se cunoaște și apropia, tovarășul Ștefan Voitec a exprimat satisfacția pentru progresele realizate, în ultimii ani, în dezvoltarea relațiilor româno-iraniene. Președintele Marii Adunări Naționale a spus : „Dezvoltarea susținută a economiei și culturii în România socialistă și aplicarea, în Iran, a importantului program de reforme economice și sociale adoptat din inițiativa Maiestății Sale Șahinșahul Mohammad Reza Pahlavi Aryamehr, creează noi posibilități de a extinde și adînci colaborarea româno-iraniană, potrivit dorinței comune și intereselor ambelor părți".

Miercuri, 15 noiembrie, delegația parlamentară română a fost primită de Șahinșahul Iranului, care s-a întreținut cordial cu președintele Marii Adunări Naționale. Șahinșahul Iranului a dat o înaltă apreciere bunelor relații existente între România și Iran, exprimîndu-și convingerea că există reale posibilități de dezvoltare multilaterală a colaborării dintre cele două țări.

Expoziția industrială a Iranului, pe care parlamentarii români au vizitat-o în aceeași zi, le-a oferit o imagine elocventă a realizărilor economiei naționale și totodată a puterii de muncă, a hărniciei și talentului poporului iranian. Pe o suprafață de 200 000 m.p., 153 de întreprinderi expun o mare varietate de produse, de la automobile și echipamente electrice pînă la bunuri de consum curent ca încălțăminte, textile, articole alimentare.

Seara a avut loc, în saloanele hotelului Hilton, o recepție oferită de ambasadorul României la Teheran în onoarea președintelui Marii Adunări Naționale și a membrilor delegației parlamentare.

Președintele Marii Adunări Naționale, Ștefan Voitec, împreună cu președintele Senatului iranian, Șarif Emami, președintele Medjlisului, ing. Abdullah Riazi și ministrul afacerilor externe al Iranului, Ardeshir Zahedi

Au participat primul ministru, Amir Abbas Hoveida, președinții Senatului și Medjlisului, ministrul de externe Ardeshir Zahedi, numeroase personalități politice și parlamentare, profesori universitari.

În următoarele trei zile, delegația Marii Adunări Naționale a întreprins o călătorie prin țară, însoțită fiind de senatorul T. Ziae, fost ministru, și de dr. M. Namdar, director adjunct al protocolului Ministerului de Externe, precum și de ambasadorul României, Pavel Silard. Pe calea aerului, cu un avion special, parlamentarii români au sosit, joi la amiază, la Abadan, centrul industriei petroliere iraniene și sediul unei vestite rafinării care, cu suprafața ei de 13 kilometri pătrați și cu capacitatea de prelucrare de 25 milioane de tone anual, este una din cele mai mari din lume. O vreme favorabilă — ploile din ultimele zile dăduseră aerului o prospețime plăcută, de primăvară — a permis oaspeților să urmărească modul în care se valorifică aici, cu o tehnologie complexă, bogăția principală a Iranului, petrolul, a cărui producție a trecut de un milion de tone.

Vineri dimineață, delegația a plecat pe calea aerului la Șiraz, făcînd însă un ocol spre sud-est pentru a putea vedea, din zbor, insula Kharg, situată în Golful Persic. Aici, într-un peisaj dominat de roșul stîncilor arse de soare, a fost organizată o gigantică stație de pompare a petrolului. Schimbînd direcția spre nord și trecînd la mare înălțime peste șirurile semețe de munți, avionul a aterizat la Șiraz. Înainte de a vizita „orașul trandafirilor și privighetorilor", ne-am grăbit să cunoaștem celebrele ruine ale palatului clădit de Darius și Xerses la Persepolis. Coloane gigantice, capiteluri, basoreliefuri admirabile prin vigoarea realistă evocă puterea și gloria Persiei antice. Ne întoarcem spre seară în orașul frumuseții suave și al artei delicate, în orașul nemuritorilor poeți Saadi și Hafez, în Șiraz. Cu frînturi de versuri celebre răsunîndu-le în minte, pășind, parcă, în lumina incertă a serii, „printre rozele de Șiraz și lianele albastre", oaspeții au contemplat mormintele celor doi făuritori de frumuseți. Despre ei, despre traducerea poeziilor lor în limba română și despre posibilitățile de a spori legăturile culturale dintre România și Iran s-a vorbit și la dineul oferit în cinstea președintelui delegației de către guvernatorul general al provinciei, Fars Nasser Sadri.

Sîmbătă, parlamentarii români au fost oaspeții altui oraș aureolat de prestigiul istoric și artistic : Isfahan. Iar aura, de data aceasta, nu s-a risipit la apropiere și cunoaștere directă. Dimpotrivă. Privind dreptunghiul vast al pieței centrale Medan-é Sah — mărginită de bazarul și moscheea regală pe laturile mici, și pe laturile mari de moscheea Lotfollah și de palatul Ali Kapu — admirînd cupolele albastre, coloanele zvelte și bogăția nesfîrșită, uluitoare a faianțelor cu arabescuri, ne-am dat seama de ce și cum frumusețea Isfahanului, senină, luminoasă este considerată ca cea mai înaltă expresie a geniului artistic al poporului iranian. Dar trecutul glorios, la Isfahan, face casă bună cu reușitele tehnicii moderne : aici se va ridica, în curînd, un mare combinat metalurgic, obiectiv de seamă al celui de-al patrulea plan cincinal.

Și iată-ne întorși, duminică, la Teheran. Ni se par acum cunoscute : străzile largi și însuflețirea celor peste două milioane de locuitori ai capitalei, casele cubice, cu acoperiș plat și larga desfășurare, pe orizontală, a orașului, în sfîrșit poziția pitorească, avînd ca fundal înălțimile, îmbrăcate acum în zăpadă, ale munților Albrus. Ultimele vizite : la muzeul arheologic — defilare de-a lungul a 2 500 de ani de civilizație — la expoziția de covoare — adevărate opere de artă, feerie de culori, rod al neîntrecutei măestrii și hărniciii populare, la expoziția de artă modernă unde îndrăznelile și dorința de a uimi sînt îndrumate subtil și rodnic de puternica tradiție a artei persane. Potrivit preocupărilor fiecăruia, membrii delegației cercetează, discută, au schimburi de păreri cu colegii iranieni din diferite instituții. Acad. Milcu a fost invitatul facultății de medicină din Teheran pentru un colocviu pe tema cuceririlor medicale moderne, prof. univ. Stanciu Stoian a avut o întrevedere cu ministrul educației naționale, H. Hedayatti. Seara de duminică a reunit din nou, cu prilejul dineului oferit de președintele Medjlisului, personalități de seamă ale vieții politice, economice și culturale. Au participat președintele Senatului, miniștri, senatori, deputați. Președintele Abdullah Riezi și președintele Ștefan Voitec au toastat pentru prietenia, bunele relații statornicite între cele două țări, pentru continua dezvoltare a colaborării dintre România și Iran. Ei exprimau astfel dorința sinceră a tuturor oamenilor pe care i-am cunoscut în timpul acestei vizite dedicate promovării încrederii, înțelegerii și prieteniei dintre cele două țări și popoare.

reflector

„U.D.S. — REPUBLICA A V-A"

Săptămîna trecută, premierul Pompidou a avut schimburi de păreri cu cei cinci secretari naționali ai grupării U.N.R.-U.D.T., apoi a prezidat o ședință a comitetului executiv al mișcării — totul în cadrul pregătirii conferinței naționale care se va desfășura la sfîrșitul acestei săptămîni, vineri 24 și sîmbătă 25 noiembrie, la Lille. Proiectul de statut care va fi prezentat cu acest prilej participanților — se crede că vor fi între patru și cinci mii — urmărește lărgirea mișcării și, în acest scop, reorganizarea organelor ei de conducere.

După cum se știe, de cîteva luni se intenționa și schimbarea titulaturii U.N.R.-U.D.T., pentru a sublinia caracterul ei de asociație a mai multor grupări. Fusese chiar lansată denumirea de „Uniunea democrată pentru a V-a Republică". Se precizează acum că noua titulatură care va fi propusă oficial conferinței de la Lille este „Uniunea democraților sociali pentru a V-a Republică". Observatorii văd în introducerea ideii sociale în această denumire o intenție de a împiedica pe „gaulliștii de stînga" (foștii lideri ai U.D.T. — „Uniunea democratică a muncii" — în frunte cu profesorii Capitant și Vallon) să apară ca exponenți exclusivi ai acestor preocupări. Într-adevăr, într-un articol de răsunet intitulat „Noi nu vom merge la Lille", cei doi profesori s-au declarat în dezacord cu faptul că primul ministru acționează „ca un șef de partid", considerînd că între aceste două calități există „o incompatibilitate flagrantă".

În continuarea conferinței principalei grupări guvernamentale, pentru duminică 26 noiembrie, tot la Lille, a fost organizată „ziua majorității". „Giscardienii" vor fi reprezentați cu acest prilej nu de șeful lor, ci de cei trei miniștri pe care îi au în guvern și de alte cîteva personalități.

GENERAL AMERICAN OMORÎT ÎN VIETNAMUL DE SUD

Un helicopter care transporta pe generalul Bruno Hochmutz, comandantul diviziei a 3-a de pușcași-marini, angajată în lupte în regiunile din apropiere de paralela 17, a explodat în zbor și s-a prăbușit într-un lac. Generalul și alți patru ocupanți ai helicopterului — trei ofițeri superiori și pilotul — au murit. Nu se cunoaște exact cauza exploziei. Un corespondent al agenției americane de presă U.P.I. declară că, în zona deasupra căreia zbura helicopterul, s-a semnalat în mai multe rînduri „tirul activ al unităților Vietcong" și nu este exclus ca aparatul să fi fost doborît de ele.

Bruno Hochmutz, în vîrstă de 55 de ani, este primul general care moare pe frontul din Vietnam.

CÎT VALOREAZĂ PROMISIUNILE MERCENARILOR ?

„Mă angajez solemn față de Organizația Unității Africane și față de fiecare stat african în parte să încetez definitiv orice activitate ca mercenar, să nu mă mai întorc niciodată în Africa și nici să mă asociez direct sau indirect la vreo acțiune dăunătoare stabilității sau păcii vreunui stat african independent". Dintre cei 111 oameni în zdrențe cărora Comitetul O.U.A. pentru problema mercenarilor le-a cerut să semneze această declarație, numai patru au refuzat ; ceilalți (50 de belgieni, 20 de francezi, 8 italieni, 2 englezi și cîțiva din Rhodesia, Portugalia, Grecia, Spania, Germania occidentală și Luxemburg) s-au plecat, ca și comandantul lor, colonelul Jean Schramme, în fața necesității de a proceda astfel pentru a li se permite (eventual) să plece din Ruanda.

Exprimă oare această atitudine resemnată intențiile lor reale ? „Dacă cineva ne va da posibilitatea de a lucra și ne va garanta plata, mercenarii vor reveni", i-a declarat cinic corespondentului agenției „Reuter" un scoțian care a refuzat să-și dezvăluie numele. „Dacă am fi fost ajutați, a adăugat altul, am fi ocupat pînă acum întregul Congo, dar nu face nimic. Rămîne pentru data viitoare".

Cercetarea ştiinţifică — teren al cooperării

Maurice SCHUMANN

ministru de stat însărcinat cu cercetarea ştiinţifică, problemele atomice şi spaţiale ale Franţei

În interviul pe care-l acordase revistei noastre, Maurice Schumann vorbea în iulie 1965 despre preocuparea politicii externe franceze de a restabili şi întări legăturile tradiţionale de prietenie ale Franţei în răsăritul Europei. Oaspetele ţării noastre era pe atunci preşedintele comisiei de politică externă a Adunării Naţionale franceze.

— Aţi venit la noile dv. răspunderi, domnule ministru, cu o îndelungată experienţă a politicii externe, a relaţiilor internaţionale. Fără îndoială, aceasta marchează optica dumneavoastră...

— Fără îndoială. Funcţia e alta decît la trecuta noastră întîlnire, dar omul e acelaşi, aceleaşi convingerile pe care le slujeşte. Cred, de altfel, că domeniul cercetării ştiinţifice reprezintă un teren deosebit de propice pentru dezvoltarea legăturilor între ţări cu sisteme diferite. De exemplu, în domeniul cercetărilor spaţiale : un satelit ştiinţific francez a fost lansat de pe o bază americană, un altul urmează să fie lansat de pe o bază sovietică ; primul nostru satelit de telecomunicaţii va fi franco—vest-german, iar la racheta care-l va lansa e asociată şi Marea Britanie.

Firesţe, cooperarea cu vecinii noştri apuseni nu exclude în nici un fel cooperarea cu ţările răsăritene ale continentului. În convorbirile pe care le-am avut aici s-a hotărît de altfel stabilirea de legături între Centrul francez de studii spaţiale şi specialiştii români. Trebuie să adaug că, la recentul congres de astrofizică de la Belgrad, comunicările acestora au fost apreciate ca deosebit de interesante.

— În ce domenii se mai conturează posibilităţi pentru stabilirea sau extinderea legăturilor dintre specialiştii francezi şi cei români ?

— Cred că în toate. Am fost frapat de altfel de paralelismul preocupărilor noastre.

— Care sînt în momentul de faţă principalele obiective ale activităţii ştiinţifice franceze ?

— Să luăm sectoarele prioritare. În fruntea lor, prioritate a priorităţilor, cercetările biomedicale. Acum 10 ani le erau alocate 125 milioane de franci ; în 1968 vor fi 800 de milioane. În interiorul acestui sector, pe primul loc stă lupta împotriva cancerului. Am putut să-mi dau seama de convergenţa interesului cercetătorilor noştri şi ai dv. pentru tehnici noi, de pildă, pentru folosirea radioizotopilor în depistarea precoce a bolii şi în tratarea unora din formele ei. Legăturile existente dintre Institutul de oncologie din Bucureşti şi omologul său parizian urmează să devină şi mai strînse.

Un al doilea obiectiv prioritar este producţia de electricitate pe bază de energie atomică.

În această privinţă este de ales între folosirea uraniului natural şi folosirea uraniului îmbogăţit. Această din urmă cale este mai avantajoasă pe plan tehnic, dar uraniul îmbogăţit trebuie ori cumpărat ori produs în instalaţii a căror construcţie ridică numeroase probleme. De aceea, folosirea uraniului natural corespunde îndeobşte mai bine unei politici de independenţă. De aceea şi preocupările specialiştilor francezi merg mai cu seamă în acest sens. Este de altfel posibilă o bună cooperare între ţările noastre în domeniul apei grele, necesară unora din metodele de tratare a uraniului natural.

— Presa internaţională, presa franceză îndeosebi acordă în vremea din urmă un spaţiu considerabil calculatoarelor electronice şi folosirii lor, „informaticii"...

— Este pentru noi al treilea obiectiv prioritar. Şi aci ne întîlnim. Mărturisesc că la Institutul de fizică atomică, unde m-a primit academicianul Horia Hulubei care este pentru mine o veche cunoştinţă, am fost sincer emoţionat atunci cînd mi s-a explicat că maşina pe care o aveam în faţă a fost construită de cercetătorii români, pe baza propriilor lor studii şi a propriilor lor planuri. Noi am pus la punct aşa-numitul „plan calcul" care ne va permite să construim într-un viitor apropiat calculatoare electronice din gamele mijlocii. Şi aici sînt prevăzute contacte între specialiştii dumneavoastră şi ai noştri.

Pe locul patru al priorităţilor se situează fizica energiilor înalte. Este vorba despre acceleratorii de particule — pe care eu îi văd, dacă mi-e îngăduită o metaforă, ca pe nişte enorme ciocane, din ce în ce mai puternice, care strivesc materia silind-o să elibereze particulele sale. Cel care e în construcţie în U.R.S.S., la Serpuhovo, va fi cel mai puternic din Europa : 76 miliarde de electroni-volţi. În Franţa se lucrează camera cu bule pentru Serpuhovo, unde fizicienii francezi vor putea merge să muncească alături de colegii lor sovietici. În acelaşi timp ne străduim să convingem Centrul european de cercetări de la Geneva să întreprindă construcţia unui accelerator de particule care ar fi cel mai mare din lume (300 miliarde de electroni-volţi). Ceea ce, în acest domeniu al energiilor înalte cel puţin, ar frîna poate „exodul creierelor" din Europa occidentală spre Statele Unite.

În fine, este prioritar capitolul cercetărilor spaţiale. În materie de sateliţi problemele sînt diferite, după cum e vorba de sateliţi ştiinţifici sau de sateliţi de telecomunicaţii. În primul caz, problema este, firesţe, ştiinţifică. În al doilea, este politică — şi va fi şi mai mult în momentul în care televiziunea va transmite astfel „în direct". În momentul de faţă există sistemul ELSET, în cadrul căruia preponderenţa este, în proporţie de 55 la sută, americană. Acest aranjament expiră în 1970. Dorim ca reînnoirea lui să se facă în condiţii mai bune, în condiţii de egalitate. Pentru aceasta trebuie să ne dovedim şi noi capacitatea. Existau un proiect francez de satelit şi unul vest-german. Aşa s-a născut satelitul franco—vest-german despre care am vorbit, şi tot aşa racheta „Europe", cu prima treaptă britanică, a doua franceză, a treia vest-germană. Şi exemplul este contagios : la Roma s-a întrunit anul acesta o „comisie spaţială europeană". Pentru la anul, cînd întîlnirea va avea loc la Bonn, este în pregătire un plan pentru construirea unor sateliţi ştiinţifici şi de telecomunicaţii.

În ceea ce priveşte cooperarea dintre ţările noastre în acest domeniu, Centrul francez de studii spaţiale este, v-am mai spus, foarte interesat de perspectiva cooperării cu specialiştii români... În general de altfel, la capătul acestei vizite şi al turului de orizont pe care l-a prilejuit, am sentimentul că putem realiza, multilateral, o excelentă colaborare.

— Ce impresii v-a mai lăsat această vizită într-o ţară pe care n-aţi mai văzut-o de peste doi ani ?

— Vizita a fost scurtă, n-am mai fost nici dincolo de Carpaţi, nici la mare, ca rîndul trecut. Dar Bucureştiul însuşi mi s-a părut schimbat. Am fost la Institutul de inframicrobiologie, unde am avut de altfel tristeţea să nu-l mai găsesc pe academicianul Ştefan Nicolau, cu care mă întîlnisem în repetate rînduri în cadrul contactelor interparlamentare şi pe care-l preţuiam mult... După ce am discutat despre activitatea Institutului, despre contactele româno-franceze în acest sector, am fost condus pe terasa clădirii. De acolo am avut imaginea „à vol d'oiseau" a Bucureştiului : s-a schimbat în aceşti doi ani, vă asigur că e impresionantă prezenţa multiplă a noilor construcţii care străluceau în soarele acestei toamne clemente. Am fost şi la Curtea de Argeş. Acolo am găsit noblеţea unor tradiţii pe care opera de creaţie care se desfăşoară azi le continuă către viitor.

Florica ŞELMARU

reflector

„ŞASE SECUNDE LA DALLAS"

„Dr. Josiah Thompson dărîmă raportul Warren şi cere ca guvernul să redeschidă ancheta asupra asasinatului". Sub această manşetă prezintă revista „Saturday Evening Post" concluziile studiului întreprins vreme de doi ani de dr. Thompson, profesor de filozofie la Colegiul din Haverford (Pennsylvania). El susţine că, deşi detaliile sînt încă neclare, este cert că „teza existenţei unui singur asasin a fost fundamental greşită. S-au tras patru focuri, cu trei arme, în şase secunde". În cartea sa „Şase secunde la Dallas", care va apărea la 27 noiembrie, dr. Josiah Thompson nu emite supoziţii în ceea ce priveşte identitatea asasinilor sau motivul crimei, dar pune sub semnul întrebării vinovăţia lui Lee Harvey Oswald.

Iată tabloul descris de dr. Thompson :

1) La Dallas au fost trase patru focuri şi toate şi-au atins ţinta (Comisia Warren a reţinut teza a trei focuri, dintre care două la ţintă). Primul l-a rănit pe Kennedy în spate, al doilea l-a rănit pe guvernatorul Texasului, Jim Connaly, al treilea a pătruns în capul lui Kennedy venind din spate, iar al patrulea, glonţele fatal, l-a lovit în frunte.

2) Gloanţele au fost trase din trei locuri : etajul VI al Depozitului de cărţi (dar nu neapărat de către Oswald), acoperişul unei clădiri învecinate şi gardul dintre piaţă şi terenul plantat cu iarbă.

Ca şi alţi critici ai raportului Warren, dr. Thompson acuză comisia că a neso-cotit mărturiile a cel puţin şapte martori.

VÎNZĂTORUL DE ŞIRETURI ESTE OARE FOSTUL ŞEF AL GESTAPOULUI ?

La început, soţia lui Heinrich Müller care locuieşte la München, a exclamat, văzîndu-i fotografia : „Pentru dumnezeu, e chiar el !". „Sînteţi absolut sigură ?" a insistat anchetatorul. „Cu părere de rău trebuie să spun că da. Arată acum exact aşa cum arăta tatăl său, care a murit în 1962". Mai tîrziu, însă, a revenit asupra primelor declaraţii : omul din fotografii părea a avea mai mult păr pe cap decît soţul ei.

Dar nu cuvîntul ei avea să fie decisiv în stabilirea adevăratei identităţi a cetăţeanului american Francis Willard Keith, care vinde şireturi de ghete în Panama şi seamănă frapant cu unul dintre principalii criminali de război hitlerişti. Autorităţile panameze l-au pus în libertate provizorie, considerînd că amprentele sale digitale, identice cu cele păstrate pe un formular de imigrare în Panama din 1942, precum şi „jurnalul" ţinut de Keith din 1940 constituie probe suficiente pentru stabilirea identităţii lui F. Willard Keith, născut la Webb City, în S.U.A., la 24 februarie 1906. La Webb City nu există însă o evidenţă a celor născuţi între 1890 şi 1910. În registrele şcolare ale oraşului nu figurează nici un elev cu acest nume, care n-a putut fi găsit nici în evidenţa fiscului sau a altor autorităţi. Şeful poliţiei din Webb City, Ted Alexander, declară că n-a izbutit să descopere nici un locuitor care să-şi amintească să fi cunoscut pe cineva numit Francis Willard Keith. Autorităţile vest-germane au anunţat că vor încerca în continuare să strîngă dovezi care să convingă autorităţile panameze că Keith este Müller. În afară de asemănarea indicată de fotografii, acuzaţia se întemeiază pe concluziile unei analize grafologice comparative a scrisului celor doi oameni. Între Panama şi Republica Federală a Germaniei nu există acord de extrădare. Dar pînă cînd se va demonstra oficial că Keith nu este Müller, cererea de extrădare nu va fi retrasă, a declarat Ministerul justiţiei de la Bonn.

Iată şi opinia lui Simon Wiesenthal, considerat a fi omul cel mai bine informat despre peregrinările criminalilor de război nazişti. „Mă tem că au arestat un nevinovat. După cîte ştiu eu, Müller n-a fost niciodată în Panama. Pînă de curînd, se afla în America de Sud". Misterul pare departe de a fi dezlegat.

Pireu. Ţinînd ascuns sub haină un aparat de fotografiat, trimisul special al revistei italiene „Europeo" în Grecia a reuşit să obţină această fotografie în care pot fi văzuţi cîţiva deţinuţi debarcaţi de pe vasul „Filippos", pe bordul căruia au fost aduşi din lagărul de concentrare situat pe insula Yaros

ATENA: procesul „celor 31"

A devenit un lucru obişnuit ca după loviturile de stat militare care desfiinţează drepturile democratice elementare, autorii lor să înscenezze procese prin care încearcă să demonstreze că nu ei, ci opinia publică ar fi răspunzătoare de toi ceea ce barometrul politic şi social indică a fi „anormal". La fel s-a întîmplat şi la Atena. Guvernul militar grec, venit la putere în urma loviturii militare din 21 aprilie, a chemat în faţa Tribunalului militar un număr de 31 de persoane, care s-au făcut vinovate de „nesupunere faţă de autorităţi". Principalul acuzat în acest proces, compozitorul Mikis Theodorakis, urma să apară drept un „instigator al unor elemente extremiste, care încercau doborîrea prin forţă a actualului regim", ca unul din iniţiatorii organizaţiei „Frontul Patriotic". Între timp, în închisoarea Averoff, în lagărul Yaros şi în alte închisori s-au făcut toate pregătirile pentru înscenarea ce urma să se deschidă la 15 noiembrie, la Tribunalul militar din Atena.

În sala procesului

„Cazul Theodorakis"

În ajun, un certificat medical atesta că celebrul compozitor, grav bolnav, se află în comă ; orice deplasare sau efort i-ar cauza moartea, preciza procurorul Tribunalului militar, Solon Papadopoulos. Vestea a provocat o vie emoţie în întreaga lume, ştiindu-se mai ales că în închisoarea respectivă deţinuţii sînt supuşi unui regim extrem de dur, îndeosebi în timpul interogatoriilor. A doua zi, la cîteva ore înaintea deschiderii procesului, însuşi ministrul de interne, Patakos, a ţinut să atenueze reacţiile opiniei publice, anunţînd că, de fapt, Theodorakis nu se află în comă, ci că ar fi bolnav de diabet şi nu va putea participa la proces.

Procesul a început miercuri, 15 noiembrie, la ora prînzului. Solon Papadopoulos a dat citire unor „depoziţii" făcute, chipurile, de însuşi Theodorakis, prin care acesta ar fi recunoscut componenţa „Frontului Patriotic" şi responsabilităţile fiecărui membru al acestuia. Bizuindu-se pe aceste aşa-zise depoziţii, agenţia „France Presse" aprecia că Theodorakis „...este pasibil de pedeapsa cu moartea, ca şi ceilalţi inculpaţi". În acelaşi timp, însă, agenţia „Reuter" menţiona intervenţia avocatului apărării, G. Magakis, care se întreba dacă mai are rost să continue un proces din care lipseşte acuzatul principal — Theodorakis. Procurorul a hotărît însă continuarea procesului, susţinînd că depoziţiile celorlalţi acuzaţi vor aduce suficiente dovezi de vinovăţie. Dar a cui vinovăţie ?

„A fost atacat fără putinţă de apărare"

Unul din primii acuzaţi care a luat cuvîntul, Filinis, a adus dovezi care au stîrnit senzaţie în legătură cu absenţa lui Mikis Theodorakis. „Resping zvonurile potrivit cărora el ne-a trădat. Pot certifica aceasta. Pot afirma că el ar fi dorit să

⟹

participe la proces. În prima zi a procesului s-a pregătit pentru ședință dar în ultimul moment a fost anunțat că nu va fi adus. În închisoarea Averofi, unde se află, a declarat greva foamei, dar nu este bolnav. Nu i s-a permis să asiste la proces ca să nu se poată apăra și răspunde la afirmațiile făcute la adresa noastră... A fost atacat fără putință de apărare". Scopul insinuărilor este deci străveziu. În ce privește activitatea „subversivă" a lui Theodorakis și a „grupului restrîns de comuniști care vor să răstoarne regimul prin forță", depozițiile celorlalți martori sînt revelatoare :

Acuzata Silva Akritas, văduva unui fost ministru în guvernul Papandreu și fiica unui industriaș care a făcut parte din guvernul liderului de dreapta Karamanlis, a recunoscut că, „din motive de prietenie și umanitare", l-a adăpostit pe Theodorakis, urmărit de militari. Ea a amintit că ceruse celebrului compozitor să scrie o melodie în memoria soțului ei.

Comercianta Maria Tsurza : „Am acceptat să-l adăpostesc pe Theodorakis, care a locuit la mine 15 zile. Nu știu să scriu și să citesc. Am învățat doar să mă iscălesc, așa că nu-mi arde de politică. Asta e tot !"

Ziaristul Nikolas Markidis, de la „Athinaiki" : „Nu aveam nici de lucru, nici bani. Am găsit adăpost, împreună cu soția și copilul, la doamna Silva Akritas, unde se afla Theodorakis. Deci, crima ce mi se impută mie și soției mele este că am locuit sub același acoperămînt cu Theodorakis".

Arheologul Leludas, în vîrstă de 28 de ani, fiul amiralului Leludas, scos în rezervă : „Nu am fost niciodată comunist. Sînt un om cu vederi de dreapta și un grec. Nu este nici o crimă, nici o greșeală a fi împotriva acestui guvern".

Deci, „grupul restrîns de comuniști" s-a dovedit a fi de fapt reflectarea largă a cercurilor opiniei publice grecești ale cărei păreri nu concordă cu cele ale guvernului militar.

„Da, nu, da, nu! — de 63 de ori"

În ciuda stăruințelor depuse în închisorile și lagărele de concentrare, procesul nu a dus la rezultatele scontate. Iar metodele „preparatorii" n-au fost dintre cele mai nevinovate.

„Într-o seară, a declarat la proces acuzata Anna Papanikolas, mi s-a înscenat o execuție. Am fost legată la ochi și dusă în fața plutonului. Pînă atunci, în cursul interogatoriilor, mi se strigase la ureche cu insistență : «da, nu, da, nu !» pentru a pierde noțiunea de «da» și «nu». De 63 de ori în fiecare ședință. Am fost crunt torturată". Fiica doamnei Papanikolas, Irina, a fost pusă și ea sub acuzare. Motivul : este proprietara unui magazin de discuri și a avut relații cu compozitorul Theodorakis.

„Începînd din 11 august, a spus acuzatul C. Filinis, am fost deținut în secret la Siguranța generală din Atena, fără să pot comunica cu familia mea. Am fost bătut fără milă. Dinții mi-au fost rupți, ochelarii sparți. N-am reușit să discut cu un avocat decît cu trei zile înainte de proces. Am propus ca martori pe Ghiorghios Papandreu, Panaiotos Kanelopoullos și Ioannis Pasalidis. Nu-i văd aici. N-a fost timp să fie convocați. Toate depozițiile făcute de acuzați la Siguranță sînt rezultatul violenței".

„Democrație" = Demos + Kratos ?

„Nu am făcut parte niciodată din Frontul Patriotic, deoarece de la 1 iulie am fost deportat în insula Yaros, a declarat unul din acuzații care au luat cuvîntul, Ilias Benzelos. Dar eu, care am făcut parte din Rezistență, am fost condamnat la moarte, întemnițat, apoi grațiat, vă afirm astăzi că Frontul Patriotic nu-și va înceta ascensiunea".

Acuzatul Filinis, care a recunoscut că este membru al partidului comunist, și că partidul său „dorește ca actualul regim să dispară prin voința poporului, adică prin alegeri", a demonstrat că, de fapt, adversarii actualului regim sînt nu numai comuniștii, cum se afirmă, ci majoritatea poporului grec : dreapta, centrul, stînga. „Actualul guvern, a spus el, a obținut puterea prin forță și vă cere să ne condamnați pentru că dorim să abolim acest guvern al forței".

Ilustrînd spusele lui Filinis, acuzatul Leludas, care și-a reafirmat concepțiile de dreapta, a subliniat : „Ceea ce dorim noi este revenirea Greciei la regimul «democrației regale» și la parlamentarism. Actualul guvern nu reflectă acest regim. Am fost împotriva lui din prima zi".

Acuzatul Lulis, deputat al partidului Uniunea de centru, căruia i se impută că ar fi redactat o proclamație cerînd poporului grec să lupte pentru libertate, a rostit un adevărat rechizitoriu împotriva regimului de dictatură. „Nu unui grup de ofițeri — a spus el — îi revine obligația de a reinstaura democrația în țară, ci poporului". La care, unul din judecătorii militari i-a răspuns : „Nimeni n-a făcut pentru democrație atîta cît noi, ofițerii". Un corespondent străin pătruns în sală se întreba, însă, cu oarecare umor dacă grecii vor fi uitat cumva că democrație înseamnă „demos+kratos", ceea ce, spunea el, ar însemna altceva decît „ofițeri+kratos".

■

Vineri seara, după două zile de depoziții ale acuzaților, procurorul a cerut condamnarea la ani grei de închisoare a 26 din cei 31 de acuzați. Constantinos Filinis urmează să fie condamnat la închisoare pe viață, Ilias Benzelos — la 15 ani, Anna Papanikolas — la 15 ani, arheologul Leludas — la 16 ani, Silva Akritas — la 12 ani etc. Compozitorul Theodorakis, a spus procurorul, „va fi judecat mai tîrziu". Se pare că soarta lui nu va fi mai blîndă deoarece procurorul Solon Papadopoulos, deși a recunoscut că Theodorakis „poate fi un compozitor de geniu", a spus că acesta are totuși „în spatele său 75 000 persoane" (aluzie la organizația progresistă „Tineretul Lambrakis", al cărei președinte a fost).

În timp ce procurorul citea rechizitoriul, o mașină trecînd prin fața Tribunalului militar a lansat numeroase manifeste. După ea, o mașină a poliției, urmată de jeep-uri militare. Comunicatele din Atena nu spun decît că „au fost arestate persoane necunoscute...".

Procesul, deci, continuă.

Laurențiu DUȚĂ

reflector

ARME „ANTI-DEMONSTRAȚII"

Un raport pregătit de „Institutul de analiză a mijloacelor defensive" din Washington, la cererea Comisiei prezidențiale pentru menținerea ordinii propune ca poliția americană să folosească noi mijloace împotriva manifestațiilor publice. Printre acestea figurează :

— produse adezive (fire, panglici, granule și substanțe lichide) împrăștiate exploziv sau în mod mecanic, pentru a încetini mișcările mulțimii prin lipirea manifestanților între ei sau de sol, pînă la imobilizare ;

— o plasă uriașă, ca la pescuitul oceanic, aruncată la nevoie dintr-un elicopter, pentru a izola cel puțin un grup de manifestanți ;

— confetti de material plastic, împrăștiate pe străzi, pentru a face pe manifestanți să alunece și să înainteze mai greu ;

— un supra-pistol cu presiune care poate împroșca pînă la distanța de 10 metri o soluție lichidă pe bază de piper ;

— săgeți-miniatură cu vîrful înmuiat în soluție de medicamente calmante, care au fost utilizate cu succes la vînătorile de animale sălbatice, pentru grădinile zoologice ;

— praf de scărpinat, pentru a degaja sectoarele invadate de manifestanți.

„Z"

„Acum patru ani, pe zidurile Atenei apărea, repetată la infinit, litera Z (însemnînd „zei" : „el trăiește"). Era vorba despre deputatul de stînga Lambrakis, asasinat în plină stradă la Salonic unde prezidase o întrunire pentru pace. Crima s-a petrecut la vreo douăzeci de metri de locuința mea, la 22 mai 1963, orele 10 seara. Suprimînd un orator care-i incomoda, asasinii au creat un erou nemuritor, ca eroii antichității. De aceea litera Z : «el trăiește»..."

Vorbește — în cadrul unui interviu luat de săptămînalul parizian „Le Figaro Littéraire" — Vassilis Vassilikos, autorul romanului „Z". Interzis în Grecia ca și muzica lui Theodorakis sau filmele lui Cacoianis, dar în curs de apariție în numeroase alte țări, „Z" are drept figură centrală un personaj în care se regăsesc cîteva trăsături principale ale deputatului asasinat, dar volumul nu este o biografie sau un portret. Împletînd date reale cu date imaginare (dar întemeiate tot pe substanța realității), Vassilikos și-a propus mai mult. „Putem să schimbăm personajul, spune el, putem să înlocuim pe Lambrakis cu Kennedy sau cu Ben Barka — e tot una. Ceea ce am vrut să arăt în cartea mea e mai degrabă mecanismul unei crime politice decît un caz particular".

Autorul nu face parte din generația ilustrată de lupta antifascistă a unui Beloianis, a unui Lambrakis, a unui Glezos. Născut în 1933, era un copil la sfîrșitul războiului. Experiența vieții sociale și politice începe pentru el prin 1950. Pentru a scrie „Z", dispunea de două atuuri : cunoașterea Saloniculuí, orașul lui natal, cunoașterea situațiilor și personajelor legate de viața și de moartea lui Lambrakis. Al treilea l-a constituit studierea migăloasă a dosarelor judiciare, a unui mare număr de rapoarte și relatări, în total 5000 de pagini. Hotărîrea de a scrie „Z" și începutul muncii pentru acest roman se situează în ziua următoare asasinatului.

FOTOGRAFIEREA BACTERIILOR

Profesorul Gaston Dupouy, de la facultatea de medicină din Toulouse (Franța), a reușit să fotografieze bacterii vii — operație socotită pînă acum ca irealizabilă. El a folosit în acest scop instalația electronică a laboratorului de optică din Toulouse, care dispune de un microscop gigant — cel mai mare din lume — racordat la tensiunea de 1 000 000 de volți. Microscopul are patru lentile care cîntăresc împreună aproape o mie de kg. Este adăpostit într-o sferă cu un diametru de 26 de metri, în care se menține permanent aceeași temperatură și aceeași puritate a aerului. Observațiile se fac pe principiul proiecției, imaginile supuse cercetării formîndu-se pe un ecran. Un sistem optic anexă permite fotografierea acestor imagini la mărimea dorită. Înălțimea totală a aparatului — zece metri.

La masa prezidențială a Tribunalului, de la stînga la dreapta : Dave Delinger, Gunther Anders, Jean-Paul Sartre și Dedijer

„Jus contra bellum“

Copenhaga

„Nu sîntem judecători, sîntem martori. Sarcina noastră este de a prezenta în fața opiniei publice mondiale mărturii asupra unor acțiuni îngrozitoare și de a o uni în jurul ideii de justiție în Vietnam“. De trei zile, această apreciere — conținută în mesajul adresat de Bertrand Russell celei de-a doua sesiuni a Tribunalului internațional pentru anchetarea crimelor de război comise în Vietnam de Statele Unite — își găsește confirmarea în ședințele ce se succed în sala Fjordvilla din Roskilde, oraș din apropierea capitalei Danemarcei. Juriul și martorii, publicul și ziariștii s-au întîlnit în acel consens tacit de calmă gravitate ce însoțește totdeauna dezbaterile premergătoare unor concluzii ce vizează un caz de conștiință. Căci despre aceasta este în fond vorba aici : examinînd actele de agresiune americane în Vietnam, Tribunalul este mai mult decît o formă de manifestare a oprobriului față de aceste acțiuni ; este o formă de denunțare, pe plan moral, a unei flagrante încălcări a legalității juridice, a principiilor Cartei O.N.U. și a eticii ce trebuie să guverneze relațiile dintre state și popoare.

Din această cauză, eficiența Tribunalului nu trebuie căutată în adoptarea unei sentințe de natură să oblige, pe plan juridic, Statele Unite să-și înceteze agresiunea, ci în viguroasa dezvăluire, bazată pe fapte concrete și în confruntare strictă cu legile internaționale existente, a gravelor răspunderi care revin cercurilor conducătoare americane în legătură cu războiul dus împotriva poporului vietnamez.

Interesul pentru lucrările actualei sesiuni a Tribunalului este mai presus de orice îndoială și el reflectă adînca preocupare resimțită astăzi în întreaga lume față de o problemă care afectează climatul politic internațional. Prestigiul participanților, membri în juriu sau martori, este, de asemenea, în măsură să rețină atenția zecilor de ziariști prezenți sau a publicului numeros ce dorește să asiste la dezbateri. Jean-Paul Sartre, Vladimir Dedijer, Lelio Basso, Peter Weiss, Simone de Beauvoir sînt numai cîteva nume din cele care marchează componența prestigioasă a juriului.

Pe ordinea de zi a sesiunii se află următoarele probleme : intensificarea bombardamentelor asupra populației și obiectivelor civile din R. D. Vietnam ; examinarea armelor și produselor chimice folosite de agresori ; tratamentul aplicat prizonierilor vietnamezi căzuți în mîinile forțelor americane și ale complicilor lor ; tratamentul aplicat populației civile din Vietnamul de sud (masacre, torturi, deportări) ; extinderea războiului în țările limitrofe cu Vietnamul, adică în Cambodgia și Laos ; examinarea complicității cu Statele Unite a unor alte țări ; în sfîrșit, Tribunalul va hotărî dacă acțiunile S.U.A. în Vietnam pot fi calificate drept genocid în sensul convenției internaționale din 1948.

Pentru fiecare din aceste probleme se prezintă scurte rapoarte juridice. Tribunalului îi sînt expuse, de asemenea, dările de seamă ale misiunilor de anchetă trimise în Vietnam, Laos, Cambodgia și S.U.A. Martori oculari din Vietnam, Statele Unite și alte țări prezintă depoziții, iar reprezentanți calificați ai R. D. Vietnam, Frontului Național de Eliberare din Vietnamul de sud, partidului laoțian Neo Lao Haksat, fac intervenții pe marginea punctelor aflate pe ordinea de zi.

La dispoziția juriului, a ziariștilor și a publicului, se află un amplu material documentar, întocmit de experți științifici, juriști și istorici, care vine să completeze documentația fotografică, fonografică și cinematografică, precum și mostrele de arme de ucidere în masă utilizate de trupele intervenționiste.

În primele zile au fost ascultate rapoartele și mărturiile prezentate de Trombadoni (Italia), S. Shibata (Japonia), Jean-Pierre Vigier (Franța) în legătură cu bombardamentele asupra R. D. Vietnam ; dr. A. Behar (Franța) — referitor la problemele de ordin științific ridicate de folosirea unor arme speciale ; dr. Dreyfuss (Franța) — pe marginea folosirii napalmului în R. D. Vietnam și Vietnamul de sud ; Stanley Faulkner (S.U.A.) — pe tema raportului dintre crimele de război și legislația respectivă în S.U.A. ; dr. Henrik Forss (Finlanda) — în legătură cu examinarea rănițiilor în cursul bombardamentelor asupra R. D. Vietnam.

Toate rapoartele și expunerile făcute pînă acum au produs o impresie cu atît mai puternică cu cît nu și-au propus decît să prezinte faptele în toată nuditatea lor și cu obiectivitatea rece a unor oameni de știință. Dar faptele sînt revelatoare. Mulți oameni care au venit aici mărturisesc că, deși în dezacord moral sau politic cu războiul purtat de S.U.A. în Vietnam, ei nu și-au dat încă pe deplin seama de realitățile acestui război. Pentru Finn Lie, inginer din Norvegia, „acest război contravine logicii. Este însă o apreciere la care se ajunge lesne. Am venit aci pentru a cunoaște detalii și pentru a vedea reacția la cele dezvăluite. Este impresionantă. Nu ajunge să ne pronunțăm calm și confortabil în favoarea păcii. Trebuie să acționăm cu toată energia. Sesiunea aceasta va avea fără îndoială un mare ecou“. „Urmăresc lucrările Tribunalului cu un oarecare sentiment de culpabilitate, spune B. Larsen, om de afaceri danez. Am reacționat prea pasiv în trecut. Trebuie mai multă hotărîre în dezaprobarea acestui război. Îmi dau seama că interesele tuturor cer o colaborare nestingherită între toate statele. Acest război o îngreunează. Am o mare admirație pentru poporul vietnamez, și lupta sa îmi confirmă propria noastră experiență din timpul celui de-al doilea război mondial : nici un popor nu poate fi cucerit, indiferent de calitatea armelor sau trupelor adversarului, atîta vreme cît el este decis să-și apere libertatea“.

Opinii de acest fel pot fi întîlnite des aici și ele se reflectă larg și în articolele de presă.

„Jus contra bellum“ — este astăzi un principiu a cărui listă de aderenți primește, prin amploarea sa, semnificația unui curent mondial de opinie. Tribunalul internațional, care își desfășoară acum lucrările la Copenhaga, a plasat acest principiu pe frontispiciul activităților sale. De aici prestigiul său, de aici interesul cu care îi este urmărită sesiunea. Toți cei atașați ideii de pace și justiție internațională văd în lucrările sale reflectarea propriilor lor preocupări și cerințe.

George SERAFIN

Copenhaga, 22 noiembrie

Santiago de Chile

La „jumătatea mandatului"

La Santiago este sfîrșit de primăvară. La răspîntiile cartierelor din centrul orașului, în fața magazinelor, la intrarea în restaurante se vînd flori. Produce o impresie oarecum stranie această invazie a florilor la poalele Anzilor acoperiți de zăpadă, care, aici se topește abia în toiul verii, prin ianuarie-februarie. „Anul acesta avem, totuși, flori puține — spun chilienii. Iarna a fost secetoasă și excesiv de friguroasă. S-a ajuns pînă la minus două grade"... Aprecierea nu trebuie să mire : în zona centrală a țării, unde este situat Santiago, temperatura rareori coboară sub zero grade, iar frigul excesiv din anul acesta a constituit realmente un lucru puțin obișnuit.

Situația geografică a țării — cu o lungime de aproape 4 300 km — determină prezența concomitentă a unor clime din cele mai variate. Scriitorul chilian Benjamin Subercaseaux afirma că geografia teritoriului chilian reprezintă o extravaganță fantezistă. Limba uriașă de pămînt, ce se întinde din zona subtropicală — cu deșertul Atacama, unde nu plouă aproape niciodată — pînă dincolo de Țara de Foc, în zona chiliană a Antarctidei — este o mostră unică în lume a simbiozei celor mai contrastante zone climaterice pe teritoriul unei singure țări.

O descriere a acestor particularități teritoriale, cu modurile de viață pe care le impun, este tentantă pentru un reporter. Vom încerca să înfățișăm și noi măcar o secvență din această fantezie a naturii, după călătoria pe care o vom întreprinde, zilele acestea, spre regiunea sudică a țării. Dar, deocamdată, sîntem încă la Santiago, unde atenția ziaristului este solicitată mai ales de evenimentele politice. Asistăm, în aceste zile, la un „vîrf" al sezonului politic — neobișnuit de bogat în evenimente care suscită atenția și participarea opiniei publice. Intensitatea pulsului activităților politice are mai multe explicații. La 4 noiembrie s-au împlinit trei ani de la preluarea mandatului prezidențial de către Eduardo Frei, prilej de bilanț pentru administrația democrat-creștină și de formulare sintetică a concluziilor partidelor de opoziție. Ziarele au prezentat unele înfăptuiri în politica economică desfășurată pînă la „jumătatea mandatului" — cum este denumită frecvent această perioadă de trei ani de la victoria în alegerile prezidențiale a partidului democrat-creștin. Sînt prezentate ca semnificative acestei perioade eforturile în direcția diversificării economiei (se subliniază realizările obținute mai ales în industria petrochimică și cea a construcțiilor de mașini), îmbunătățirii condițiilor de învățămînt, ca și reforma constituțională, care — prin revizuirea prevederilor cu privire la dreptul de proprietate — a creat condiții legale pentru elaborarea și aplicarea reformei agrare. Această reformă a fost apreciată în cele mai largi cercuri ale opiniei publice drept o acțiune însemnată pentru progresul economic și social al țării.

Într-o discuție pe care am avut-o cu domnul Rafael Moreno, vicepreședintele Corporației pentru reforma agrară (CORA), am primit informații cu privire la etapa actuală a aplicării reformei. Se tinde ca pămînturile moșiilor expropriate să fie date spre gospodărire și valorificare așa-numitelor „asentamientos" — asociații țărănești considerate a fi o fază pregătitoare pentru formarea de cooperative agricole. CORA sprijină consolidarea acestor „asentamientos" — pînă acum s-au constituit 246 — acordîndu-le asistență tehnică și organizatorică.

Politica economică și socială a administrației a constituit, în această perioadă, și obiectul confruntării dintre punctele de vedere guvernamentale și cele ale unor partide de opoziție. Partidele de stînga, care au apreciat pozitiv, și în presă, și în parlament, reformele inițiate de guvern în direcția dezvoltării economice și sociale, reclamă un ritm mai rapid în realizarea unor asemenea reforme și lărgirea lor. Partidul comunist apreciază că, în prezent, în rezolvarea problemelor în fața cărora se află țara un rol esențial îl are mobilizarea maselor la lupta pentru drepturile lor economice, sociale și politice, pentru apărarea libertăților democratice și pentru transformări esențiale, sociale și economice.

Presa chiliană a oglindit pe larg, în aceste zile, dezbaterile în jurul acestor probleme politice și economice. Revista „Ercilla" — o publicație de mare popularitate din Santiago — a organizat în acest scop o „masă rotundă" la care au participat doi miniștri — Gabriel Valdés și Sergio Ossa Pretot — și parlamentari reprezentînd aproape toate formațiunile politice din Chile. Răspunzînd criticilor formulate în legătură cu ritmul înfăptuirii unor obiective ale programului guvernamental, Gabriel Valdés afirma că „deși din diferite motive procesul transformărilor nu a acționat cu profunzimea și rapiditatea necesare", măsurile luate de guvern și schimbările care s-au produs în viața economică și socială a țării au deschis calea spre realizarea obiectivelor programatice ale guvernului. Gabriel Valdés a relevat, mai ales, eforturile pentru dezvoltarea și întărirea pozițiilor naționale în economie. Referindu-se la faptul că între anii 1959—1964, datoria externă a țării se ridica, în medie anuală, la 210 milioane dolari, el a arătat că în 1965—1966, aceasta a scăzut la 100 milioane. În anul 1964, investițiile s-au finanțat cu credite externe în proporție de 17 la sută, în timp ce în 1967 această proporție a fost de numai 5 la sută. Totodată, față de 1965, în anul 1966 importul de bunuri capitale, calculat în valori reale, a crescut cu 31 la sută. Importurile de mașini și echipamente necesare pentru dezvoltarea industrială au atins în 1966 suma de 205 milioane dolari, cifră care — sublinia Gabriel Valdés — nu a fost atinsă niciodată pînă acum în Chile.

În strînsă legătură cu problemele economice sînt dezbătute și unele aspecte ale situației sociale. Este în mare actualitate problema majorărilor de salarii, în raport cu creșterea costului vieții. Proiectul elaborat — dezbătut pe larg de întreaga presă chiliană — suscită serioase confruntări de opinii.

Eugen POP

Santiago de Chile, 21 noiembrie

Cel mai mare centru economic și politic al Republicii Chile — Santiago

New York

Dezbateri vii în organismele O.N.U.

În corespondența trecută semnalam că președintele Adunării Generale a O.N.U., Corneliu Mănescu, consecvent dialogului stabilit cu reprezentanții presei, comunica în întîlnirea avută încă acum zece zile ceea ce avea să indice curînd în mod oficial întregii Adunări Generale, și anume — că o nouă prelungire a pauzei acordate ședințelor plenare ale sesiunii, răgaz consacrat găsirii unor soluții echitabile și în același timp acceptabile tuturor părților interesate în rezolvarea situației din Orientul Mijlociu, ar putea crea aglomerarea lucrărilor sau chiar dificultăți în terminarea lor în timpul prevăzut. Aceasta fiind situația și în virtutea consensului unanim obținut la capătul unor largi consultări, președintele a apreciat posibilitatea și necesitatea reluării lucrărilor ședințelor plenare. Ca urmare, săptămîna la care ne referim în rîndurile de față înregistrează de pe acum o activitate bogată.

Raportul Comitetului Politic a înfățișat Adunării discuția controversată cu privire la așa-numita „problemă coreeană". Supusă votului, rezoluția, susținînd menținerea comisiei O.N.U. și implicit a trupelor de ocupație ale S.U.A. în Coreea de sud, a fost aprobată ca și în anii precedenți. Ca și în Comitet, delegația română a exprimat prin votul său negativ poziția consecventă de respingere a încercărilor de a impune din afară poporului coreean „soluții" străine voinței sale, de a ridica obstacole în calea unificării țării, de a permanentiza o stare de lucruri dăunătoare păcii în Extremul Orient.

Vinerea trecută, Adunarea Generală a confirmat printr-un vot concludent — 82 pentru, 7 contra, 21 abțineri — rezoluția propusă de Comitetul al patrulea, prin care este condamnat războiul colonial dus de Portugalia împotriva unor teritorii africane, „crimă împotriva umanității și gravă amenințare la adresa păcii internaționale și securității". Rezoluția cere respectarea documentelor anterioare ale O.N.U., acordarea fără amînare a dreptului la independență tuturor teritoriilor administrate de guvernul portughez.

O dată cu apariția acestei corespondențe, sesiunea a XXII-a a O.N.U. a intrat în cea de-a treia lună și ultima a activității sale, potrivit programului inițial stabilit. Sintetic, stadiul actual al lucrărilor se prezintă astfel : din cele 98 de puncte înscrise pe ordinea de zi, aproape jumătate au fost examinate sau sînt în curs de examinare în comitetele Adunării, o mare parte dintre ele fiind adoptate și de către plenară. Dintre problemele rămase pe agendă, un grup important se referă la dezarmare, dar discutarea lor nu poate începe fără raportul Comitetului celor 18 de la Geneva, care, după cum se știe, își continuă încă activitatea. Un alt grup de probleme se referă la procesul decolonizării, din cele 12 puncte ale agendei Comitetului al patrulea fiind epuizate pînă acum 5. O dată cu terminarea discuției cu privire la apartheid, Comitetul Politic Special a încheiat de examinat cea mai mare parte a problemelor sale ; aceeași situație se întîlnește și în Comitetele al cincilea (problemele bugetare și financiare) și al șaselea (probleme juridice).

PENTRU O SOLUȚIE DE DURATĂ

Activitatea Consiliului de Securitate a continuat și în această săptămînă să rețină atenția principală a delegaților și corespondenților de presă. Explicația este simplă : a căpătat o deosebită pondere ideea că prelungirea peste măsură a tatonărilor în găsirea unei soluții, poate mai bine spus a unui început de soluție, în chestiunea Orientului Mijlociu, afectează în mod serios perspectivele păcii în regiune, după cum grevează și asupra altor probleme aflate în dezbaterea sesiunii O.N.U.

Statistic vorbind, ședințele Consiliului n-au fost în acest interval nici prea numeroase, nici de durată prea mare : în decurs de 8 zile, reprezentanții celor 15 țări membre s-au întîlnit doar de trei ori, a patra ședință urmînd a avea loc, după ora Bucureștiului, miercuri noaptea. Unele din aceste întîlniri s-au terminat în timpul record necesar doar procedurii reclamate de o nouă amînare.

Dacă n-am încerca să redăm atmosfera din jurul acestei dezbateri, ar fi poate greu de explicat de ce a devenit evidentă apariția în această săptămînă a acelui element calitativ nou care se exprimă, după opinia majorității observatorilor, în necesitatea și posibilitatea concretă în care se găsește acum Consiliul de Securitate de a adopta o hotărîre care să însemne un prim pas către o soluție de durată.

Acest fapt, resimțit în tensiunea și nerăbdarea cu care a fost așteptată fiecare nouă întrunire a Consiliului, și mai ales schimbarea de ton, care a făcut să fie auzite în sala de la etajul doi al O.N.U. și alte expresii decît cele strict recriminante, au acreditat ideea că, după săptămîni de îndelungi negocieri publice și neoficiale, momentul startului așteptat este mai aproape ca oricînd.

Trebuie spus că această stare de „suspense", destul de proprie unor întîmplări cotidiene la New York, dar mai puțin frecventă în clădirea de pe East River, a fost puternic întreținută și de lipsa de informații care a domnit în ultimele zile, diplomații angajați în tratative realizînd consensul unanim al tăcerii. Deși se spune în jargonul gazetăresc — „No news, good news", adică lipsa de știri înseamnă știri bune, și chiar dacă considerăm în cazul de față formula doar parțial justificată, sentimentul cvasiunanim este acela că dezbaterea a intrat în stadiul ei final și că a devenit iminent momentul exprimării prin vot a opiniei Consiliului față de proiectele de rezoluție depuse.

Trebuie să amintim aici, ca moment al declanșării noii stări de spirit, apariția proiectului englez care, începînd de joia trecută, a prezentat Consiliului de Securitate o nouă alternativă față de impasul creat prin respingerea de către Izrael a textului celor trei (India, Mali și Nigeria) și respingerea de către țările arabe a proiectului Statelor Unite. Fără a intra în analiza de detaliu a acestor două texte, nu putem să nu observăm că, în fiecare dintre ele, părțile direct angajate în conflict descopereau prevederi prejudiciabile și ca atare lipsa de perspectivă practică a unei hotărîri impuse din afară.

Proiectul prezentat de lordul Caradon, reprezentantul Angliei, și-a propus încorporarea unor formulări ce au existat și în textul înfățișat sesiunii extraordinare de delegații latino-americani (care întrunise pe atunci un acord mai larg) precum și cadrul principal în care urmează să se desfășoare acțiunea reprezentantului secretarului general al O.N.U. care, de asemenea, a căpătat un consens în ultimele săptămîni de discuții. Aceasta explică de ce acest text nu a mai fost întîmpinat cu obișnuita respingere apriorică, ci a solicitat delegaților timp de studiu și analiză, atît la fața locului cît și în capitalele respective.

Ar fi greu de susținut că acest text este ideal, întrucît formulările sale sînt imprecise în unele puncte ca, de pildă, în problema retragerii trupelor izraeliene de pe teritoriile ocupate, sau în ce privește limitele împuternicirilor reprezentantului O.N.U. în discuțiile cu părțile direct interesate. Fapt este — și toată desfășurarea de pînă acum a discuțiilor arată acest lucru — că, fără dovada unui spirit rezonabil de compromis, nu poate fi declanșat procesul constructiv de stabilire a relațiilor dintre țările Orientului Mijlociu pe alte baze decît acelea care au determinat un conflict vechi de aproape două decenii. Desigur, pe baza altor consultări, acest text ar mai putea fi îmbunătățit ; în orice caz însă, după expresia ziarului „New York Times", „el oferă fiecăruia mai puțin decît ar fi fost dispus să facă, dar este totuși un compromis pe care mulți diplomați îl consideră acceptabil".

În ședința de luni după-amiază a Consiliului de Securitate, înaintea unei noi suspendări de 48 de ore, s-a subliniat necesitatea de a îndrepta toate eforturile către realizarea unui text cît mai larg acceptabil, text care să se bucure de sprijinul părților direct interesate și să asigure, în primul rînd, condiții normale la fața locului, într-o atmosferă ferită de amenințarea cu forța și ca rezultat al retragerii trupelor de pe teritoriile ocupate.

În aceeași ședință, delegația sovietică a introdus un proiect de rezoluție privind situația din Orientul Apropiat. Textul proiectului prevede :

Consiliul de Securitate,

subliniind necesitatea urgentă a restabilirii păcii și a creării unei situații normale în Orientul Apropiat,

„1) declară că pacea și soluționarea definitivă a acestei probleme pot fi realizate în cadrul Cartei Organizației Națiunilor Unite ;

2) propune cu insistență aplicarea următoarelor :

A) retragerea de urgență a trupelor lor de către părțile participante la conflict pe pozițiile pe care le-au ocupat pînă la 5 iunie 1967 pornind de la inadmisibilitatea acaparării de teritorii ca urmare a războiului ;

B) recunoașterea de urgență de către toate statele membre ale O.N.U. din această regiune că fiecare din ele are dreptul de a exista în calitate de stat național independent și de a trăi în pace și securitate și renunțarea la toate pretențiile și actele incompatibile cu aceasta ;

3) consideră necesar să continue în legătură cu aceasta examinarea situației din Orientul Apropiat nemijlocit în colaborare cu părțile și folosind prezența Organizației Națiunilor Unite în scopul realizării unei soluții corespunzătoare și juste a tuturor aspectelor problemei, călăuzindu-se de faptul că :

A) folosirea în relațiile dintre state a forței sau a amenințării cu folosirea ei este incompatibilă cu Carta O.N.U. ;

B) fiecare stat trebuie să respecte independența politică și integritatea teritorială a tuturor celorlalte state din această regiune ;

C) trebuie să fie reglementată în mod just problema refugiaților palestinieni ;

D) trecerea pașnică a navelor prin apele internaționale din această regiune în conformitate cu acordurile internaționale ;

4) recunoaște că, în conformitate cu măsurile care vor fi întreprinse în direcția celor expuse mai sus, toate statele din această regiune trebuie să pună capăt stării de război, să adopte măsuri în vederea limitării cursei înarmărilor, nefolositoare și ruinătoare, și să respecte obligațiile asumate de ele însele în conformitate cu Carta O.N.U. și acordurile internaționale".

Pînă miercuri după-amiază, timp solicitat de studierea proiectelor de rezoluție depuse, membrii Consiliului de Securitate continuă consultările lor cu diferiți factori responsabili ai O.N.U. și cu părțile direct interesate pentru a găsi în cele patru proiecte de rezoluții existente (care au, după cum se recunoaște aici, destule puncte de apropiere), acea formulă larg acceptabilă și constructivă pe care o așteaptă opinia publică.

Așa cum a arătat președintele Adunării Generale, Corneliu Mănescu, într-un interviu publicat zilele acestea în ziarul „St. Louis Post Dispatch", „comunitatea internațională nu a acordat pînă acum suficientă atenție stabilirii unui climat propice în Orientul Mijlociu. Pentru o abordare, discutare și eventual soluționare a tuturor problemelor care despart popoarele din această regiune, totul trebuie rezolvat în mod gradat, pas cu pas".

UNIVERSALITATEA O.N.U. ȘI REPREZENTAREA R. P. CHINEZE

Începînd de luni, Adunarea Generală examinează una din problemele aflate exclusiv pe agenda acestui for și anume chestiunea restabilirii drepturilor legitime ale R. P. Chineze la O.N.U. Nerezolvată de 17 ani, această situație împiedică Organizația să-și capete caracterul universal recomandat explicit de Cartă și să oglindească în mod corespunzător realitățile incontestabile de pe arena mondială. Amintim că această problemă, discutată la Națiunile Unite pentru prima oară în 1950, a fost sistematic îndepărtată de la o soluție conformă principiilor Cartei prin manevrele dilatorii ale delegației S.U.A. și ale altor delegații occidentale. Dacă pînă în 1960, tactica folosită a fost amînarea, an de an, fără justificare, a însăși discutării problemei, noua înfățișare a lumii — reflectată și în Adunarea Generală — și creșterea continuă a numărului celor ce se pronunță în favoarea recunoașterii locului cuvenit de drept R. P. Chineze au determinat, din partea celor ce făceau obstrucții, o schimbare de metodă. Începînd din 1961, delegația americană a inițiat o rezoluție cerînd aplicarea, în problema reprezentării poporului chinez, a regulii de procedură care necesită o majoritate de două treimi din voturile Adunării. Prin această manevră s-a reușit să se impună transferul ilegal al nerecunoașterii de către S.U.A. a existenței R. P. Chineze în incinta O.N.U. și să se mențină astfel în locul ce se cuvine reprezentanților legali ai poporului chinez pe ciankaișiști, care — după formula obișnuită aici — „nu mai reprezintă de mult decît pe ei înșiși".

La sesiunea actuală, nouă țări, printre care și România, au cerut într-un proiect de rezoluție excluderea celor ce ocupă ilegal locul poporului chinez în O.N.U. și restabilirea drepturilor ce se cuvin R. P. Chineze. Rezoluția a fost introdusă și argumentată în ședința de luni de delegatul Cambodgiei.

Vorbind în numele celor nouă țări, delegatul Cambodgiei a reamintit, în ședința de luni a Adunării, conținutul și argumentele memorandumului care a însoțit propunerea de rezoluție, subliniind din nou că este imposibilă îndepărtarea Chinei, o mare putere, de la orice hotărîre de importanță mondială și că restabilirea drepturilor legitime ale R. P. Chineze implică expulzarea imediată a reprezentanților clicii lui Cian Kai-și din toate organismele O.N.U. Susținînd proiectul de rezoluție al celor 9 țări, reprezentantul Irakului, Mustafa Kamil Yassen, și cel al Albaniei, Halim Bude, au subliniat în ședința de marți dimineața lipsa de logică a privării uneia din principalele puteri ale lumii de posibilitatea de a-și aduce contribuția la activitatea O.N.U.

Discuția actuală, ca și cea din anii trecuți, este apreciată aici la O.N.U., în cercurile observatorilor, ca un test al gradului în care Organizația este capabilă să se adapteze realităților contemporane, să-și asigure o funcționare normală și viabilă, întrucît menținerea situației actuale sau teoria absurdă a celor „două Chine", pe care încearcă s-o acrediteze unele voci, nu se încadrează nicidecum în sensul indicat de evoluția vieții internaționale, și cu atît mai puțin de necesitățile unor hotărîri de importanță mondială.

Așa cum s-a arătat și în alte ocazii, punctul de vedere al delegației române pleacă de la convingerea că lipsa reprezentanților autentici ai poporului chinez de la dezbaterea problemelor primordiale care preocupă O.N.U. și toate organismele și instituțiile sale constituie un obstacol serios în calea unor soluții majore interesînd întreaga omenire. Absența Chinei populare de la O.N.U. aduce prejudicii, în primul rînd, Organizației însăși. În actualele condiții, cînd noile dimensiuni, de anvergură mondială, ale principalelor probleme ale păcii și progresului contemporan și cînd urgența de rezolvare a acestora implică o nouă semnificație cerinței unirii eforturilor întregii comunități internaționale pentru rezolvarea țelurilor proclamate în Carta O.N.U., restabilirea drepturilor legitime ale R. P. Chineze a căpătat un caracter de stringentă urgență.

Apelînd la tactica, semnalată mai înainte, delegația americană și alte treisprezece delegații au introdus din nou un proiect de rezoluție cerînd exprimarea a două treimi din voturile Adunării pentru orice hotărîre efectivă în această problemă. Părerea unor ziariști apropiați Departamentului de Stat este că pe această cale se încearcă, de fapt, evitarea unei discuții de fond. Mi se pare semnificativ ce scria recent revista americană „Nation" : „Consideră oare Statele Unite că politica struțului, atît de ineficientă pe plan diplomatic, va fi mai utilă la O.N.U. în privința Chinei ? Ciudată concepție de perspectivă în politică".

O dată cu începerea dezbaterii problemei reprezentării Chinei, un deosebit ecou l-a avut sublinierea fără echivoc de către președintele Adunării Generale a O.N.U., în întîlnirea recentă cu comitetele de redacție ale revistelor „Time" și „Life", a importanței fundamentale pe care o are pentru viitorul Organizației și creșterea autorității ei internaționale, transformarea O.N.U. într-o organizație cu adevărat universală, imagine fidelă a realității și evoluției lumii contemporane.

PRINCIPII JURIDICE CU APLICARE PRACTICĂ

Într-o sală din subsolul clădirii se desfășoară activitatea deosebit de interesantă a Comitetului problemelor juridice (al șaselea ca numerotare) al Adunării Generale. Se examinează acum activitatea sesiunii de la Geneva din acest an a Comitetului celor 31 de state (între care și România) în a cărui sarcină intră — la recomandarea sesiunii O.N.U. din 1962 — codificarea principiilor privind relațiile prietenești între state.

Se poate remarca faptul că, atît în discuțiile din Comitet cît și mai ales cu ocazia adoptării primelor principii ale unei viitoare declarații internaționale (dreptul și datoria statelor de a coopera între ele, îndeplinirea obligațiilor asumate conform Cartei, rezolvarea pașnică a disputelor și egalitatea suverană a statelor etc.) a fost evidențiat rolul sporit al dreptului internațional — expresie a voinței libere a statelor suverane — ca mijloc de promovare a păcii în lume, de îmbinare a intereselor naționale ale statelor cu cele ale comunității internaționale.

Dezbaterile scot în evidență faptul că, în zilele noastre, importanța formulării unor principii juridice care să stea la baza relațiilor internaționale cîștigă dimensiuni noi și necesitatea de a acționa în conformitate cu ele este tot mai larg recunoscută.

O indicație logică și prioritară pentru activitatea viitoare a Comitetului celor 31 de state — a subliniat Gheorghe Secarin, în numele delegației române — este examinarea și adoptarea principiilor privind interzicerea folosirii forței și a amenințării cu forța, ca și a aceluia privind egalitatea în drepturi și autodeterminarea popoarelor.

În legătură nemijlocită cu afirmarea sporită pe toate planurile a relațiilor de colaborare între state, dezbaterea de pînă acum din Comitet a exprimat, de asemenea, necesitatea încorporării explicite în conceptul de cooperare internațională a prerogativelor de suveranitate ale statelor, bazate pe deplină egalitate și avantaje pentru toate țările participante.

Într-o sesiune solicitată atît de intens în soluționarea unor probleme esențiale privind pacea și securitatea internațională, ecoul pozitiv al dezbaterilor din Comitetul juridic în elaborarea principiilor relațiilor și colaborării internaționale are desigur o importanță specială.

Cornel RĂDUCANU

New York, 21 noiembrie

„MEZZOGIORNO" dileme și soluții

Neapole

Plecasem din Milano cu imaginea unei regiuni intens industrializate. Pe măsură ce înaintam în sud, depășind Piomibino și Livorno, centrele industriale deveneau din ce în ce mai rare. Aveam astfel ocazia să văd o imagine concretă a ceea ce, de obicei, se numește „decalajul italian nord-sud".

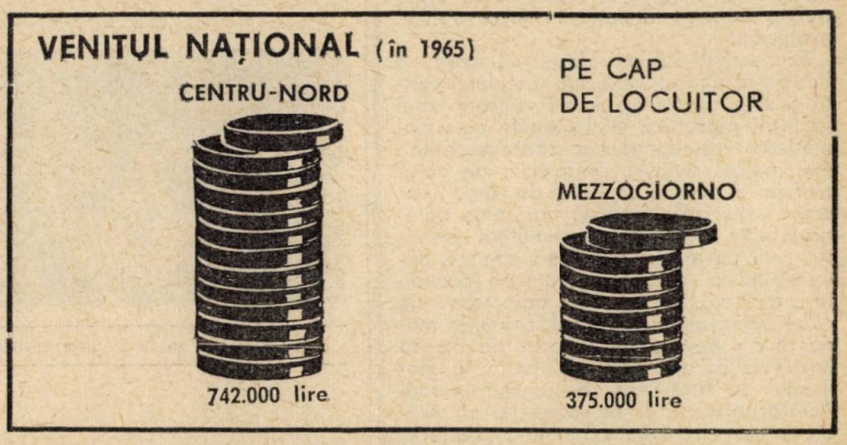

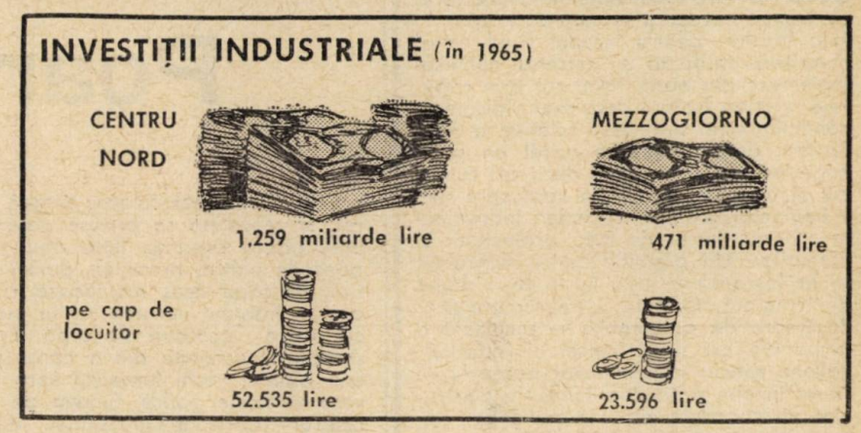

În mod curent, se spune că Italia cunoaște „disparități regionale" în dezvoltarea sa industrială, afirmîndu-se că în vreme ce nordul este industrial, sudul a rămas „subdezvoltat economicește", lipsit de industrie. În mare, afirmația este exactă dacă i se aduc cîteva amendamente. „Nordul" industrial înseamnă, în primul rînd, nord-vestul Italiei — așa-numitul „triunghi industrial", care unește Milano cu Torino și Genova. În afara acestui perimetru, centrele industriale din nord sînt apreciabil mai mici și se numără pe degete : Bolzano, Padova, Ferrara, Spezia, Bologna. Centrul Italiei cunoaște însă cîteva mari aglomerări industriale — Florența, Livorno, Terni, Abruzzo, ca să nu mai vorbim de Roma, pe care mulți o consideră exclusiv un punct turistic al Italiei, dar a cărei producție industrială este însemnată chiar dacă nu atinge proporțiile celei milaneze.

Trăgînd o linie imaginară sub regiunea Romei delimităm ceea ce poate fi denumit „sudul neindustrial", în care zonele industriale nu dispar cu desăvîrșire dar sînt concentrate în jurul cîtorva orașe : Napoli, Bari, Tarranto, Messina, Palermo, Catania. Dacă vreți, un exemplu este elocvent în această direcție. Din cele 107 întreprinderi constructoare de mașini reunite în U.C.I.M.U. — Unione Construttori Italiani Macchine Utensili —, 38 (peste o treime) se găsesc în trei orașe industriale, dintre care două principale (16 la Milano, 15 la Torino), cărora li se adaugă Bologna. Cu alte cuvinte, nordul nu este omogen din punct de vedere industrial, după cum sudul nu este pe deplin lipsit de centre industriale. Dar, dacă astfel respectăm nuanțele realității, nu rămîne mai puțin pregnantă disparitatea regională a dezvoltării economice, contrastul dintre zonele intens populate și industrializate, pe de o parte, și zonele aflate la un nivel de dezvoltare economică specifică unei perioade istorice relativ îndepărtate. Nu este însă mai puțin adevărat că, în viața cotidiană a milioane de italieni, formula tehnică a „discrepanțelor regionale" se traduce printr-o existență plină de probleme extrem de complexe din toate punctele de vedere.

Cu aspectele concrete ale acestei situații te întîlnești încă din gara Milano. Vezi „oamenii sudului", cu trăsăturile lor fizice particulare, coborînd pe peroane, oarecum intimidați de aglomerația puțin obișnuită, întrebînd în stînga și în dreapta, încercînd să se „orienteze". Spre deosebire de cei veniți aici ca turiști, pentru a admira Domul din Milano și „Cina cea de taină" a lui Leonardo da Vinci, acești sudici își cară singuri geamantanul modest, caută o „cameră ieftină", întreabă de sediul unor firme despre care au auzit că ar căuta mînă de lucru. Ei cumpără un ziar voluminos în care abundă paginile de mică publicitate și îl citesc laolaltă, înfrigurați, comentîndu-l ca pe un controversat articol de idei. O astfel de mică publicitate din „Corriere della Sera" sau „Stampa" se întinde pe pagini întregi, multe din anunțuri precizînd că „se preferă muncitori sudici". Este acesta un avantaj relativ oferit sudicilor sau el ascunde un complex de avantaje pentru firme ?

Sudicul a plecat de acasă pentru că are de hrănit o familie, dar nu are cu ce : pămîntul pe care îl are — dacă îl are — nu este suficient pentru a asigura traiul numeroasei familii, iar ca să se angajeze în sud ar trebui ca acolo să existe centre industriale suficiente pentru absorbirea valului de brațe de muncă disponibile. De aceea, în orice condiții, oricît de grele, sudicul cîștigă aici în nord mai bine decît acasă. Economisește cu zgîrcenie fiecare liră, îndură orice, dar o face cu speranța că se va întoarce acasă cu o sumă suficient de mare pentru a cumpăra ceva pămînt, sau că va putea înjgheba „o afacere" oarecare. Din zece sudici, nouă visează să se întoarcă în locurile natale. Numai unul singur visează să-și aducă familia în nord și să se integreze pentru totdeauna în viața tumultuoasă a centrelor industriale. Dar cum banii se strîng greu, din cei nouă ce vor să se întoarcă în sud, șase amînă această întoarcere, sperînd că, între timp, vor fi create industrii puternice și în apropierea satului lor pentru a avea unde lucra atunci cînd vor reveni...

Plata diferențiată a sudicilor față de nordici este o realitate generată nu numai de faptul că agricultorul de ieri este lipsit de orice calificare pentru munca industrială, dar și de faptul că sudicul este mai docil, mai răbdător, dispus să îndure orice în lipsa posibilității de opțiune. Ieftinătatea relativă a mîinii de lucru provenite din sud stă, așadar, la baza preferințelor capitalului nordic în angajarea forței de muncă.

Migrarea masivă a sudicilor în nord, în afară că alimentează cu forță de muncă proaspătă polii industriali ai Italiei, creează probleme sociale și politice complexe pentru ansamblul vieții italiene. Urmarea este o depopulare treptată a sudului (căci după ani și ani de muncă în nord, sudicul nu se mai întoarce acasă), fenomen care s-a manifestat intens, în toți anii postbelici, îmbrăcînd forme foarte diferite. Principala este aceea însă în care sate întregi rămîn populate aproape numai cu femei, bătrîni și copii. Tot ce se cheamă forță de muncă disponibilă a plecat undeva în nord, de unde familiile primesc o sumă de bani la intervale regulate. Uneori acești oameni trimit acasă și cîte un obiect din cele pe care le lucrează. În cîteva sate sudice din apropierea marelui port și oraș industrial Napoli am văzut astfel de muzee cu obiecte trimise de bărbații plecați. Custozii lor prezentau cu mîndrie aparate de radio montate, ca și roți dințate strunjite de cei plecați : „Iată ! Și noi, sudicii, sîntem capabili să învățăm meserii complicate", ni se spune, ca și cum cineva ar contesta posibilitatea asimilării tehnicii moderne de către cei născuți la sud de o anume paralelă a globului pămîntesc.

Intreprinderile lipsind multă vreme în sud nu au existat centre unde să poată fi însușite profesii caracteristice industriei moderne. Acum au început să fie create și în „Mezzogiorno" întreprinderi industriale mari, ele constituind debutul →

unui proces îndelungat de industrializare a sudului. Într-adevăr, acest început în industrializare se face acum simțit în Italia. Nu numai prin faptul că funcționează acea „Casa del Mezzogiorno" a sudului. El se face simțit și în implantările noilor întreprinderi, ca și în discuțiile ce agită opinia publică italiană în jurul acestei probleme.

Economiștii italieni afirmă că pentru a lichida rămînerea în urmă a sudului există o singură soluție — dezvoltarea unei industrii puternice în domeniile cele mai moderne ale economiei contemporane : electronică, aviație, construcție de automobile. Ei afirmă că astfel de ramuri vor crea forțe propulsive și mai ales autopropulsive în regiune, stimulînd apariția unui mare șir de ramuri conexe, determinînd și o corespunzătoare dezvoltare a serviciilor. Dar, se obiectează de către unii italieni din nord, ramurile moderne au nevoie de o forță de muncă foarte calificată care, cel puțin în momentul de față, este de negăsit în sud. Acestor obiecții li se răspunde că problema nu este insolubilă deoarece forța de muncă necesară se va crea treptat, la fața locului, pentru început fiind atrași muncitori calificați și personal tehnico-ingineresc din nord, favorizat prin avantaje relative (salarii ceva mai ridicate în condițiile unei ieftinătăți relative a mărfurilor), determinîndu-se astfel un șuvoi migratoriu în sens invers decît cel cunoscut pînă acum, adică din nord spre sud.

Implantările de întreprinderi industriale în sud au trecut de faza proiectelor și planurilor. Un gigantic centru siderurgic — la Tarranto — este într-o fază destul de înaintată. O mare întreprindere producătoare de automobile — sucursală a unuia din cei patru coloși ai industriei italiene specializați în acest domeniu — își va începe producția. Industria electronică va cuprinde cîteva întreprinderi importante situate în sudul Italiei.

Proiectele de industrializare pornesc de la criteriile unei competitivități sporite. Încă de pe acum profiturile aduse de întreprinderile sudice sînt mai ridicate. „Instituto per l'Assistenza allo sviluppo del Mezzogiorno" publica, de pildă, concluziile sale privitoare la beneficiile obținute în industria italiană, subliniind că în timp ce industria prelucrătoare din sud obține beneficii de 13,9 la sută, pe ansamblul țării profitul este de numai 6,1 la sută la capitalul investit. Explicația dată de Institut era că nivelul mediu al tehnicii folosite în sud este mult mai înalt decît pe întreaga țară, implantările din sud fiind făcute la nivelul cel mai înalt atins pe ramura respectivă în Italia.

Statul italian — care stimulează dezvoltarea industrială a sudului prin multiple mijloace — scontează ca astfel să pună stavilă procesului migrării interne și externe cu efecte sociale și economice nefaste pentru țară. Statisticienii italieni au calculat, de exemplu, că în cazul în care migrația din sud va continua în ritmul actual, atunci cel mai tîrziu în 1970—1972 se va ajunge la o adevărată dramă regională oglindită în cifrele următoare : la 6 nordici va exista în Italia numai un singur sudic. Căci, atîta vreme cît acest imens teritoriu nu va fi împînzit cu o industrie expansivă și stimulatoare pentru toate ramurile economiei, nu se va putea aștepta nici măcar o reîntoarcere a sudicilor din nordul unde s-au dus în căutare de slujbe. Căci acolo s-au calificat, iar o întoarcere îi poate readuce brutal la situația de șomeri.

Dezvoltarea sudului nu este numai un act de dreptate socială față de populația de aici, dar și o necesitate pentru întreaga țară, care va beneficia de pe urma lichidării acestei distorsiuni regionale.

Dr. N. S. STANESCU

Neapole, noiembrie

Gdansk

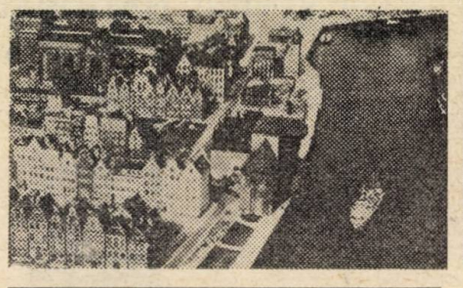

Gdansk — vedere panoramică

Gdansk. Macarale uriașe pe unul din cheiurile portului

Poarta maritimă

Clădiri cu spectaculoase fațade de baroc și renaștere se privesc de-a lungul unei artere cuprinsă între două masive porți de piatră. În mijloc, domul primăriei, al cărui ceas marchează curgerea orelor, însoțind intrarea lor în eternitate cu grave acorduri de orgă. Împrejur, străduțe medievale din a căror penumbră biserici vechi lansează spre cer severe verticale gotice. Sîntem pe Dluga, centrul istoric al Gdanskului. Aproape totul a fost distrus de război și reconstituit minuțios, cu pietate, așa cum arăta în urmă cu secole. Întreaga privelițe coboară parcă dintr-o stampă veche sau evocă decorul unei piese de epocă. Aceluiași decor i se integrează și calmul insolit al străzii, netulburat de nici un automobil (pe Dluga circulația vehiculelor e interzisă). Nimeni n-ar bănui că în altă extremitate a aceluiași oraș există o zonă cu o viguroasă pulsație industrială, cu uzine chimice, cu fabrici de motoare electrice, de televizoare și aparate de radio. După cum, în vechiul centru, doar statuia lui Neptun care scrutează zările pe piatra unei superbe fîntîni baroce îți amintește că te afli în vecinătatea mării, că Gdanskul e un port și că, la o depărtare de numai cîțiva kilometri, apele Balticei leagănă cheiurile unuia din marile șantiere navale ale lumii.

Stocznia, șantierul naval — ca proporții a doua bază industrială a Poloniei după gigantul siderurgic de la Nowa Huta — e aproape el însuși un oraș : șaptesprezece mii de muncitori, o mie cinci sute de ingineri și tehnicieni, trei mii de elevi care învață să fabrice vapoare. Întinsul perimetru al *Stoczniei* a fost divizat în nu mai puțin de 80 de străzi. E o dimineață de noiembrie dar transparența cerului și aerul irizat intens de soare oferă acestor ape nordice luminozitatea mărilor meridionale. Pe cheiuri, două nave proaspăt dezbrăcate de dantelăria metalică a schelelor urmează să primească în această zi tradiționalul botez al șampaniei, în vreme ce în halele șantierului, la flacăra aparatelor de sudură, motoarele viitoarelor cargouri își etalează complicata lor anatomie.

Gdanskul — oraș aproape milenar — a fost dintotdeauna o mare poartă maritimă prin care se desfășura un amplu trafic comercial. Industria navală poloneză constituie însă o creație a socialismului. (Înainte de război, șantierele Gdanskului efectuau doar reparații de nave.) Această ramură tînără s-a dezvoltat într-o cadență impetuoasă ; Polonia ocupă azi pe plan mondial locul opt în producția de nave și locul doi în producția de vase pescărești. Din cincizeci de vapoare care cutreieră mările și oceanele, unul este de proveniență poloneză.

În vreme ce șantierele de la Gdynia și Szczecin construiesc nave comerciale de variate tonaje destinate a transporta cărbune, minereu, lemn și alte încărcături, șantierele Gdanskului s-au specializat în fabricarea a numeroase tipuri de vase pescărești. Am văzut acostate la chei pe cele care dețin supremația : traulerele frigorifice, capabile să navigheze fără escală aproape o sută de zile. Mi-a fost arătat și un exemplar din seria așa-ziselor baze pescărești B-64 — cel mai impunător și mai complex produs al șantierului — o uzină plutitoare care poate prelucra zilnic 400 tone de pește. B-64 îndeplinește și funcția de „navă-mamă" în cadrul flotilelor pescărești. La bord, un cinematograf, o bibliotecă, o sală de conferințe, un mic spital pentru pescarii și mateloții marilor itinerarii.

Modernizarea continuă a șantierului, aplicarea noilor tehnologii de fabricație se asociază cu efortul de a asigura traulerelor produse la Gdansk un echipament corespunzător standardelor avansate, care reclamă un grad înalt de automatizare a aparaturii. La navele aflate în construcție se văd instalații cu ajutorul cărora comanda motoarelor, a cazanelor, a cîrmei și a aparatelor de navigație se efectuează în mare parte automat.

Producția de nave reprezintă și unul din sectoarele cu cea mai mare pondere în sfera exportului, Polonia situîndu-se astăzi pe locul patru printre țările exportatoare de vapoare (după Japonia, Suedia și R.F.G.). Această poziție este semnificativă pentru schimbările determinate în fizionomia comerțului exterior de procesul industrializării socialiste și de profundele transformări petrecute în structura și în potențialul economic al țării. Ponderea pe care o aveau odini-

oară articolele tradiționale de export — cărbunele, materiile prime, produsele agricole — scade treptat în favoarea exportului de instalații industriale.

Într-o convorbire pe care mi-a acordat-o Kazimierz Olszewski, ministru, prim vicepreședinte al Comitetului de cooperare economică și tehnico-științifică cu străinătatea de pe lîngă Consiliul de Miniștri al R. P. Polone, domnia-sa a abordat cîteva probleme și tendințe actuale în comerțul exterior al Poloniei. „În relațiile economice externe — ne-a spus interlocutorul nostru — schimburile comerciale cu țările socialiste reprezintă circa 60 la sută din volumul total, iar schimburile cu țările capitaliste, circa 35—40%. Comerțul nostru exterior cunoaște treptate modificări de structură, care oferă posibilități crescînde pentru un export mai amplu și mai rentabil de produse industriale, pe seama materiilor prime și a semifabricatelor. Polonia exportă astăzi mașini-unelte, echipament electrotehnic și chimic, nave, utilaj minier, utilaje pentru construcții etc. Dorim să extindem volumul relațiilor economice între Polonia și celelalte țări socialiste și, totodată, ne propunem să dezvoltăm colaborarea economică și schimburile comerciale cu țările capitaliste.

În comerțul cu țările capitaliste — ne-a declarat interlocutorul nostru — sîntem preocupați să obținem o îmbunătățire în structura schimburilor, ținînd seama că n-am înregistrat progresele dorite în ce privește exportul de mașini pe piețele capitaliste. Întîmpinăm de asemenea dificultăți generate de politica vamală discriminatorie a grupărilor economice închise din lumea capitalistă"

Am întrebat pe interlocutorul nostru care este poziția Poloniei în ce privește formele moderne de cooperare economică și tehnico-științifică. „Ne pronunțăm pentru extinderea acestor forme de cooperare — ne-a spus tovarășul Olszewski — atît cu țările socialiste cît și cu cele capitaliste. Am semnat bunăoară contracte de cooperare cu firme italiene, franceze, belgiene, olandeze, engleze pe baza cărora producem în Polonia anumite piese, subansamble și părți de instalații. Am semnat, de asemenea, acorduri tehnico-științifice și sîntem interesați în schimbul de licențe și brevete".

Solicitat să-și expună părerea despre stadiul relațiilor economice dintre România și Polonia și despre perspectivele lor de viitor, tovarășul Olszewski ne-a declarat : „Relațiile economice între țările noastre cunosc un ritm tot mai înalt de dezvoltare și ambele părți se străduiesc cu bune rezultate să extindă sfera acestei colaborări. Schimburile noastre se concentrează mai ales în domeniul industriei constructoare de mașini și al industriei chimice, fiecare dintre părți studiind amănunțit potențialul partenerului. În prezent, atît în Polonia cît și în România se află grupe de specialiști care discută posibilitățile de a dezvolta colaborarea noastră pe o perioadă mai îndelungată. Țin să mai menționez că anul acesta, în urma vizitelor reciproce (de pildă, Polonia a fost vizitată de ministrul român al industriei construcțiilor de mașini, de ministrul român al industriei chimice, iar în România a făcut o vizită ministrul polonez al industriei grele), s-au descoperit posibilități suplimentare privind importurile și exporturile între cele două țări. Contactele noastre comerciale sînt numeroase și îmi exprim convingerea că ele vor contribui la întărirea continuă a colaborării economice dintre Polonia și România".

Sorin MLADOVEANU

Varșovia, noiembrie

Corespondență din Londra

Guvernul obține încă un răgaz

John Gritten

Ca urmare a uneia din acele schimbări imprevizibile în viața politică, guvernul Wilson — care înainte de anunțarea, la sfîrșitul săptămînii trecute, a devalorizării lirei, părea că se află în pragul uneia din cele mai grave revolte în sînul fracțiunii parlamentare laburiste — poate pretinde săptămîna aceasta că a realizat o regrupare a rîndurilor, cel puțin superficială, dacă nu totală.

La reuniunea de marți a grupului parlamentar laburist era de așteptat ca peste 70 de membri ai parlamentului — mergînd de la aripa de stînga la centru și chiar la dreapta partidului — să critice politica economică a guvernului care a determinat pînă acum cifrele cele mai ridicate ale șomajului pentru ultimii 27 de ani, cu perspectiva unor cifre și mai ridicate. Ei l-au criticat în mod special pe ministrul de finanțe, Jim Callaghan, pentru a fi dat aprobarea sa discursului guvernatorului Băncii Angliei în care acesta a preconizat o „rezervă permanentă de șomaj".

Deputații laburiști care reprezintă circumscripțiile din regiunile carbonifere au fost deosebit de neliniștiți de anunțarea, mai curînd decît era de așteptat, a reducerii producției de cărbune de la volumul actual de 160 de milioane tone anual, la 120 de milioane pînă în 1975 și la 80 de milioane pînă în 1980. Aceasta ar însemna o reducere a forței de muncă de la 387 000 la 65 000 pînă în 1980 sau concedierea unui miner din șase.

Dar, de îndată ce Wilson și Callaghan au anunțat devalorizarea lirei sterline cu 14,3 la sută și creșterea ratei de scont la 8 la sută, conservatorii s-au grăbit să profite de poziția dificilă a guvernului. Liderul conservator Edward Heath a declarat la televiziune : „Noi am atins limitele dezamăgirii și nemulțumirii. După ce a negat de 20 de ori în 37 de luni că va devaloriza vreodată lira, guvernul a procedat la această devalorizare împotriva tuturor argumentelor sale anterioare". Heath și-a repetat atacul în Parlament. Ca urmare, membrii laburiști ai parlamentului și-au strîns rîndurile de teamă ca nu cumva o sciziune să determine o cădere a guvernului în Camera Comunelor, urmată de alegeri →

Harold Wilson anunțînd la televiziune devalorizarea lirei sterline

La Paris, reuniunea extraordinară a miniștrilor de finanțe din țările Pieței comune, prezidată de Michel Debré (în mijloc), a discutat problemele ridicate de devalorizarea lirei sterline

generale înainte de termen, tocmai în acest moment în care lipsa de popularitate a partidului laburist a atins un punct culminant, și în care există perspectiva revenirii conservatorilor la putere. Astfel, moțiunea extrem de critică pregătită pentru reuniunea de marți a grupului parlamentar laburist a fost retrasă și pînă și cei mai înverșunați critici laburiști ai guvernului, de la membrii grupării de stînga, Michael Foot și Jan Mikardo, pînă la foștii președinți ai partidului, Emmanuel Shinwell și Tom Driberg, au trecut cu buretele peste divergențele lor, cel puțin în aparență și temporar.

Într-o scenă furtunoasă care a avut loc în Camera Comunelor, unii dintre ei au mers pînă la a-l ovaționa pe Callaghan, pentru a contracara atacurile și ironiile, precum și strigătele „demisionați!" din băncile conservatorilor. Aceasta, deși ministrul de finanțe a recunoscut că devalorizarea va determina o transferare în domeniul exporturilor a celei mai mari părți a sumei care revenea consumului personal al populației britanice — sumă despre care afirma că va crește cu 3 la sută în cursul anului viitor. El a îndulcit pilula anunțînd perspectiva ca „pînă în 1969 să fim în stare să ne permitem o creștere a consumului personal".

Callaghan, întocmai ca și Wilson înaintea lui, a declarat că scopul principal al devalorizării a fost de a permite Angliei să obțină „o îmbunătățire durabilă și substanțială a situației balanței de plăți". Ambii au declarat categoric că aceasta înseamnă o menținere rigidă a situației de înghețare a salariilor, deși au recunoscut că prețurile vor trebui să înregistreze o creștere. Situația nu va putea să nu ducă la și mai mari agitații în rîndurile muncitorilor industriali, iar mai mulți lideri sindicali au declarat de pe acum că nu au impresia că sporirea salariilor ar putea fi îngrădită atîta timp cît prețurile vor crește, în cursul anului viitor.

Se apreciază că prețurile la produsele importante, de care Anglia este atît de dependentă, vor crește cu 7 la sută ca urmare a devalorizării. S-ar putea ca prețurile să înceapă să crească încă dinainte de Anul Nou, perioada, în mod tradițional, cea mai comercială a anului. Ținînd seama de faptul că petrolul este importat, costul transportului va înregistra, de asemenea, o creștere.

Pînă în prezent, în ceea ce privește stînga din Anglia, singurele critici la adresa măsurilor guvernului au venit din partea partidului comunist, care le califică drept „cele mai grave dintr-o serie întreagă de atacuri împotriva nivelului de trai". „Noile măsuri, afirmă partidul comunist, nu rezolvă motivele reale ale crizei și anume cheltuielile militare în străinătate și investițiile marii finanțe în străinătate".

Dar, de îndată ce criza imediată și amenințarea unei reveniri la putere a conservatorilor vor fi depășite, este foarte probabil că cel puțin aripa de stînga a partidului laburist din Parlament și, fără îndoială, mulți lideri sindicali vor fi mult mai categorici în criticile lor împotriva cabinetului.

Londra, 21 noiembrie

Presa internațională despre implicațiile devalorizării lirei sterline

„DAILY MIRROR"

Devalorizarea încrederii în guvern

„Nu numai lira a fost devalorizată ci și integritatea guvernului. Cînd oare vor înțelege oamenii politici ai tuturor partidelor că englezii reacționează pozitiv în fața adevărului, a întregului adevăr și numai a adevărului? Dacă Wilson ar acorda mai multă încredere țării, țara ar acorda mai multă încredere primului ministru".

„COMBAT"

Riscuri numeroase, avantaje contestabile

„Devalorizarea lirei să însemne oare că a sunat ultimul ceas în care această deviză și-a jucat rolul internațional? Este încă prematur să afirmăm aceasta, totuși lira a primit astăzi lovitura cea mai grea care i-a fost dată vreodată. În orice caz, ea nu a fost niciodată atinsă într-un context economic atît de fragil ca acela pe care îl cunoaște în momentul de față Marea Britanie. Primul ministru riscă să piardă încrederea poporului său și încrederea deținătorilor de lire sterline în moneda britanică, și toate acestea pentru un rezultat cu totul imprevizibil (...) Bilanțul pe care îl va putea întocmi Wilson a doua zi după hotărîrea sa pare destul de anemic: totul este plin de riscuri pe planul politicii interne, pe plan economic măsura pe care a adoptat-o este contestabilă, iar pe plan european nu-i aduce nici un fel de certitudine".

„FINANCIAL TIMES"

Iluzii pierdute

„Dacă dorește ca această devalorizare să aducă, pentru problemele economice ale țării, soluția pe care fără nici o îndoială este capabilă să o aducă, Wilson va trebui să fie dur atît în fapte cît și în vorbe. El va trebui să se bizuie pe restricții voluntare, într-un moment cînd atît patronii cît și sindicatele, pentru a nu mai vorbi de proprii săi adepți, și-au pierdut toate iluziile în legătură cu politica sa."

„INTERNATIONAL HERALD TRIBUNE"

Nu e o soluție completă

„Devalorizarea lirei sterline este o măsură în direcția justă. Menținerea valorii sale la vechiul curs de 2,80 dolari prin intervenții pe piața de valută era o practică ce nu mai putea fi continuată nici chiar de guvernele britanice cele mai hotărîte, acționînd în colaborare cu aliații cei mai generoși. Prețul lirei sterline era prea ridicat în raport cu ritmul lent de creștere a productivității britanice, prea ridicat în raport cu nivelul salariilor britanice și nimic nu putea anula acest verdict dat de piețele de valută străină. Regretabilă este hotărîrea de a adopta un nou curs de schimb stabil — o valoare paritară de 2,40 dolari — mai degrabă decît de a se permite fluctuațiile libere ale lirei pe piețele de valută, pînă ce cursul lirei ar atinge un nivel echilibrat.

În ciuda acestor îngrijorări și a incertitudinilor în legătură cu reacțiile în alte țări europene, hotărîrea de a devaloriza lira sterlină trebuie salutată ca pozitivă. Următoarea măsură logică ar fi de a se găsi un mecanism mai eficient al balanței de plăți în scopul adaptării economiei britanice la realitățile schimbătoare ale piețelor mondiale. Dacă nu se realizează acest lucru nu se va realiza decît amînarea unor noi crize ale lirei sterline".

„MORNING STAR"

Beneficiar — City și monopolurile

„Sursa dificultăților noastre, atît sub guvernarea conservatorilor cît și a laburiștilor, a fost tentativa de a ne crampona de ceea ce a mai rămas din imperiul britanic și de a proteja beneficiile cercurilor de afaceri. Guvernul nu a situat «Marea Britanie în primul rînd», așa cum a spus primul ministru, ci a ținut cont în primul rînd de City-ul din Londra și de giganticele monopoluri".

„L'AURORE"

„Perspectiva primirii Angliei în C.E.E. se îndepărtează"

„Dramatica săptămînă a lirei sterline nu a cunoscut așadar «happy-end-ul» sperat. Este ușor de imaginat șocul înregistrat în Marea Britanie de această cădere a monedei însoțită de noi măsuri de austeritate. Cum ar mai putea persista un dezacord în problema candidaturii britanice la Piața comună? «Cei șase» nu pot face de acum înainte altceva decît să aștepte, în vederea reluării dezbaterilor și înfruntărilor lor, efectele hotărîrii britanice, adică nu pot face decît să constate eventuala reorganizare a finanțelor Angliei. Comisia executivă a «celor șase», întrunită duminică, a recomandat desigur să nu se întîrzie cu începerea de tratative cu Londra, dar miniștrii nu vor putea decît să adopte o poziție de expectativă. Perspectivele aderării Angliei la Comunitatea europeană se îndepărtează pentru cîtva timp".

„AL ALAM" (Maroc)

Nu trebuie să mai depindem de monede străine

„Prăbușirea financiară nu putea să nu aibă repercusiuni grave asupra depozitelor arabe din băncile engleze. Independența financiară înseamnă consolidarea monedelor țărilor arabe pe baze noi, independent de monedele țărilor străine. Majoritatea statelor arabe posedă astăzi o producție cu ajutorul căreia își pot garanta moneda. În ce privește depozitele bancare care au suferit această pierdere considerabilă, noi am cerut în repetate rînduri să fie retrase din băncile britanice".

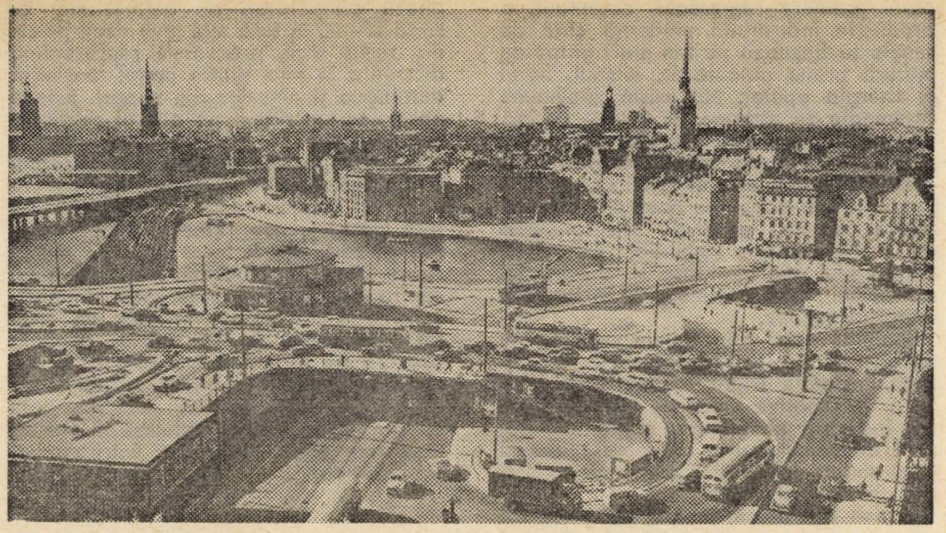

În cartierul Slussen din sudul Stockholmului

SUEDIA

Consensuri şi controverse

Andrei Vela

Deputaţi suedezi îndreptîndu-se spre clădirea Parlamentului

Am sosit la Stockholm într-un anotimp în care ceaţa şi ploile se aştern cu persistenţă, ba chiar, pe alocuri, am fost întîmpinat de prima zăpadă scandinavă. Din păcate, o parte a splendorilor oferite de aşezarea acestei Veneţii a nordului — prin cele cîteva zeci de lacuri şi insule pe care este clădită, prin arhitectura sa îmbinînd tradiţionalul baroc nordic cu geometria avîntată a modernului, prin podurile sale zvelte, întinse peste ape plumburii — se află zile întregi ascunse în spatele perdelei lăptoase a ceţii. Rarele prilejuri, cînd cîte o rază de soare scapă de după nori sau valurile ceţii se subţiază, oferă privirilor panorama unui mare oraş, din care nu lipsesc muzeele la nivelul oricăror exigenţe, animaţia citadină, liniştea parcurilor sau nostalgia porturilor.

Desigur, într-o vizită ca a noastră nu ne rămîne mult timp pentru reverie, şi astfel, nu bătătorim potecile frumoaselor grădini de pe zecile de insule ale oraşului, ci străbatem în grabă marile artere flancate de sediile băncilor şi concernelor industriale, de marile magazine. Vitrinele oferă o mare varietate de produse necesare anotimpului care se apropie. Soldurile, mărfurile destinate trecutului sezon de vară, se vînd cu mari reduceri. În schimb, aprovizionarea de iarnă este grevată de ridicarea impozitului indirect cu 10 la sută, o măsură recentă care provoacă nu numai nemulţumirea populaţiei, dar şi bătaie de cap guvernului care şi-a dat consimţămîntul la aplicarea ei.

Deşi analizele de conjunctură şi prognozele nu sînt nici pe departe pesimiste — dimpotrivă, bilanţurile marilor grupuri bancare şi industriale sînt pozitive — în 1967 afacerile şi-au încetinit totuşi ritmul. După date preliminare, furnizate de anuarul întocmit de Stockholms Enskilda Bank, o respectabilă instituţie bancară fondată în 1856, produsul social brut în Suedia va creşte cu 4 la sută, faţă de media creşterii de 4,75 la sută cît a fost din 1958 încoace. Astfel, economia suedeză se aliniază pe nesimţite dificultăţilor de conjunctură existente în ţările occidentale, atît cele din Piaţa comună, cît şi cele membre ale zonei liberului schimb, din care ea însăşi face parte.

■ Suedia „ante portas"?

În toate discuţiile purtate în cercurile de ziarişti, eventuala aderare a Suediei la Piaţa comună ocupă un loc de seamă. În presă „Suedia ante portas?" se scrie uneori cu semnul exclamării. Nu este o simplă afacere de domeniul economiei; prin implicaţiile ei politice a devenit un teren pe care se concentrează tot mai mult lupta de opinii dintre partidele politice.

În general, problema nu se pune în mod hamletian: a adera sau a nu adera; se pare că această dilemă a fost rezolvată în sensul acceptării, de către majoritatea protagoniştilor vieţii economice şi politice, a ideii că Suedia, ca şi celelalte ţări scandinave, îşi poate menţine şi în viitor o dezvoltare satisfăcătoare şi un comerţ exterior susţinut numai evitînd să se izbească de barierele vamale ale Pieţei comune, adică aflîndu-se — într-un mod oarecare — în interiorul acesteia.

Dacă pe teren economic se pare că s-a creat un consens, dezbaterea implicaţiilor politice e departe de a se fi încheiat. Aderînd la Piaţa comună, guvernul suedez nu este dispus să preia şi bagajul politic anexat obiectivelor economice ale Tratatului de la Roma. El ar vrea să-şi păstreze tradiţionala neutralitate politică. O asemenea poziţie este împărtăşită în cercurile largi ale opiniei publice, inclusiv de cercurile de afaceri care trag anumite concluzii şi din experienţa Angliei în privinţa aderării la Piaţa comună. Totuşi, marea industrie şi marea finanţă nu încetează să avertizeze împotriva „izolării" ţării, a pierderii unor pieţe în faţa concurenţei producătorilor din exteriorul grupării „celor şase".

Opoziţia conservatoare şi cea liberală atacă guvernul pentru „ideea sa fixă, neutralistă", în schimb Gunnar Lange, ministru al comerţului şi industriei, îşi afirmă insistent opoziţia faţă de Piaţa comună în condiţiile cînd aderarea ar însemna implicit şi acceptarea obiectivelor politice ale Tratatului de la Roma. Se caută deci o soluţie de aderare, cu „condiţia menţinerii neutralităţii". Dar, ni s-a explicat, aceasta poate fi numai o neutralitate întrucîtva truncheată, de vreme ce Suedia ar urma, totuşi, să participe la

toate acțiunile economice ale comunității, acțiuni care, oricît de multă bunăvoință ar avea guvernul, nu vor putea fi separate de aspectele politice ale problemei.

■ Relații cu Răsăritul

Paralel cu aceste preocupări, care concentrează atenția economiștilor și politicienilor deopotrivă, cercurile de afaceri acordă o atenție tot mai mare relațiilor comerciale ale Suediei cu țările socialiste. În momentul de față, schimburile ei comerciale cu Europa răsăriteană nu depășesc 4—5 la sută din totalul comerțului exterior suedez. „Svensk Handel", organ al Uniunii importatorilor, scria în octombrie despre acest fapt : „este o cifră modestă dacă avem în vedere marea noastră dependență de comerțul exterior și vecinătatea noastră cu piețele țărilor răsăritene. Chiar dacă nu există o bază temeinică pentru aprecierea că sporirea comerțului cu Răsăritul poate constitui o compensare totală pentru pierderea piețelor din Apus", „Svensk Handel" consideră că și în cazul cînd nu se exclude eventualitatea rămînerii Suediei în afara Pieței comune vest-europene „trebuie găsită posibilitatea sporirii substanțiale a comerțului nostru cu țările răsăritene".

Se recunoaște că nu numai importatorii și consumatorii ar fi interesați într-o creștere a schimburilor cu țările socialiste. Un interes mult mai mare au industriașii suedezi care caută piețe de desfacere pentru produsele lor și care sînt obligați să facă față unei concurențe crescînde în Occident. Militînd pentru înlăturarea restricțiilor care mai împiedică relațiile comerciale reciproc avantajoase, același ziar scrie : „în situația de azi, se poate pune întrebarea dacă aceste restricții nu favorizează adesea țările exportatoare concurente, mai mult decît ar proteja producția suedeză".

În Suedia — am putut-o constata la cei cu care am avut ocazia să mă întîlnesc — crește interesul față de dezvoltarea economică a țărilor socialiste. Am auzit în repetate rînduri aprecieri elogioase, făcute obiectiv și în cunoștință de cauză, de interlocutori foarte diverși, ziariști, oameni de afaceri, politicieni, la adresa realizărilor obținute de România și de alte țări socialiste în politica lor economică și în alte domenii. „Procesul de industrializare din Răsărit, citim în «Economisk Revy», organ al Asociației băncilor din Suedia, a mers foarte rapid în ultimii ani. Această evoluție este cea care creează acum condiții pentru un comerț mai mare și mai diferențiat, din partea ambelor părți".

Dar comerțul nu mai este de mult singurul mijloc de a promova schimburile dintre economiile naționale a două state. În Suedia își face loc ideea posibilității unor aranjamente pentru realizarea cooperării în producție cu țările socialiste. „O asemenea producție comună, scrie același «Economisk Revy», nu înlocuiește comerțul. Ea dezvoltă însă bazele desfășurării comerțului pe cîțiva ani înainte". Suedia, conchide ziarul, nu trebuie să rămînă indiferentă față de aceasta.

■ Volvo produce

Interesul acesta crescut față de viitorul relațiilor comerciale ale țării mi s-a conturat pe măsură ce, în cursul discuțiilor și urmărind datele statistice, am înțeles tot mai bine caracteristicile economiei naționale suedeze : o agricultură a cărei pondere regresează accentuat, o producție industrială modernă care de secole se bazează pe trei mari grupe de materii prime autohtone : lemnul, fierul și energia apelor. Nu există zăcăminte însemnate de cărbune, iar țiței — de loc. Cea mai însemnată ramură economică este construcția de mașini, bazată pe calitatea renumitului oțel suedez. Aproape jumătate din populația ocupată în industrie și aceeași proporție din fondurile de bază aparțin ramurilor extractive, metalurgiei prelucrătoare și construcției de mașini ; lor le revine și 30 la sută din exportul suedez.

Enumăr doar principalele produse cu care se mîndrește industria suedeză : rulmenți, instalații frigorifice, motoare electrice, locomotive electrice, aparate pentru industria alimentară, mașini electronice de calcul, nave. Mă opresc asupra unui singur producător și anume concernul „Volvo" din Göteborg.

...Încă din avion, înainte de a ateriza pe aeroportul Torslanda, firma „Volvo" își face cunoscută prezența. De departe, acoperind undele cenușii ale strîmtorii Kattegat, se zăresc coșurile și silueta blockhausului administrației centrale. Apoi se disting halele moderne, uriașul parc de produse finite.

În cursul unei vizite fulger prin hala de montaj a camioanelor „Volvo" mi se expun istoria și prezentul acestei firme suedeze. Concernul și-a axat producția pe o gamă largă de mașini și utilaje, motoare cu ardere internă și reactive. În cele 16 întreprinderi fiice se produc, aici, la Torslanda (Göteborg) autoturisme, autocamioane, motoare Diesel, vehicule pentru circulația orășenească și autovehicule militare ; în alte orașe — Köping, Umea, Eskilstuna, Valla, Arvika, Trollhätan se fabrică motoare pentru nave (inclusiv cele militare), strunguri, tractoare, screpere și gredere, motoare pentru avioane, inclusiv cele cu reacție, și utilaj poligrafic. Uzina și-a asigurat o largă cooperare pe plan național și internațional : 1 000 de întreprinderi, de pildă, livrează și detalii pentru autoturismele și autocamioanele Volvo. Conducerea concernului a stabilit, prin tradiție, să folosească la montarea acestora piesele care se dovedesc a avea cea mai bună calitate pe plan mondial, schimbînd în acest scop furnizorii de cîte ori se ivesc oferte de calitate mai bună, oricare ar fi proveniența lor. Această exigență provoacă o anumită creștere a costurilor de fabricație, dar asigură o calitate recunoscută pe plan mondial. Totodată, astfel se explică de ce în Suedia, deși se produc autoturisme din 1927, numai un sfert din totalul lor (mai precis 445 000 din cele 1 793 000 existente) provine din producția internă, iar restul din import. De aceea, următoarele cifre extrase din anuarul băncii Enskild, nu sînt un capriciu al statisticii : în 1966, Suedia a exportat 125 000 din cele 187 000 de autoturisme și autocamioane produse, importînd în același timp 148 000, din țări și de mărci foarte diferite. Schimbul a fost avantajos pentru economia națională deoarece exportul a constat, în general, din unități de produs cu valori mai ridicate decît cele importate.

Acum înțeleg mîndria cu care un confrate din Göteborg, într-unul din punctele cu circulația cea mai intensă, ne-a atras atenția că pe străzile orașului său vom găsi procentul cel mai mare de autoturisme „Volvo" din întreaga Suedie. Această ambiție costă anual pe göteborghezii cumpărători de autoturisme cu circa 10—20 la sută mai mult decît pe cei din restul țării, procentele reprezentînd diferența în plus dintre prețul mașinilor autohtone și al celor din import. Este și acesta un sacrificiu pe altarul patriotismului local !

De altfel, acest oraș nu concurează capitala și restul țării doar prin numărul ridicat al autoturismelor „Volvo". Aici se află, de asemenea, principalul port maritim al țării, de la care pornesc numeroase linii transoceanice, importantul centru de cercetări și terapeutică medicală, o cunoscută universitate, un institut tehnic. Aici ,la 390 km de capitala așezată pe țărmul Mării Baltice, se întinde un puternic complex industrial (al doilea ca mărime în țară), care este gata să concureze și să completeze în același timp nu numai celelalte întreprinderi suedeze, dar și pe cele de peste hotare.

■ Confruntări în viața politică

Ne plimbăm prin Gamla Stan, orașul vechi, relicvă a Stockholmului de altădată. Trecînd prin fața palatului regal am aflat că regele și familia sa se află în Italia. A fost pentru prima, dar și pentru ultima oară cînd monarhia a survenit în discuții cît timp am stat în Suedia. Aceasta însă mi-a sugerat o imagine, pe care o cred plastică, a vieții politice suedeze : existența unui triptic politic — dominația economico-socială a burgheziei, un guvern social-democrat (de 35 de ani) și o monarhie constituțională în care regele, ca șef al statului, ocupă o poziție tot mai mult reprezentativă și simbolică.

Am auzit în Suedia o maximă care spune : instituțiile vechi se atrofiază și dispar de la sine. Se discută în acest spirit despre necesitatea sau inutilitatea ca Riksdagul să dispună de două Camere, știut fiind că una, Camera superioară, este pur simbolică, aparținînd unor relații care de mult nu mai acționează în societatea suedeză contemporană. Pare a se contura o majoritate care se pronunță pentru sistemul parlamentului unicameral.

Cinci partide politice activează în viața politică a țării. Ele sînt reprezentate în parlament astfel : socialiștii (113 locuri), liberalii (43), partidul de centru (35), conservatorii (33), comuniștii (8). În afară de comuniști, în problemele politice practice între cele patru partide nu există cît de cît vreo diferență serioasă. Așa se explică faptul că dinamica structurii reprezentanței parlamentare s-a modificat extrem de puțin în ultimii 45 de ani. Din 1932, socialiștii au format mereu guvernul, fie singuri, fie în coaliție cu alte grupări. Dacă acceptăm fenomenele de suprafață, greu s-ar putea crede că în asemenea condiții ar avea loc transformări mai serioase pe terenul acestui raport de forțe stabil.

Și totuși, în ciuda acestei stabilități, în prezent, se pun probleme deosebit de acute. Am văzut cum guvernul este pus în fața deciziei de participare sau nu, și în ce condiții politice, la Piața comună. Singură, problema economică ar părea rezolvabilă fără dificultăți deosebite. Combinată însă cu aspectul ei politic, neutralitatea suedeză devine încetul cu încetul un obiect al pasiunilor electorale.

O altă problemă economică, de data aceasta internă, vine să se adauge pe

talerul dificultăților guvernului. Este problema stabilității economice, a menținerii nivelului de trai, a asigurării ritmului de dezvoltare în viitor. În acest domeniu, guvernul a fost nevoit să ia o serie de măsuri mai puțin populare (printre care majorarea diferitelor impozite indirecte), măsuri care au stimulat cercurile de afaceri, dar pentru care guvernul este criticat de partidele din opoziție.

În alegerile comunale din 1966, socialdemocrații au pierdut teren. Oricît de mică a fost regresiunea lor, acest fapt a încurajat opoziția, care speră ca în alegerile pentru Riksdag, din 1968, să poată să-și consolideze pozițiile și să obțină, eventual, chiar formarea unui guvern de coaliție burghez.

În acest context o importanță crescîndă capătă poziția comuniștilor care, chiar numai cu cele 8 mandate, pot exercita în prezent o anumită influență asupra raportului de forțe între cele două grupări politice principale. Analizînd posibilitățile sale și contribuția pe care o poate aduce, partidul a formulat sarcina unirii grupărilor de stînga pentru a contracara acțiunile opoziției burgheze coalizate și a împiedica formarea unui guvern al acesteia. Partidul social-democrat, deși acceptă în mod tacit sprijinul comuniștilor, nu s-a dovedit încă a fi pregătit pentru adoptarea unei formule comune de colaborare cu aceștia. Totuși, noțiunea de „stîngă socialistă", ca platformă de discuție și acțiune pentru diferite grupări de stînga, devine astăzi tot mai mult o realitate în viața politică suedeză.

În luna octombrie, a apărut la Stockholm cartea unui tînăr economist suedez, Leif Backlund, care încearcă să creeze un curent de opinie favorabil apropierii Suediei de problemele europene, în spiritul politicii franceze al cărei adept se declară. Autorul preconizează o modificare radicală a politicii externe a țării sale, vrînd s-o vadă participînd activ la ceea ce el numește o Europă independentă de marile blocuri, curățată, în partea ei occidentală, de „atlantismul" de pînă acum, stăpînă pe destinele sale. În aceste condiții, scria Backlund, toate țările scandinave, dezatlantizate și ele, împreună cu Suedia, ar urma să-și prezinte împreună candidatura în Piața comună.

Pledoaria tînărului autor nu are șanse să ducă neîntîrziat la revirimentul dorit de el, dar este poate un semn al preocupărilor ce cuprind anumite cercuri, care își pun problema în ce mod poate contribui mai activ Suedia la rezolvarea marilor probleme ale continentului european, pe care le pune epoca noastră. Prin unele acțiuni — vizite în Europa răsăriteană, activitatea alături de ceilalți coautori ai rezoluției privind relațiile de bună vecinătate în Europa — diplomația suedeză se străduiește, de altfel, să răspundă acestor preocupări.

Părăsești Stockholmul cu impresia că în ciuda aparentei lipse de pasiuni în viața politică și economică a țării, acționează totuși forțe care cu tenacitate își croiesc drum și încadrează țara tot mai mult în circuitul problemelor majore ale actualității. Poate tocmai în aceasta constă substratul consensurilor și controverselor pe care le întîlnești și încerci să le descifrezi în cursul unei călătorii, fie chiar scurtă, în Suedia.

Radu Cosașu

Cine a ucis-o pe Shirley Temple?

Căderea în alegerile din California a doamnei Black — a celei numite în adîncul memoriei noastre Shirley Temple — e o dovadă în plus că multe mari și mici nenorociri ale omului vin din orgoliul său nechibzuit de a-și repudia copilăria, sentimentele și logica acelei vîrste. Omul matur e tare mîndru că „nu mai e copil" și nu știe ce să mai facă pentru a ucide amintirea copilului din el — cînd, de fapt, o adevărată inteligență matură ar trebui să-i murmure că nu-i nici o scofală în această vanitate și nici o bijuterie nu se găsește la capătul acestui omor. Eu sînt gata să pariez la 10 contra 1 cu orice bookmaker din Las Vegas că dacă această doamnă de 39 de ani și-ar fi adus aminte cu oarecare emoție că a avut 5 ani și a fost cîndva fetiță — o fetiță care aducea alte fetițe în starea de transă de a-și boteza păpușile Shirley Temple în jocurile „de-a mama și de-a tata" cu băieții care se îmbrăcau frumos, duminica, plecînd s-o vadă la cinema — dacă deci doamna Black n-ar fi uitat că a fost Shirley Temple, dînsa ar fi cîștigat alegerile din circumscripția San Mateo. Agenția „France Presse" îmi dă dreptate, telegrafiind înaintea alegerilor : „Shirley Temple ar trebui să beneficieze de prejudecata favorabilă a numeroșilor alegători rămași fideli celei care a fost pentru o întreagă generație de americani «copilul-adorat»"...

Dar nu, doamna Black a fost prima care n-a vrut să rămînă fidelă acestei imagini și și-a început campania cu o idee catastrofală : „Nu Shirley Temple candidează, ci eu, d-na Black !" O idee catastrofală — ca-n Shakespeare — cheamă alte idei catastrofale. În loc să deschidă scenariile filmelor cu „copilul-adorat" și să extragă de acolo frazele copilărești cu care rupea inimile, d-na Black s-a lansat în declarații macabre : „Nu sînt nici uliu, nici porumbel, sînt o bufniță !" Bine, doamnă — ar fi trebuit să-i spună orice consilier — dar cu o asemenea idee nu ar învinge în alegeri nici Greta Garbo. În loc să se inspire direct din duioșia lui Heddy, fetița munților — insuportabilă, ce-i drept, unor critici de cinematecă, însă lumea, se știe, nu-i formată din cronicari cinematografici, poate spre binele ei — doamna Black joacă dur pe femeia-strateg, femeia-gropar, roluri pentru care se cere ceva mai mult decît o vocație naturală : „Președintele ar trebui să asculte în mai mare măsură de experții săi militari. Posibilele noastre obiective în Vietnamul de nord au fost bombardate într-un procentaj prea redus". În loc să-și amintească de fetița care bătea step pe pian, d-na Black visează la lady Macbeth : „De ce nu am minat portul Haifong ?" Iată o întrebare gingașă pe care însă un artist nu prea are voie s-o pună. În mintea mea Marlene Dietrich n-ar fi putut semna un decret pentru înființarea camerelor de gazare. Am prejudecăți, desigur, dar la ideea că artiștii — comici și necomici — nu sînt cei mai indicați să îndemne la organizarea riguros militară a măcelurilor, îmi vine greu să renunț.

Dar dacă d-na Black n-a fost niciodată artistă ?

Dacă d-na Black n-a fost niciodată Shirley Temple ?

Dacă Shirley Temple a murit de mult, într-o lume care a mai păstrat din copilărie doar jocul „de-a uliii și porumbeii" ?

Atunci totul e clar și nu mai rămîne decît să ne întrebăm, în buna tradiție a titlurilor psihanalitice „en vogue" în America :

Cine-a ucis-o pe Shirley Temple ?

— Nu-l pot da la o parte. Este rinocerul alb, animalul lui de casă

(Din **Daily Mail**)

OUAGADOUGOU

Silvian Petrescu

Ne îndreptam spre acest oraș, capitală a Republicii Volta Superioară, cu o curiozitate ce creștea pe măsură ce ținta călătoriei noastre se apropia. Avionul, un Douglas bireactor, ce nu depășea 600 km pe oră, ne purta cu un vuiet puternic la 7 000 de metri înălțime, pe deasupra unui peisaj în care, din cînd în cînd, recunoșteam parcă imaginile reproduse de pe fotografiile transmise de sondele lunare. Străbăteam continentul african de la Lomé spre nord-est, traversînd Tropicul Cancerului și, cu fiecare kilometru parcurs spre interiorul acestei lumi încă atît de puțin cunoscute de noi, privirea cuprindea ondulații tot mai largi de teren, lipsit, în acel anotimp, de vegetație, punctat de fundurile cenușii ale lacurilor și albiile rîurilor aproape secate, întrerupt de movile de pămînt abia perceptibile.

Era spre sfîrșitul lui aprilie, perioada cea mai călduroasă și uscată a anului în aceste regiuni ; ea precede iarna tropicală (iunie-octombrie), în timpul căreia ploile abundente învolburate de năprazniceie tornade (furtunile de iarnă la tropice) formează lacuri noi, le scoate din matcă pe cele existente, umflă pînă la revărsare rîurile. În perioada martie-mai, însă, asupra întinderilor de pămînt din Republica Volta Superioară (vast platou preponderent silicios, înclinat de la nord spre sud, cu o altitudine medie de 300 m), soarele își asumă rolul unei pompe aspiratoare. Șuvoaiele formate de ploile din iarnă își varsă în fluviul Niger sau în albiile celor trei Volte (Neagră, Albă și Roșie) ultimele unde (scăpate efectului deshidratant al harmatanului ce însoțește din noiembrie pînă în februarie calda primăvară tropicală), iar lacurile scad, lăsînd o masă vîscoasă de mîl, ce se întărește cu timpul pînă la pietrificare.

Cu puțin timp în urmă, văzusem fluviul Volta în Ghana, la numai cîțiva kilometri de vărsarea lui în Atlantic și, traversînd podul pe autostrada modernă ce duce spre granița togoleză, ne impresionase debitul apelor sale, nu mai mic și nici mai îngust decît al Dunării noastre la Vadul Oii, în iulie. Aveam să ne dăm seama, însă, că, în toiul verii tropicale, rețeaua de apă a rîurilor și lacurilor din interiorul continentului african este asemenea unei picături de apă într-un pahar, în raport cu întinderile mărginașe aflate în bătaia fierbinte a soarelui. ...O primă așezare cu locuințe ce par mici, roșii, întrerupe peisajul obișnuit și simțim că avionul pierde din înălțime. Peste cîteva minute vom ateriza la Ouagadougou. Ni se anunță și temperatura la sol : 51 de grade Celsius !

„SERVIȚI ZEMOȘI DE APRILIE !"

Aeroportul internațional de la Ouagadougou, poarta aeriană a Republicii Volta Superioară, este în linii mari similar construcțiilor de aceeași utilizare din majoritatea celorlalte țări africane de curînd independente : o aerogară împunătoare, modernă, recent construită, cu nelipsitul magazin de artizanat, un restaurant cu o largă terasă la etaj, cu obișnuita instalație radar deasupra turnului de control. Toate încăperile aeroportului sînt climatizate. În așteptarea bagajelor, sîntem îndemnați să servim (în luna aprilie) pepeni galbeni la gheață, cultivați pe malul lacului din apropierea capitalei, sau jumătăți mari, plate, de papaia, tot un fel de pepene galben, cu miezul mai roșcat, mai puțin aromat și mai apos, rod al arborilor cu același nume. La ieșirea din aeroport, localnici cu pielea ca abanosul (o nuanță de negru intens, ce nu o întîlnești decît la populațiile din centrul Africii), îmbrăcați în halate comode, ne îmbie să cumpărăm banane, fructe mango, rodii, arahide, portocale, mandarine, fistic, roșcove.

Funcționarii birourilor de frontieră se dovedesc operativi și competenți, și astfel în mai puțin de un sfert de oră de la sosire ne găsim în taxiul dotat și el cu aparat de aer condiționat, pornind cu viteză spre centrul orașului. Șoseaua asfaltată, bordată cu arbori masivi, dar singulari (spre deosebire de „Bois de Boulogne" promenada răcoroasă, puternic umbrită, ce aveam să o întîlnim la o altă margine a orașului), șerpuiește pe o întindere de teren roșiatic, cu o vegetație săracă. Ici-colo, patriarhale locuințe-cetăți, construite din pămînt. Sînt case în formă de cub, cu pereți groși și acoperiș din pămînt, fără ferestre și numai cu o ușă acoperită de o perdea din țesătură de bumbac viu colorată. În jurul casei, o curte de 20—30 metri pătrați. Casa și curtea sînt împrejmuite cu un zid, de asemenea din pămînt. „În sezonul cald, noaptea dormim afară, sub cerul liber și de aceea ne împrejmuim curțile", ne spune surîzînd șoferul. În timpul nopții, pereții caselor pierd din căldura înmagazinată peste zi, așa încît în cursul dimineții în interiorul caselor este o temperatură mai scăzută decît afară. Spre prînz, însă, pămîntul acumulează căldura toridă, greu de suportat. „Ce putem face, orice alt material de construcție în afara pămîntului este scump în condițiile noastre".

Pe măsură ce te apropii de centrul capitalei voltaice care, așa cum ni se spune, a sărbătorit recent pe cel de al 150 000-lea locuitor al ei, locuințele din pămînt încep să se îngemăneze cu cele din cărămidă, cedîndu-le treptat locul. Se detașează edificiile administrației, palatul prezidențial și guvernamental, clădirea masivă a moscheii principale ca și cea a catedralei catolice (numărul voltezilor musulmani este de aproximativ 8 ori mai mare decît al celor trecuți la creștinism la îndemnul misionarilor europeni, în timp ce aproape 80 la sută din populația țării a rămas adeptă a riturilor tradiționale animiste), hotelul modern „Indépendence" cuvînt atît de drag populației tinerei republici, noul hotel Benin etc.

UN ÎMPĂRAT LOCAL ACORDĂ AUDIENȚE ÎN CAPITALA REPUBLICII

Principalul punct de atracție pentru turiști îl constituie la Ouagadougou palatul lui Moro-Naba, împăratul Mossisilor, cea mai veche, mai numeroasă și mai renumită populație de vrednici agricultori din Republica Volta Superioară. Grupați în regiunile de savană Ouagadougou, Ouahigonya, Kaya, Koudougou, Tenkodogo, Mossisii numără peste două din cele circa cinci milioane de locuitori cît însumează întreaga populație a țării, trăind și astăzi constituiți în sate-familii conduse de un șef patriarhal. Căpetenia tradițională a populației Mossis, împăratul din Ouagadougou, aparține unei familii care domnește de peste nouă secole, întemeindu-și autoritatea pe un sistem de organizare ce datează din vremuri străvechi. Conservatorismul acestei organizări, paradoxale în cadrul unei țări cu formă de guvernămînt republicană, este — ni se spune — deosebit de greu de dezrădăcinat. Se poate afirma fără putință de tăgadă — ne spunea un funcționar european din administrația națională voltaică — că din 1836, anul colonizării acestui teritoriu de către trupele franceze, și pînă la începutul acestui deceniu, cînd Volta Superioară și-a dobîndit independența, nimic nu îndreptățește să se afirme că s-ar fi produs vreo modificare, cît de neînsemnată, în cutumele organizatorice și de concepție ale Mossisilor, cu toate că populația respectivă dispune de o pătură de intelectuali formați la izvoarele culturii moderne.

Ca și regele Ashanților din Republica Ghana (care, conform istoriei orale, își întemeiază puterea pe un tron „de proveniență divină", expus în copie la muzeul Ashanti pe care am avut prilejul să-l vizităm la Kumasi, lîngă Accra), împăratul Moro-Naba acordă, atunci cînd se află la palatul său din Ouagadougou, audiențe celor ce vor să-l vadă, relatîndu-le despre istoria de milenii a populației Mossis. Ca și celelalte două capete încoronate existente în Republica Volta Superioară, regii populațiilor Yatenga (în nord) și Fada-N'Gourma (în est), înrudite cu Mossisii, însă numărînd ambele abia cca. 200 000 persoane, Moro-Naba nu ia parte la viața politică a țării, fiind subordonat, ca orice alt cetățean al statului, autorității guvernului republican și rezumîndu-se doar la primirea onorurilor și

Ouagadougou. Sediul președinției Republicii Volta Superioară

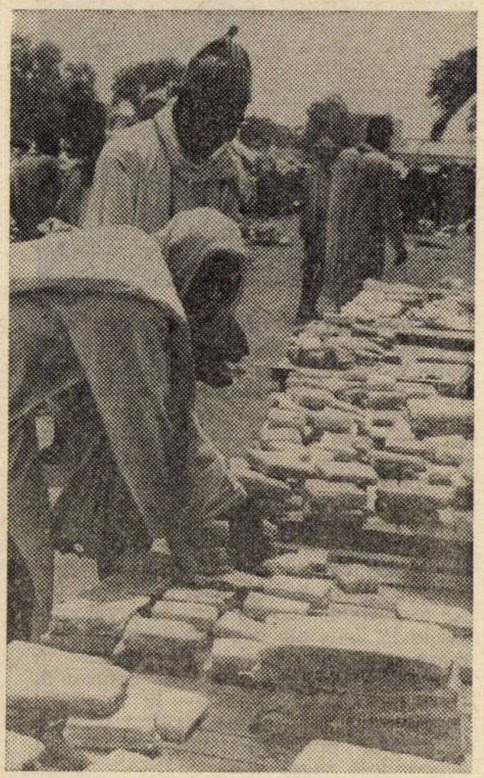

Pescari din Volta Superioară

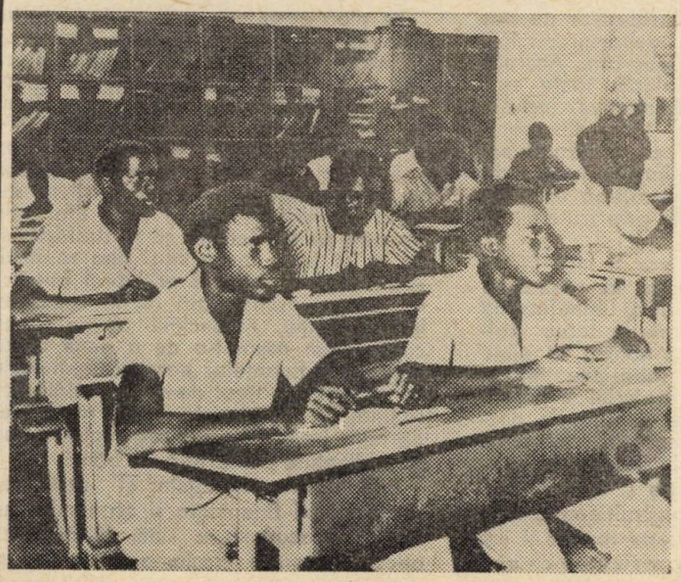

Blocuri de sare puse în vînzare într-o piață din Ouagadougou

La o școală din capitala țării

a darurilor tradiționale din partea celorlalți șefi cutumieri Mossisi.

În afară de populațiile amintite, în Republica Volta Superioară trăiesc încă aproape 80 de diferite alte populații, mai mult sau mai puțin înrudite, care vorbesc tot atîtea dialecte. În ciuda acestor deosebiri etnice și lingvistice, populațiile care trăiesc pe teritoriul Voltei Superioare s-au întîlnit în anii stăpînirii coloniale pe același front comun al luptei pentru independență.

ISTORIE MODERNĂ ÎN BAZINUL VOLTELOR

Populația fostei colonii, integrată pînă nu de mult în Africa Occidentală Franceză, a luptat îndelung pentru eliberarea de sub jugul colonial. Locuitorii tinerei republici sînt mîndri de faptul că, începînd de la 5 august 1960, aparțin unei țări independente și luptă pentru consolidarea ei, în primul rînd prin crearea unei economii proprii. Pe această linie însă greutățile sînt extrem de mari, datorită atît moștenirii unei economii rudimentare, cît și condițiilor unei așezări geografice dificile din punct de vedere al căilor de transport. Țara nu are ieșire la mare. Transporturile rutiere pe cămile, iar în ultimul timp în măsură tot mai largă cu autocaravanele, reprezintă mijlocul principal de asigurare a fluxului de schimburi comerciale. Țara este legată printr-o cale ferată numai cu Republica Coasta de Fildeș (1 145 km). Costul ridicat al transportului influențează negativ prețul produselor, în sensul determinării unui preț urcat la produsele importate și al unuia scăzut la cele exportate.

Din același motiv, al condițiilor de transport, ca și al lipsei resurselor hidroenergetice, valorificarea superioară a bogățiilor minerale ale țării rămîne încă o problemă deschisă. Două instalații cu o capacitate redusă exploatează zăcămintele de aur de la Poura și pe cele de fier de la Tiara. Dar Republica Volta Superioară dispune și de bogate zăcăminte de mangan cu o concentrație medie de 50 la sută, evaluate la peste 10 milioane tone, de zăcăminte de crom, granit, ca și de minereuri de cupru și cositor. În condițiile actuale, scriu publicațiile de specialitate, valorificarea ultimelor două minereuri ar putea fi deosebit de rentabilă datorită prețului ridicat al acestor produse pe piața mondială. Autoritățile țării nu au avut încă posibilitatea să întocmească o hartă mineralogică exactă și completă, din lipsa fondurilor și mijloacelor necesare studiilor și prospecțiunilor aferente. Singurele activități industriale sînt reprezentate pînă acum printr-o fabrică de ulei rafinat, unt, turte și săpun din arahide, situată la Bobo-Dioulasso (capitala economică a țării, cu o populație de cca. 70 000 locuitori), o fabrică de decorticat orez care funcționează la Sisalia, cîteva ateliere de egrenat bumbac la Bobo-Dioulasso și Ouagadougou, cîteva fabrici de băuturi gazoase și bere („Bravolta", marca de bere fabricată în Republica Volta Superioară este deosebit de apreciată), două mici tipografii, o fabrică de cărămizi, una de cherestea și binale.

O problemă principală a Republicii Volta Superioară o constituie apa potabilă și apa în general. Din suprafața de 300 000 kmp (300 milioane hectare) cît însumează țara, aproape cinci milioane sînt utilizate pentru culturi agricole — sorg, mei, orez, porumb, manioc, cartofi,

→

bumbac, susan, tutun. Tot pe această suprafață sînt întreținute o bună parte din cele cca. cinci milioane capete bovine, ovine și caprine ce constituie șeptelul țării. Arahidele și fisticul, mai puțin pretențioase în privința apei, se cultivă și pe terenuri cu un grad de umiditate mai scăzut. O serie de măsuri luate de autorități, după dobîndirea independenței, pe linia popularizării metodelor agrozootehnice moderne, a irigațiilor, precum și a formării de cadre de specialiști urmăresc creșterea și îmbunătățirea calitativă a producției agricole și a șeptelului.

O bogăție importantă a țării o constituie fondul forestier, situat în bazinele Kourtiagou, Bantioli și Nobore, care cuprinde, după ultimele evaluări, aproximativ 2,25 milioane hectare, îndeosebi arbori de savană. Se întreprind eforturi pentru selecționarea, protejarea și dezvoltarea parchetelor apte pentru recoltarea de lemn de cherestea și pentru atragerea de investiții în acest sector.

Încasări importante în bugetul de stat provin de pe urma activității turistice, generată îndeosebi de trofeele cinegetice ce se pot recolta din aceste ținuturi (elefanți, lei, antilope, hipopotami, boi zebu, crocodili, maimuțe, pisici sălbatice). În plus, sezonului ploios din țările situate în afara zonei ecuatoriale, tropicale și subtropicale, îi corespunde în Republica Volta Superioară sezonul cel mai prielnic excursiilor, ceea ce atrage o parte însemnată din zecile de mii de turiști ce vizitează în acel sezon țările de coastă ale Africii tropicale și ecuatoriale. Numeroși turiști sînt atrași de pitorescul dansurilor, măștilor și costumelor originale, proprii acestor meleaguri. Cum vizitele respective sînt posibile numai cu ajutorul mijloacelor de transport închiriate de aerocluburile și societățile de autoturisme locale, iar benzina adusă de pe coastă revine extrem de scump, este ușor de aflat cărei pături de turiști îi sînt accesibile asemenea excursii. Aceasta cu atît mai mult cu cît trofeele cinegetice pot fi scoase din țară numai contra unei taxe ridicate, la care se adaugă cheltuielile transportului aerian, extrem de mari.

Autoritățile naționale au trecut la elaborarea unor planuri de dezvoltare a economiei, accentul punîndu-se pe valorificarea, la un grad de rentabilitate superioară, a surselor de materii prime existente în țară și pe străduința de a descoperi prin cercetări minuțioase altele noi. Proiectele de dezvoltare au în vedere, printre altele, adîncirea colaborării tinerei republici cu țările interesate și, îndeosebi, întărirea cooperării politice și economice interafricane. Împreună cu Republicile Niger, Coasta de Fildeș și Dahomey, Republica Volta Superioară a constituit Consiliul Antantei Africane, la care a aderat ulterior și Togo. Prin intermediul acestui Consiliu, au fost încheiate, după cum se știe, o serie de acorduri de cooperare cu Franța, Republica Volta Superioară nesemnînd însă acea parte a acordurilor referitoare la problemele militare.

Tot pe linia cooperării interafricane, încă de la 9 iunie 1959, Volta Superioară a devenit membră a Uniunii Vamale Vest-Africane (din care fac parte și republicile Dahomey, Coasta de Fildeș, Mali, Mauritania, Niger și Senegal) și a Organizației Comune Africane și Malgașe. Volta Superioară este, în același timp, membră asociată a Pieței comune. În ultimul timp, în Volta Superioară, ca și în celelalte țări africane de curînd independente, cîștigă tot mai mult teren ideea lărgirii sferei colaborării internaționale, necesitatea unei prezențe active a țării, pe toate planurile, în concertul larg al națiunilor lumii.

Reproducem după ziarul „El Moudjahid" fragmente din discursul pronunțat de președintele Houari Boumedienne la 1 noiembrie, cu ocazia celei de-a XIII-a aniversări a Zilei Revoluției algeriene.

PREOCUPĂRI ACTUALE

O retrospectivă obiectivă asupra etapei pe care am depășit-o de curînd ne permite următoarea constatare : chiar dacă nu au fost soluționate o serie de probleme legate de dezvoltarea țării și de realizarea tuturor proiectelor noastre, au fost obținute totuși rezultate în majoritatea domeniilor abordate. Instituțiile de stat fiind fundamentul oricărui edificiu și principalul instrument pentru realizarea obiectivelor noastre, adaptarea lor la exigențele acestei sarcini reprezintă condiția primordială pentru succesul proiectelor noastre actuale și viitoare. De la 19 iunie am acordat o atenție mai mare refacerii lor, refacere ilustrată în special prin reorganizarea comunală. Desfășurarea alegerilor — la începutul anului — a avut drept rezultat crearea adunărilor populare comunale, pentru prima dată după 1830.

Cea de-a doua etapă a acțiunii de reconsiderare a tuturor instituțiilor de stat va fi reorganizarea departamentelor, măsură în curs de elaborare. Această reformă radicală va afecta toate eșaloanele ierarhiei administrative, inclusiv organele centrale ale țării. Reorganizarea preconizată va fi pe măsura obiectivelor noastre revoluționare legate de dezvoltarea țării și construirea unei societăți noi, caracterizate prin fraternitate și dreptate socială.

Aceste obiective nu vor fi însă atinse decît dacă vor participa la realizarea lor toți cetățenii și dacă binefacerile aduse de ele vor cuprinde toate regiunile țării. Guvernul a hotărît să ajute în special regiunile sahariene și de munte, căci succesul revoluției și garantarea continuității sale depind de dezvoltarea regiunilor rămase în urmă și de ștergerea dezechilibrului economic existent între zonele bogate și cele sărace. Din acest motiv, am construit aproximativ 20 de noi spitale în aceste regiuni și am efectuat lucrări de aprovizionare cu apă a numeroase sate de munte. Vom completa aceste acțiuni prin instalarea unor rețele de gaz și electricitate în aceste sate și în toate regiunile greu accesibile. În momentul de față, întreprindem eforturi pentru deschiderea unor noi drumuri asfaltate, pentru instalarea unor rețele de telecomunicații — căi ferate, telegraf, telefon — destinate legării localităților îndepărtate, mai întîi între ele, apoi cu capitala și cu celelalte centre mai importante ale țării. Aceste măsuri vor da viață regiunilor de munte și sahariene sărace, permițîndu-le să beneficieze de diverse proiecte economice, vor însufleți piețele locale, vor încuraja schimburile în domeniul economic și social, ca și formarea unei anumite conștiințe politice...

Guvernul a adoptat, de asemenea, o nouă metodă de abordare a problemelor care se pun prin hotărîrea de a merge la fața locului pentru a găsi soluțiile imediate sau de perspectivă, după caracterul de urgență al problemelor. Consiliul de Miniștri își va ține în curînd lucrările la Batna, după cum anul trecut le-a ținut la Ouargla, și va face acest lucru și în alte regiuni rămase în urmă, ori de cîte ori va fi nevoie, în același spirit și pentru a atinge aceleași obiective. Această metodă de lucru a devenit necesară din cauza decalajului considerabil dintre regiunile bogate și cele sărace, decalaj care nu constituie numai un obstacol major pentru dezvoltarea țării în ansamblul ei, ci și un prejudiciu adus justiției sociale și drepturilor populațiilor care au consimțit să facă mari sacrificii pentru succesul revoluției noastre...

Pe plan economic și financiar, efortul guvernului s-a orientat către aplicarea recomandărilor Consiliului revoluției cu privire la însănătoșirea gestiunii economice și financiare, consolidarea sectorului socialist, extinderea sectorului public și elaborarea planului național de dezvoltare, plan a cărui acțiune dinamică va relansa economia noastră și va stimula activitatea întregii țări. Eforturile pe care nu am încetat să le desfășurăm de la 19 iunie încep să-și dea roadele. Astfel, a fost realizat echilibrul bugetului, pentru prima dată de la cucerirea independenței, respectînd obligația pe care ne-am asumat-o de a pune capăt degradării finanțelor noastre. Cheltuielile nu ne mai depășesc de acum înainte posibilitățile. Visteria statului a rambursat aproape toate datoriile sale, achitîndu-se de obligațiile avute față de bănci.

Însănătoșirea finanțelor și ameliorarea gestiunii financiare și economice nu constituie scopuri în sine, ci mijloace adecvate pentru creșterea producției și degajarea unor noi credite. Ele vor fi

Instalație petrolieră la Hassi Messaud, în Sahara

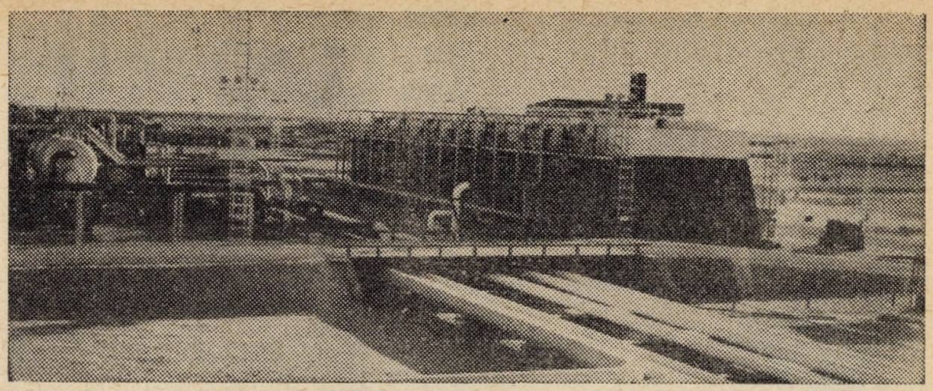

ÎN DEZVOLTAREA ECONOMIEI ALGERIENE

utilizate în special pentru resorbția șomajului și în lupta împotriva presiunii monopolurilor străine. De aceea, guvernul a hotărît plasarea sub controlul statului a sectoarelor-cheie legate de credit, asigurări și toate operațiunile monetare, în scopul creșterii resurselor pe care le investesc în marile obiective.

După restructurările în domeniul finanțelor efectuate în 1966, efortul guvernului s-a orientat în 1967 spre activitatea de planificare, care a permis punerea la punct a primului plan național de dezvoltare. Planul este de o importanță capitală pentru emanciparea economică și socială, deoarece reprezintă nu atît o sumă de proiecte, ci mai ales alegerea unei metode globale în dezvoltarea viitoare a obiectivelor, ce va avea loc în funcție de căile și mijloacele adecvate. El a fost conceput în strînsă legătură cu grija pentru construcția unei economii naționale independente, fiind bazat pe respectarea priorităților în realizarea proiectelor și găsind în el însuși mijloacele necesare pentru o dezvoltare continuă. Economia noastră, în situația sa actuală, nu constituie o bază suficient de solidă pentru eliminarea subdezvoltării. Ea rămîne, încă din nefericire, caracterizată prin dependența sa, deoarece a fost construită pe baza intereselor unei minorități bine definite, în epoca în care țara noastră nu producea nici zahăr, nici țesături și nici chiar articolele de primă necesitate pentru consum. Baza economiei noastre era axată pe producția și exportul vinurilor. Este una dintre nenumăratele probleme moștenite din perioada colonială și care ridică atîtea obstacole în cale dezvoltării noastre. Guvernul este însă hotărît să-i găsească o soluție, ca și celorlalte sechele, pentru a pune capăt dependenței economice.

Este, de asemenea, evident că toate proiectele economice elaborate înainte de independență nu corespundeau intereselor țării. De aceea, trebuie reconsiderate toate bazele și structurile pe care se sprijină economia noastră ; astfel, planificarea dobîndește o importanță capitală, deoarece ne permite să extindem revoluția la domeniul economic și să orientăm diversele sectoare ale producției în funcție de nevoile și interesele naționale, ținînd seama de factorul timp și bazîndu-ne pe noi înșine...

Potrivit acestei politici revoluționare, am hotărît să consolidăm unul dintre cele mai importante sectoare ale economiei noastre : acela al energiei, unde am obținut rezultate importante în sectoarele exploatării, producției, transportului, distribuției și prelucrării resurselor noastre. Producția noastră petrolieră a crescut anul acesta cu 15 la sută față de anul trecut și totul concordă în a dovedi că ea își va menține mersul ascendent. Aceasta ne-a îndemnat să începem construcția celei de-a patra conducte petrolifere care va lega regiunea de zăcăminte din sud-est (Mesdar) cu Skikda. În 1968 va începe instalarea conductei de gaze Hassi R'mel — Skikda, care va fi încheiată la sfîrșitul anului 1970 și va avea, în faza finală, o capacitate de transport de ordinul a 12 miliarde m.c.

Resursele noastre energetice vor fi folosite, de asemenea, în industria petrochimică, domeniu în care am depășit prima etapă, prin începerea în acest an a construcției uzinei de amoniac și îngrășăminte azotoase de la Arzew. Această unitate va juca un rol important în dezvoltarea noastră economică, producția sa anuală urmînd să atingă în 1969 cantitatea de 800 000 tone îngrășăminte azotoase, cifră ce va acoperi nevoile țării pentru fertilizarea pămînturilor sale și dezvoltarea agriculturii. În afară de această uzină, mai avem și alte proiecte în domeniul exploatării resurselor noastre energetice, ca rafinăriile de petrol de la Arzew și Skikda, complexul pentru fosfați de la Annaba și complexul petrochimic de la Skikda.

Paralel cu efortul întreprins în domeniul industriei petrochimice, guvernul a elaborat o serie de proiecte pentru construirea unui ansamblu de unități industriale destinate producției și prelucrării mărfurilor alimentare (rafinării de zahăr, fabrici de conserve de fructe, de îmbuteliere a apelor minerale etc.) răspîndite pe întreg teritoriul țării.

Unitatea principală care va încununa ansamblul eforturilor noastre și va face ca țara să pășească realmente în era industrială va fi, fără îndoială, complexul siderurgic de la Annaba. El va începe să producă în cursul anului viitor, iar construcția întregului ansamblu se va încheia la începutul anului 1970. Inițial, producția va fi de aproximativ 400 000 de tone de oțel anual, urmînd ca în 1970 să atingă 2 milioane tone anual.

În momentul de față, avem în vedere o etapă nouă în industrializarea țării noastre, prin crearea unui important complex de construcții mecanice, care va produce anual 5 000 tractoare pentru modernizarea agriculturii, 10 000 motoare Diesel, un mare număr de vechicule de turism și transport, diverse mașini-unelte necesare în industrie și agricultură. Aceste unități industriale vor satisface nevoile noastre urgente în materie de echipament industrial și vor permite exploatarea materiilor prime, miniere, petroliere și a gazelor naturale, de care dispunem... Ele vor contribui, de asemenea, la resorbirea șomajului și la dezvoltarea economică a tuturor regiunilor.

Simbioza între energie, mecanică și oțel ne va permite realizarea revoluției noastre industriale și parcurgerea unor noi pași pe calea dezvoltării. Grija noastră constantă este legată însă de revoluția agriculturii. Sectorul agricol se va dezvolta într-un viitor apropiat grație ajutorului furnizat felahilor pentru modernizarea metodelor lor de muncă. Ei vor fi încurajați prin dotarea cu mașini-unelte moderne, acordarea de împrumuturi, sporirea suprafețelor cultivabile amenajate și fertilizate cu îngrășăminte azotoase, extinderea canalelor de irigație și construirea de baraje. Formarea de cadre tehnice competente ne va ajuta în atingerea obiectivelor pe care ni le-am fixat.

Dezvoltarea economică și renașterea țării noastre în diferitele domenii se bazează, în esență, pe proiectele elaborate în domeniul industrial și agricol. Realizarea lor depinde, în primul rînd, de educarea și formarea cadrelor. Iată de ce acordăm întreaga atenție acestui domeniu vital și-i consacrăm o mare parte a mijloacelor materiale și umane. Ținînd seama de toate aceste imperative, statul consacră anual un sfert din bugetul său de funcționare educației și extrage din bugetul pentru echipament sumele necesare pentru construcția de școli. Totuși, în ciuda noilor construcții școlare și a marelui efort de recrutare a profesorilor algerieni sau provenind din țările frățești și prietene, nu am reușit încă să facem față dificultăților inerente numărului crescînd al copiilor de vîrstă școlară. În domeniul învățămîntului superior am accelerat înființarea unei universități la Oran, căreia i se va adăuga curînd cea de la Constantine...

Limba arabă constituie unul dintre elementele personalității noastre și modalitatea ei de expresie... Învățămîntul, chiar dacă este de un înalt nivel, nu poate fi real decît cînd este național, educația rămînînd incompletă dacă nu este dobîndită în limba țării... Iată de ce cadrele partidului și funcționarii de stat trebuie să învețe în mod obligatoriu limba națională... Guvernul a hotărît instituirea unei comisii naționale compusă din reprezentanții tuturor organismelor administrative ale țării, pentru a pune bazele necesare concretizării acestui obiectiv...

Mai există un sector principal al activității noastre naționale, o veritabilă piață unghiulară a acestei activități : Armata Națională Populară. Pe lîngă eforturile pe care le desfășoară pentru reorganizarea ei, statul pregătește în momentul de față aplicarea serviciului militar obligatoriu, care va intra în vigoare în cursul anului viitor.

Etapele măiestriei

Expoziția agricolă din Pekin

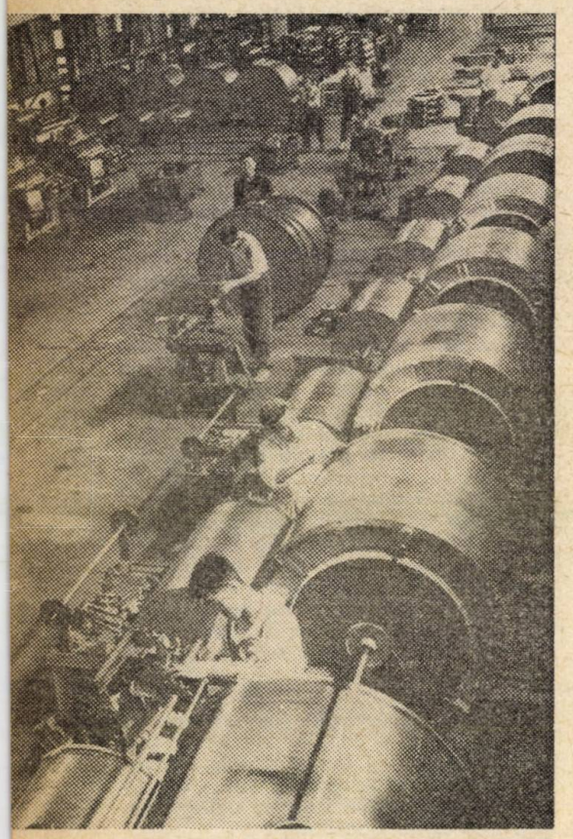

Secția de asamblare a mașinilor pentru industria textilă la uzina constructoare de mașini din Tzindao, provincia Șantung

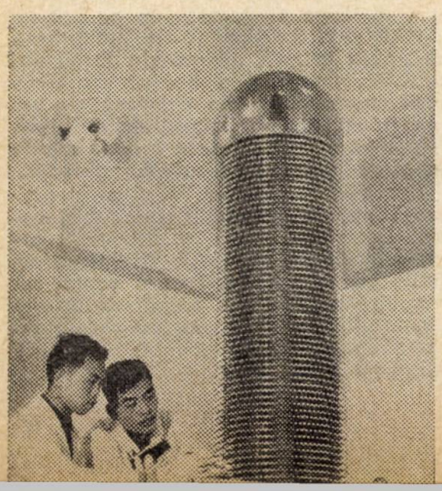

Accelerator electrostatic fabricat de uzina de mașini electronice „Avangarda" din Șanhai

Citești mii de pagini despre China veche și nouă, despre istoria ei frămîntată, despre evenimentele și faptele contemporane și încerci să-ți formezi o imagine cît mai clară și mai coerentă. Apoi, într-o bună zi, ajungi pe meleagurile îndepărtate ale acestei țări de dimensiuni continentale și poți confrunta noțiunile dobîndite indirect cu realitatea vie.

China, septembrie 1967. Din vălmășagul impresiilor inedite nu-i ușor să desprinzi trăsăturile esențiale ale acestei lumi în permanentă mișcare. Experiența este, prin forța lucrurilor, limitată : ceea ce vezi din goana mașinii, ceea ce afli vizitînd cîteva întreprinderi din trei-patru orașe, asistînd la spectacole și discutînd cu tovarășii care te însoțesc în călătorie. Privind însă cu atenție în jur, încercînd să pătrunzi dincolo de aparențe, ajungi să sesizezi cîteva caracteristici de cea mai mare însemnătate. Una din dificultățile întîmpinate constă în faptul că înfăptuiri remarcabile se ascund cîteodată sub o înfățișare exterioară extrem de modestă.

Treaptă cu treaptă

Am lipsit din Pekin numai 16 zile, timp în care am străbătut trei provincii ale Chinei nord-estice și centrale : Heiluntian, Șendun, Sansi. La întoarcere, capitala Republicii Populare Chineze ne-a arătat un chip nou : se pregătea pentru marea sărbătoare a întregului popor chinez, cea de-a 18-a aniversare a proclamării republicii populare. Pretutindeni apăruseră tradiționalele podoabe sărbătorești, vestitele lampioane chinezești, inscripții, pancarte. Colorate toate în tonuri calde de roșu și galben, puneau accente vesele pe fondul auster al acestui oraș cu alură impunătoare. Diversitatea stilurilor arhitectonice ale principalelor clădiri era reliefată într-un chip original noaptea, cînd șiraguri de mii de becuri le desenau contururile. Am urmărit marea demonstrație de 1 octombrie de la una din tribunele Pieței Tian Men. Pe toată adîncimea pieței, de la monumentul lui Sun Yat-sen pînă la bulevard, se întindea un covor de iarbă foșnitoare de un verde-viu, înconjurînd o imensă grădină de flori care își schimba necontenit înfățișarea : mereu alte lozinci în caractere chinezești, desene simbolice, cifre marcînd aniversarea, desenate de corolele din hîrtie colorată fluturate de oameni invizibili. Ca și orașul lor, locuitorii Pekinului își dezbrăcaseră și ei hainele de lucru pentru a veni la manifestație în strălucitoare cămăși albe sau în costumele multicolore ale miilor de echipe artistice de amatori.

Carele alegorice mi-au amintit de tot ceea ce văzusem în întreprinderile pe care le-am vizitat la Pekin și în alte orașe. Știam acum că fiecare realizare, fiecare cucerire a poporului chinez în lupta pentru prosperitatea patriei este rezultatul unui lung șir de eforturi laborioase, constituind mărturia ingeniozității și perseverenței sale. În toate întreprinderile pe care le-am vizitat se tinde stăruitor atît spre sporirea producției și a productivității, cît și spre atingerea și depășirea celor mai înalți parametri tehnici pe plan mondial. Pentru a ajunge la mecanizare și automatizare, o întreprindere trebuie să urce treaptă cu treaptă, înlocuind continuu uneltele și mașinile vechi, neproductive, prin altele din ce în ce mai perfecționate. Sînt secții în care mașina veche funcționează încă alături de cea nouă și asta îți dă posibilitatea să înțelegi mai bine deosebirea. E un fenomen care se întîlnește frecvent în fabrici, fie ele mari sau mici, din industria ușoară sau din industria grea.

La uzina de aparate de măsurat din Harbin am văzut un instrument de măsură care, pentru a ajunge la înaltul grad de precizie de astăzi, a trecut treptat prin zece etape. Într-o vitrină se păstrează cîte un exemplar din fiecare formă intermediară, alături de cele trei micrometre care le-au precedat pe cel cu precizia de o sutime de milimetru. Au trecut 16 ani de la înființarea acestei uzine, una din cele 153 construite în primul cincinal, și este cert că în acest interval a progresat mult.

La fabrica de creioane din Tzinan (numeroasele sortimente sînt exportate în 40 de țări) vezi muncitoare care potrivesc rapid cu mîna grafitul în scobiturile viitoarelor creioane. După cîțiva pași dai de o mașină care efectuează aceeași operațiune automat, cu o viteză incomparabil mai mare.

Istoria acestei fabrici este ilustrativă pentru obstacolele pe care au trebuit și trebuie încă să le depășească oamenii muncii din China spre a-și făuri o economie proprie. În 1951, 40 de șomeri s-au gîndit să pună la un loc cei 800 de yuani ai ajutorului dat de stat și să înjghebeze un atelier de creioane. Lucrau, firește, cu mijloace foarte rudimentare. În 1954, atelierul lor a fost declarat fabrică de importanță orășenească și i s-a atribuit amplasamentul unei vechi fabrici de cărămizi. Atît de bolovănos, de neregulat, de accidentat era pămîntul încît singurul petic neted nu avea decît dimensiunile unui teren de baschet. Oamenii nu s-au speriat : l-au nivelat și apoi au început construirea atelierelor. S-au limitat mai întîi la spațiul strict necesar producției. Pentru că nu aveau nici o sală de întrunire, își țineau ședințele într-un vechi cuptor de cărămizi dezafectat. Treburile începuseră să meargă binișor. Comparîndu-și însă activitatea cu cea a altor întreprinderi din țară, salariații fabricii și-au dat seama că producția lor este încă de calitate inferioară, iar productivitatea mică, pentru că foloseau mai a-

les munca manuală. A fost inițiată o mișcare de înnoire tehnică în cadrul căreia au fost introduse circa 140 de inovații, s-au construit și adaptat 41 de mașini. Și așa, valoarea globală a producției a crescut din 1952 pînă în 1966 de 50 de ori. În momentul de față, la Tzinan se produc cele mai bune creioane din China, 40 la sută dintre ele fiind destinate exportului.

În incinta Uzinei de strunguri nr. 2 din Pekin este în curs construirea unor hale noi. Constructorii sînt înșiși muncitorii metalurgiști care își consacră o parte din timpul liber extinderii propriei lor uzine. Fac totul cu mîinile lor, așa cum au făcut continuu în cei 18 ani de la eliberare, pentru a dezvolta capacitatea de producție a întreprinderii, cîndva un mic atelier de reparat arme al gomindaniștilor. În anii puterii populare s-a transformat în fabrică civilă, dar mijloacele tehnice vechi nu permiteau la început să se producă decît piese simple — șuruburi, pompe de apă etc. — toate de calitate inferioară. În 1953 au fost realizate primele strunguri orizontale simple, în 1958, primele mașini de alezat cu randament superior. Muncitorii și-au construit secții noi. Din 1960 produc mașini de alezat universale de înaltă precizie și strunguri universale. Cîteva din creațiile lor, ne spun ei cu mîndrie, pot rivaliza cu cele mai moderne mașini similare din străinătate. Nici unul dintre pașii străbătuți n-a fost ușor. O secție nouă, a cărei construcție a durat jumătate de an, a fost instalată temporar în vechile dormitoare ale muncitorilor necăsătoriți. Condițiile de lucru din această secție fiind considerate nesatisfăcătoare, paralel cu producția progresează și zidirea halelor de care am amintit.

Problema atingerii celor mai înalte standarde tehnice, obținute indiferent unde în lume, reprezintă o preocupare generală. La uzina de aparate de măsurat din Harbin, care fabrică peste 130 de sortimente, instrumentele de tăiat și măsurat simple cedează treptat locul celor de înaltă precizie. Mai bine de 20 de aparate complexe de mare precizie pentru măsurători optice (de pildă un microscop universal pentru verificarea instrumentelor) sînt, ni se spune, la nivelul maxim al tehnicii mondiale.

De la munca manuală la mica mecanizare, apoi la mecanizarea complexă și, în sfîrșit, la automatizare, fiecare secție a fiecărei fabrici a trecut sau trece prin toate etapele. Adesea, diversele forme coexistă încă, ceea ce explică deosebirile în privința productivității și faptul că, în timp ce unele secții lucrează în trei schimburi, altele țin pasul cu ele lucrînd numai în două schimburi. La filatura și țesătoria de in din Harbin, bunăoară, secția în care se scarmănă și piaptănă materia primă, complet automatizată, furnizează în două schimburi destule fire pentru ca filatura și cele 600 de războaie ale țesătoriei să aibă ce lucra din plin în trei schimburi. Și invers, la fabrica de creioane din Tzinan, secția de pregătire a materiei prime abia prididește în trei schimburi să ofere materialul necesar celor două schimburi ale secțiilor prelucrătoare.

Secretul unor performanțe

Expoziția industrială a orașului Șanhai demonstrează, prin cele 6 000 de exponate ale ei, performanțele muncitorilor chinezi. Microrulmenții cu diametrul de un milimetru, care rezistă la temperaturi înalte și la 100 000 de turații pe minut, sînt produși într-o fabrică înființată în 1960 în localul cu totul necorespunzător al unei vechi țesătorii. Presa hidraulică de 12 000 de tone, un colos cu înălțimea de 24 de metri care prelucrează 250 de tone de materie primă dintr-o dată, a fost creată în 1961 de muncitori fără experiența mașinilor gigantice. Ei au construit piese de dimensiuni medii, le-au sudat în subansambluri și apoi le-au unit pe aceeași cale.

Mîini subțiri, nervoase, îndemînatice. Cu mîinile sale sensibile și agile, muncitorul chinez produce lucruri de mare valoare. Și totuși, preferă să nu se încreadă în rezultatele strădaniei sale înainte de a le verifica prin mijloace obiective. La Uzina de strunguri nr. 2 din Pekin, controlul tehnic de calitate este în răspunderea fiecărui muncitor în parte. La alte fabrici însă, funcționează secții de control bine dotate și extrem de pretențioase. Am văzut cum se efectuează la Fabrica de tricotaje nr. 2 din Șanhai verificarea cu lupa. Înainte de a intra în atelierele de asamblare, piesele componente ale viitoarelor pulovere și jachete, destinate exportului, sînt studiate minuțios pentru a li se descoperi eventualele defecte ascunse. Pentru un stilou „Standard" sau „Templul cerului" fabricat la Harbin sînt necesare 16 piese complexe. Cele peste 100 de operații prin care aurul, platina, aluminiul, cauciucul, masele plastice, oțelul inoxidabil sînt convertite în excelente instrumente de scris sînt supravegheate îndeaproape de echipele de control, dotate cu aparataj modern de verificare. Cînd stiloul ajunge la ambalaj, este cert că va corespunde din toate punctele de vedere ; penița sa scrie la fel, indiferent în ce poziție ar fi ținută, nu se usucă oricît de mult ai lăsa stiloul deschis și așa mai departe...

Pînă unde merge această adevărată obsesie a amănuntului desăvîrșit, datorită căreia meșteșugarii și muncitorii chinezi sînt cunoscuți în întreaga lume ? Astăzi, încă, țara care a dat omenirii busola și hîrtia mai păstrează secrete tehnice nepătrunse de nimeni dinafara ei. Așa este, de pildă, taina jocurilor de artificii.

În seara zilei de 1 octombrie ne-am reluat cu toții locurile în tribune pentru a asista la spectacolul nocturn în cinstea aniversării republicii. Timp de două ore, pe un arc de cerc, de dimensiunile curcubeului, străvechea artă chinezească a jocurilor de artificii ne-a demonstrat toate potențele ei. La Pekin, artificiile nu sînt simple explozii de scîntei colorate care cad în jerbă spre pămînt. Ele aleargă în sus, în jos, lateral, șerpuiesc, se despart, își schimbă luminozitatea și culoarea, se îmbină într-un chip dinamic imprevizibil, pentru a alcătui zeci de tablouri vii. Apar uriașe crizanteme albe cu vîrfurile petalelor mov, apoi întreg cerul este acoperit de flori de liliac. Spice de grîu aurii așteaptă să fie secerate. Scorpioni strălucitori fug în toate direcțiile. Verdele copacilor se acoperă de promoroacă, pentru ca o clipă mai tîrziu să nu mai vezi decît o ninsoare calmă. Fluturii dansează, păsărelele își iau zborul spre înălțimi și în timp ce le admiri le auzi și ciripitul. Fîșii perfect verticale alcătuiesc policandre suspendate la mare înălțime. Dintr-o dată, întreg orizontul este luminat de zig-zag-urile fulgerelor, însoțite de tunete puternice. Apoi iarăși înfloresc flori de toate culorile. Programul a cuprins aproape o sută de întruchipări diferite ale luminii în mișcare...

Impresionați de această revărsare de frumos, am părăsit într-un tîrziu piața, gîndind că oamenii muncii din China socialistă, consacrîndu-și în continuare eforturile înfloritii patriei, vor putea să obțină realizări din ce în ce mai remarcabile.

Felicia ANTIP

reflector

ZGÎRIE-NORII EUROPENI

În apropierea orașului Glasgow, din nordul Angliei, a fost inaugurat recent primul cartier cu zgîrie-nori din Europa — un ansamblu cu imobile de cîte 35 de etaje, care cuprind un total de 1356 de apartamente. O uzină, a cărei putere este de 2000 MW, a fost construită exclusiv pentru nevoile cartierului. Orașul belgian Oostende, care se pregătea să preia supremația în ce privește înălțimea imobilelor din Europa, a rămas în urmă cu... un etaj. Palatul Europa-Centrum, care se clădește acolo, are numai 34 de etaje și va fi gata anul viitor.

FARUL INTERZIS

Cea mai înaltă clădire din lume — Empire State Building din New York (449 de metri) — a devenit și cel mai mare far din lume. Acum doi ani, în jurul ultimelor etaje (72—102) s-a montat o rețea de proiectoare coordonate de un creier electronic, care produce o imensă flacără luminoasă, vizibilă de la 80 de km depărtare. Acesta este, după cum au denumit-o specialiștii, o superlumină deasupra oceanului de lumină din marea metropolă americană. Se pare însă că „farul" va fi interzis în urma deselor proteste formulate de ornitologi : strălucitoarea lumină cauzează moartea a mii de păsări care, în trecerea lor prin zona proiectoarelor, se zdrobesc de pereții de oțel ai clădirii.

ESPERANTO LA 80 DE ANI

Pe întregul glob, 4 000 organizații reunesc zeci de milioane de adepți ai celei mai tinere limbi, creată între 1877 și 1887 de medicul polonez Zamenhof, care acum 80 de ani și-a publicat prima carte : „Limba internațională. Prefață și carte de studiu pentru uzul rușilor". Contrar unei păreri destul de răspîndite, esperanto nu este o limbă moartă. Acum 80 de ani ea cuprindea 904 rădăcini cu ajutorul cărora se puteau forma 10 000 cuvinte, iar astăzi are 7 866 rădăcini cu 80 000 cuvinte. Recunoscută de UNESCO drept „mijloc pentru schimburi culturale internaționale", această limbă vorbită de 73 milioane de oameni din toate țările lumii este folosită în școli, în publicitatea marilor firme (Philips, S.A.S., Fiat, etc.), în presă, în edituri literare și științifice, în relații bancare și comerciale ș.a.m.d.

UZINA FLOTANTĂ PENTRU DESALINIZAREA APEI DE MARE

O firmă scoțiană a pus la punct o uzină flotantă pentru desalinizarea apei de mare. Uzina, instalată la bordul unei nave va naviga în apropierea coastelor unde apa dulce este rară. Capabilă să producă 900 000 litri de apă dulce pe zi, uzina se va opri în fiecare port numai timpul necesar tratării apei și umplerii rezervoarelor locale.

TUTUNUL ÎN DEZBATERE MONDIALĂ

De curînd s-a ținut la New York o conferință mondială cu tema „tutunul și sănătatea" la care au luat parte cîteva sute de delegați din 70 de țări. Concluzia dezbaterilor : oficialitățile medicale și administrative mai au foarte mult de făcut pentru ca publicul să cunoască pericolele rezultate din consumul țigărilor. Delegații s-au pus de acord asupra recomandărilor ce trebuie făcute guvernelor în această direcție : interzicerea fumatului în localurile publice și la locurile de muncă ; restrîngerea plantațiilor de tutun și a fabricării țigărilor ; instituirea unui barem fiscal asupra țigărilor, după conținutul lor în nicotină și în gudron ; tipărirea pe pachetele de țigări a unor indicații privind conținutul lor de nicotină ; instituirea unui program permanent de conferințe și lecții antitabagice în școli și universități ; mărirea taxelor la asigurările pe viață ale fumătorilor.

Închisorile mele încep pe un cîmp. Îmi recăpătam cunoștința pe o brancardă întinsă pe iarbă, dusă de doi soldați germani. Sub picioarele mele, targa era plină de sînge. Peste pantalon mi se făcuse un pansament improvizat. Trupul ofițerului englez dispăruse. În automobil, corpurile nemișcate ale celor doi tovarăși ai mei. Un german scotea fanionul de la automobil. Brancardierii mei porniră spre Gramat. Orașul mi se păruse destul de îndepărtat. Mergînd alături de brancardă, un subofițer.

Fusesem să arbitrez un conflict între un maquis „Buckmaster" și un maquis F.T.P. La înapoiere — cu 20 de minute în urmă — dormitam apropiindu-ne de Gramat în automobilul pe care fanionul cu crucea Lorenei flutura în bătaia vîntului cald. Împușcături confuze, geamul din spate se sparge, automobilul lovit se prăvălește în șanț. Șoferul, atins de un glonte în cap, moare apăsînd puternic cu piciorul pe frînă. Omul de pază care ne însoțea s-a prăbușit peste arme. Ofițerul englez a sărit din mașină, pe dreapta, și cade, cu mîinile înroșite de sînge, crispate pe pîntec. Am sărit pe stînga și am luat-o la fugă, cu picioarele amorțite după trei ore de călătorie cu mașina. Tirul unei mitraliere se aude mai precis; automobilul mă apără de răpăitul alteia. Un glonte îmi taie legătura de la genunchiul drept a jambierei, care se desfășoară ca o corolă, menținută de elasticul de sub picior. Trebuie să mă opresc să-l rup. Un glonte în piciorul drept. Durere foarte slabă. Numai sîngele arată că am fost atins. Apoi îmi sucesc groaznic piciorul stîng.

Cei doi tipi care mă transportau ca pe un pachet nu păreau răi de loc. Dar vor veni alții. Era cu totul absurd. Cum de erau nemții la Gramat?

Totul avea să se sfîrșească aici, Dumnezeu știe cum, după drumul făcut sub un soare strălucitor de iulie care părea să se înscrie în veșnicie, pe lîngă țăranii cu mîinile încrucișate pe sape, care mă priveau trecînd, și țărăncile care își făceau cruce ca un salut funebru. Nu voi vedea victoria noastră. Ce sens avea această viață, ce sens va avea vreodată? Dar eram cuprins de o curiozitate tragică, întrebîndu-mă ce se va întîmpla cu mine.

Încă de la primele case, un șir de tancuri umplea strada. Francezii mă priveau cu spaimă trecînd, nemții cu surprindere. Brancardierii care mă transportau intrară în biroul unui garaj. Un subofițer puse întrebări subofițerului care mă însoțea. Apoi, adresîndu-mi-se:

— Actele dumneavoastră.

Erau în buzunarul vestonului meu și mi-era ușor să ajung la ele. I-am întins portofelul:

— Sînt false.

Nu a luat portofelul, dar a tradus cuvintele mele. Cei doi subofițeri se uitau ca vițelul la poarta nouă. Brancardierii au pornit din nou. Am intrat de data aceasta într-un mic hambar. Brancarda a fost așezată pe picioarele ei mobile. Nemții ieșiră. În broască se răsuci o cheie. În fața ferestrei înguste se afla o santinelă...

Silueta santinelei prezentă arma. Cheia se răsuci din nou. Intră un ofițer care semăna cu Buster Keaton.

— Ce păcat pentru biata dumneavoastră vamilie! Sînteți catolic, nu-i așa?

— Da.

Nu era momentul să fac o expunere despre agnosticism.

— Sînt preotul catolic.

A privit batistele însîngerate.

— Ce păcat pentru biata dumneavoastră vamilie!

— Patimile n-au fost probabil prea plăcute pentru familia lui Christos, părinte. E drept că eu nu sînt Christos.

M-a privit și mai buimăcit decît mine. Dar la el era din prostie.

— Aveți copii? m-a întrebat.

— Din nefericire. Voi fi judecat, sau nu?

— Nu știu. Dar dacă aveți nevoie de ajutorul religiei, puteți să trimiteți după mine.

A deschis ușa, profilîndu-se negru pe cerul încă strălucitor. Și, ca și cum ar fi vrut să-și ia rămas bun, mi-a spus:

— Totuși e tare păcat pentru biata dumneavoastră vamilie...

Caraghios preot, sau caraghioasă religie. Un fals preot mi-ar fi pus măcar întrebări...

Un subofițer mi-a făcut semn să ies; curtea era plină de soldați. Eram în stare să fac cîțiva pași. Subofițerul m-a întors cu fața la perete și m-a pus să-mi sprijin mîinile de pietrele aflate deasupra capului meu. Am auzit un ordin: „Achtung!"

M-am întors: mă aflam în fața unui pluton de execuție.

— La umăr, arm'!

„Prezentați arm'!"

De obicei se prezintă armele acelora care urmează să fie împușcați. Îmi reaminteam un vis recent: mă aflam într-o cabină de pachebot a cărei ferestruică fusese smulsă; apa țîșnea puternic; în fața vieții mele iremediabil sfîrșite, care nu va mai fi niciodată altceva decît ceea ce fusese, izbucneam într-un rîs fără sfîrșit (peste cîtva timp, fratele meu Roland avea să-și găsească moartea în naufragiul vasului „Cap-Arcona"). De mai multe ori fusesem pe cale să mor de moarte violentă.

— Pentru foc, arm'!

Am privit capetele ostașilor plecate pe linia de țintire.

— Pe loc repaus!

Soldații și-au pus puștile sub braț și au plecat legănîndu-se cu un rîs dezamăgit.

La urma urmelor, de ce nu trăseseră *în jurul* meu? Nu exista nici un risc pentru alții: mă aflam în fața zidului. De ce nu crezusem cu adevărat că voi muri? Văzusem moartea mult mai amenințătoare pe drumul spre Gramat. Nu încercasem nici sentimentul, pe care îl cunosc bine, că se va trage asupra mea, nici acela al unei iminente despărțiri de viață. O

1967. Autorul vorbește despre „Antimemorii", cel mai mare succes de librărie al anului

1945. Decorat, la Strasbourg de generalul de Lattre de Tassigny

ANDRÉ MALRAUX

ANTIMEMORII

„Antimemoriile" lui André Malraux au un motto, extras din textele învățăturii budiste: „Elefantul este cel mai înțelept dintre toate animalele, singurul care își amintește de viețile lui anterioare; de aceea și stă multă vreme liniștit, meditînd asupra lor". André Malraux, romancierul, nu a mai publicat de peste douăzeci de ani. Istoricul de artă, de peste zece ani. „Antimemoriile", declară el, „sînt în întregime rezultatul unui soi de accident". Accidentul a constat, acum doi ani, în necesitatea unui concediu prelungit și în hotărîrea de a și-l petrece călătorind în acel Extrem Orient care exercitase o irezistibilă atracție asupra tînărului scriitor de acum patruzeci de ani. „Nu prevedeam de loc, mărturisește Malraux, că aveam să pornesc iar la scris — și aceasta chiar în momentul cînd reîncepeam s-o fac. Nu prevedeam că aveam să scriu această carte care se cheamă «Antimemorii». Practic, s-a întîmplat deci că, deodată, am vrut să exprim experiența vieții mele...".

De ce „Antimemorii"? a fost întrebat. „Pentru a marca bine diferența totală între ceea ce se înțelege tradițional prin «Memorii» și ceea ce încerc să fac".

„Antimemoriile" lui André Malraux au devenit cel mai mare succes de librărie al actualei stagiuni editoriale pariziene. Ne propunem să prezentăm cititorilor noștri această operă caracteristică a autorului „Condiției umane".

Multe pagini ale masivului volum sînt, în diferite capitole, consacrate experienței de combatant a autorului în cel de-al doilea război mondial. Iată-l, de pildă, șef de maquis luat prizonier, preocupat paralel de acțiunea imediată — raporturile cu dușmanul — și de sensul profund al vieții, al morții, al acțiunii.

dată, cînd Saint-Exupéry mă întrebase ce părere aveam despre curaj, îi răspunsesem că îl consideram o consecință ciudată și banală a sentimentului de invulnerabilitate. Saint-Ex aprobase, nu fără mirare. Comedia la care asistasem recent nu atinsese în mine acest sentiment. Aureola, ceremonialul ei, nu erau oare acelea ale morții ? Sau poate nu crezi în moarte decît după ce un tovarăș a căzut alături de tine ? M-am întors în hambar, care începea să-mi devină familiar. M-am culcat iar. Apoi a intrat un ofițer însoțit de doi soldați care au ridicat brancarda. Am ieșit cu toții. Sublocotenentul nu era un ofițer tînăr : avea peste 40 de ani. Era înalt, drept, roșcat, scorțos. Bărbierit. A trecut înaintea brancardei și nu l-am mai văzut decît din spate.

Ne îndreptam spre infirmerie. O infirmieră m-a privit cu ură. Maiorul și infirmierii, care văzuseră multe, m-au pansat cu grijă. Brancarda a pornit din nou. Am coborît cu toții într-o pivniță. Știam la ce servesc pivnițele. „Ziua va fi grea", spunea Damiens. Nu. Am ieșit din pivniță, am parcurs aproape un kilometru — și Gramat nu este un oraș mare. Pretutindeni tancuri. În fața brancardei, locuitorii fugeau. Am ajuns la o fermă cam izolată și am intrat în pivniță. O grapă, cazmale, furci de lemn. Văzusem în timpul campaniei din 1941 asemenea pivnițe fără vîrstă, dar nu-mi dădusem seama cît seamănă aceste unelte (în special grapa) cu instrumentele de tortură. Cortegiul a pornit din nou, apoi iar s-a oprit în două locuri asemănătoare. Aveam impresia că umblu în căutarea unui decor pentru o scenă de tortură. Probabil că soldații se adunaseră, căci nu-i mai vedeam. Singurătate, un oraș locuit de tancuri adormite, case mobilate cu furci și cu grape de agățat cadavrele. După cinci minute, brancardierii s-au oprit.

— Kommandatur, a spus sublocotenentul.

Ne aflam la „Hôtel de France". Aici era „cutia de scrisori" a maquis-ului. Germanii tocmai evacuaseră lumea din biroul hotelului. Patroana se afla la casă. Păr alb, trăsături regulate, guler cu balene : o directoare de pensiune. O văzusem de două ori.

— Îl cunoașteți ? a întrebat-o germanul la întîmplare.

— Eu ? nu, a răspuns ea distrată, aproape fără să mă privească.

— Și dumneavoastră ? m-a întrebat pe mine.

— Maquisarzii nu locuiesc la hotel, din păcate !

Biroul era despărțit de micul hol printr-o balustradă scundă. Sublocotenentul s-a așezat în spatele biroului. Brancarda mea a fost depusă pe dalele negre și albe, fără să i se ridice picioarele. În cameră a intrat un soldat, cu un blocnotes în mînă. M-a privit mai mult cu curiozitate decît cu ostilitate și s-a așezat la stînga ofițerului. Strada era îngustă și luminile electrice fuseseră deja aprinse. Grefierul, cu fruntea și bărbia în afară, avea un cap ca o fasole ; anchetatorul avea un cap de vrăbioi : nasul cîrn, gura mică și rotundă. Nu părea neamț decît după părul roșcat, tuns perie deasupra urechilor clăpăuge.

— Actele dumneavoastră ?

M-am ridicat, am făcut un pas și i-am întins portofelul. Apoi m-am culcat la loc : sincopa se apropia. Totuși eram lucid, căci partida începuse.

— Am spus colegului dumneavoastră că actele mele sînt false...

Vrăbioiul le examina cu atenție. Buletin de identitate, permis de circulație și alte nimicuri pe numele de Berger. O mie de franci în bancnote. O fotografie a soției și fiului meu. A făcut din toate un teanc mic, pe care l-a pus lîngă portofel.

— Vorbiți germana ?

— Nu.

— Numele, prenumele și calitatea dumneavoastră ?

— Locotenent-colonel Malraux, André, zis colonel Berger. Sînt șeful militar al acestei regiuni.

A privit, uimit, vestonul meu de ofițer fără galoane. Ce năsociri aștepta ? Fusesem capturat într-un automobil avînd un drapel tricolor cu crucea Lorenei.

— Ce organizație ?

— De Gaulle.

— Aveți... prizonieri, nu-i așa ?

Avea accentul german din nord, aspru, de loc „teutonic". Interogatoriul era amenințător, dar nu agresiv.

— Unitatea pe care o comand în mod direct, cam o sută.

(.....)

— Cum sînt tratați ?

Grefierul, care stenografia, și-a pus creionul jos.

— Își petrec timpul jucînd diferite jocuri și primesc aceeași hrană ca și oamenii noștri. Pentru ei, războiul s-a sfîrșit.

Vrăbioiul se întreba dacă îmi băteam joc de el, deși nu avea impresia.

— Se așteptau să vadă sălbatici în zdrențe — i-am spus eu — și au dat peste soldați în uniformă.

— Parașutați ?

— Nu : maquisarzii francezi.

— Unde sînt ?

— Cine : prizonierii ?

— E același lucru.

— Totuși maquisarzii sînt mai numeroși decît prizonierii.

— Unde sînt ?

— Din fericire, habar n-am. Să fim clari. Se aflau în pădurea Siorac. De cel puțin două ore, oamenii mei știu că mă aflu în mîinile voastre. De o oră și jumătate, succesorul meu a preluat comanda, și este ofițer de stat major. În momentul de față, în tabără nu a mai rămas nici un singur soldat, nici de-al nostru, nici de-al vostru.

A căzut pe gînduri.

— Ce profesie aveți în viața civilă ?

— Profesor și scriitor. Am ținut conferințe la universitățile germane. La Marburg, la Leipzig, la Berlin.

Profesor, asta sună serios.

— Știți în mod sigur limba germană. Dar asta nu are importanță.

— Prima mea carte, „Die Eroberer" („Cuceritorii"), a fost tradusă de Max Claus.

Max Claus, devenit nazist, era un fel de subsecretar de stat al lui Goebbels. Interlocutorul meu părea din ce în ce mai nedumerit. A început să se joace de-a șoarecele și pisica. După zece minute, i-am spus :

— Domnule locotenent, cred că ne pierdem timpul. De obicei, interogați prizonieri care afirmă că sînt nevinovați, sau care sînt în mod real, și aveți sarcina să-i faceți să mărturisească. Eu n-am nimic de mărturisit : din ziua armistițiului sînt dușmanul vostru.

— Dar armistițiul a fost semnat de mareșalul Pétain !

— Așa e, nu de mine... Deci sînt un franc-tiror. Deci mă puteți împușca — după ce veți cîntări consecințele. În rest, adjunctul meu a comandat Legiunea Străină în Maroc, eu am comandat... în alte părți, și maquis-ul nostru nu este un maquis de amatori. Nu avem nici un singur punct de întîlnire. Nu avem contacte decît pe drumuri libere, păzite de patru pîndari. Forțele germane nu au luat niciodată prizonier un singur soldat de-al meu. Mă aflu aici deoarece ați efectuat o mișcare strălucită, iar eu m-am aruncat ca un idiot sub focul mitralierelor voastre. Dar, capturîndu-mă, ați declanșat dispozitivul de alarmă : pînă la 100 km spre nord, toate posturile de comandament au fost evacuate. Pentru a afla mărimea forțelor noastre — ca și, de altfel, felul în care sînt tratați prizonierii germani — nu aveți decît să faceți apel la miliție. Și puteți să torturați pe soldații mei, dacă reușiți să prindeți vreunul, fără să aflați nimic de la ei, deoarece nu știu nimic : toată organizarea noastră se bazează pe faptul că nici un om nu poate ști cum se va comporta dacă va fi torturat.

— Wehrmachtul nu torturează.

— În plus, o unitate ca a voastră, în cazul că este grupată toată divizia, are alte treburi.

M-a întrebat unde se aflau vechile noastre posturi de comandament și i-am citat cîteva sate părăsite de colaboraționiști sau luminișuri în care va găsi săpături și urme de focuri. Nici o vorbă despre pădurile de stejari pitici, pe care germanii le credeau inutilizabile. Cît despre identitatea conducătorilor celorlalte maquis-uri, Gestapoul și miliția cunoșteau numele lor conspirative la fel de bine ca mine, iar eu știam numele lor adevărate tot atît de puțin ca ele. (Cel puțin în privința unora dintre ei...) Vrăbioiul primise în mod sigur ordin să mă trateze ca prizonier de război. Dar era de la sine înțeles că toate acestea nu erau decît începutul. Am vorbit despre maquis. Am îngroșat efectivele noastre. Interogatoriul se transforma în conversație.

Cei doi germani au plecat — poate să ia masa de seară ? De cealaltă parte a despărțirii dinspre hol, eram păzit de o santinelă : nu o vedeam decît pînă la genunchi. Uneori sporovăia : prin micul hol treceau mulți germani. Aș fi vrut să mă gîndesc, dar numai interogatoriul reușise să mă mobilizeze : m-am lăsat pradă epuizării.

Ora 9 seara. (Deasupra biroului se afla o pendulă mare.) Au sosit alți doi germani cu hîrtii, probabil un rezumat al interogatoriului meu. Mi-au pus întrebările care îmi fuseseră puse mai înainte și la care am dat aceleași răspunsuri. Ca să controleze ? Nici o importanță. Apoi au plecat.

Peste trei sferturi de oră s-au auzit zgomote de cizme. Ușița dinspre hol, de obicei împinsă brusc, s-a deschis încet. Un colonel s-a așezat la birou. Nu avea secretar. Semăna cu cei care îl precedaseră. Nu, mi se părea numai, pentru că nu eram obișnuit să văd oamenii de jos în sus. Dar avea părul alb.

— Ce sperați ? m-a întrebat el.

— De la acțiunea noastră militară sau de la... destinul meu ?

— De la acțiunea dumneavoastră.

— Să vă întîrziem, firește.

A dat din cap, ca și cum ar fi aprobat sau ar fi vrut să spună : chiar așa și bănuiam.

— De ce efectuați distrugeri pe care le putem repara repede ?

— Așa prevede planul.

(Dar, uneori, le efectuam așa și pentru că nu reușeam să lucrăm mai bine.)

— Nu ați luptat în cursul războiului trecut ?

— Eram prea tînăr. Buletinul meu de identitate e fals, dar data nașterii e exactă : 1901.

— Dar la războiul actual ați luat parte ?

— Da.

— În ce armă ?

— La tancuri.

(Și ce tancuri ! Dar asta nu-l privea. Ieri, le invidiam pe ale lui.) Îmi privea distrat actele.

— Maquisarzii dumneavoastră au arme anticar ?

— Da.

Era imposibil ca Gestapoul să nu știe că de peste o lună Londra parașuta bazuci. Deci știa acest lucru, sau, mai exact, îl bănuia. Or, în pădure, tancurile nu pot fi acoperite decît de infanterie. Diviziile blindate germane dispuneau de infanterie purtată ; dar dacă rămînea în camioane, ea nu apăra tancurile împotriva bazucilor, și dacă apăra tancurile de ambele părți ale drumului, ele nu puteau să înainteze decît la pas. Interlocutorul meu nu părea surprins, și nici măcar prea interesat. Mai degrabă curios. Dorise să vadă un ofițer din aceste maquis-uri misterioase de care era înconjurat ? Regăsea încă o dată armata franceză, amintirile de la Verdun ?

(Va urma)

Experiențele și descoperirile medicale din ultimii ani în ce privește mecanismul funcționării creierului au dat naștere unor teorii diferite în cercurile științifice și medicale.

Reproducem după revista italiană „Europeo" un amplu reportaj semnat de Andrea Barbato, care prezintă stadiul actual al cercetărilor în acest domeniu pe baza opiniilor exprimate de eminenți oameni de știință din numeroase țări.

„Continentul creier"

Ce este mintea omenească?:

O mașină electronică sau un laborator chimic? ■

Un aparat mecanic sau o formulă matematică? ■

Ce este inteligența? ■

Cum funcționează memoria? ■

„Operația Creier" se desfășoară actualmente în toată lumea. Pe căi diferite, oamenii de știință se apropie de acest al „șaselea continent", încă foarte puțin cunoscut. Rezultatele sînt nesigure, uneori contradictorii sau dezamăgitoare, adesea greu de încadrat într-o explicație generală satisfăcătoare.

La Institutul de Tehnologie din California, profesorul Roger Sperry examina comportamentul unui epileptic asupra căruia doctorul Philip Vogel de la White Memorial Hospital din Los Angeles a executat o îndrăzneață intervenție chirurgicală, împărțindu-i creierul în două părți, tăindu-l exact la jumătate. Cele două emisfere separate funcționau independent una de alta : fiecare cu memoria sa, informațiile sale, senzațiile sale. Fiecare din cele două jumătăți formează, deci, o minte completă.

Din punct de vedere medical, operația este pe jumătate nereușită, pentru că epilepsia nu se transferă, cum se sperase, în numai una din cele două jumătăți, ajutînd pacientul să depășească atacurile cu ajutorul emisferei intacte. Dar studiul comportării care urmează acestei alterări a anatomiei cerebrale îi sugerează lui Sperry concluzia, nu mai puțin importantă decît cele care se vor naște mîine, impusă de clasica leucotomie a portughezului Egaz Moniz (care și-a dat seama că, tăind fibrele nervoase anterioare, se elimină adesea chiar și obsesiile și ideile fixe ale unui psihopat). În experimentul lui Sperry, de exemplu, fiecare din cele două emisfere ignoră ce se întîmplă în cealaltă, chiar aparținînd amîndouă aceluiași individ. Sperry și asistenții săi pun un creion în mîna stîngă a pacientului legat la ochi : emisfera cerebrală legată cu acea mînă, numită „personalitatea A", știe foarte bine ce obiect are, împarte comenzi care permit mîinii să-l manevreze corect, să-l ia, să-l pună și să-l reia. În acest timp, cealaltă emisferă, „personalitatea B", legată nu numai cu mîna dreaptă, dar și cu dezvoltarea expresiei verbale, adică cuvîntul, demonstrează că nu are nici o noțiune a obiectului. „Personalitatea A" cunoaște folosirea obiectului, dar nu poate exprima conținutul prin cuvînt ; „personalitatea B" comandă cuvîntul dar ignorează creionul.

MAIMUȚELE LUI DELGADO

Experimentul lui Sperry a continuat mult timp. S-a descoperit că cele două „personalități" comunicau între ele numai prin intermediul percepției extrasenzoriale, că se influențau între ele ca indivizi cu experiențe diferite, că puteau chiar intra în conflict. Uneori o mînă încheia hainele pacientului care se îmbrăca, cealaltă le descheia. Alteori stînga îndepărta cu violență pe soția bolnavului, în timp ce dreapta o chema în ajutor. Erau, deci, două voințe în interiorul aceluiași individ. Dar erau două voințe libere ? Și asemenea experimente nu demonstrau cu brutalitate că voința nu e impalpabilă, că se poate împărți chirurgical, că se poate chiar localiza cu exactitate ?

Într-o cameră a Universității Yale, printre cuști cu maimuțe vesele și neștiutoare și fotografii de maimuțe triste, profesorul José Delgado proiectează filmul uneia dintre ultimele sale experimente. Într-o arenă, un taur atacă omul care agită în fața ochilor săi pînza roșie. Același taur, în secvența succesivă, are implantați în cap electrozi fini prevăzuți cu tranzistori comandați de la distanță. Pînza roșie se agită din nou, taurul atacă, dar în același timp mîna savantului apasă pe butoanele de comandă. Un impuls electric ajunge taurul în sfera creierului care controlează agresivitatea : animalul se oprește ca lovit, ca și cum ar fi întîlnit un zid de sticlă. Se învîrtește în jurul său, pare prizonier al unei forțe mai tari decît a sa, aleargă fără țintă, fără o privire pentru pînza care continuă să se agite în partea cealaltă a arenei. Pentru José Delgado, experimentul este gata depășit : poate să-l repete pe pacienți umani voluntari, trezind în ei plăcerea și durerea. Experimentul pe animale a fost împins însă mult mai departe. Poate nu numai să paralizeze agresivitatea (cu metode diferite a fost ușor în toate timpurile, de la drogurile orientale pînă la hipnotism) ci chiar să o stimuleze, dar mai ales să afle în care zonă a creierului este localizată. Poate localiza nefericirea sau bucuria, mînia sau resemnarea, prietenia sau ostentația, umilința sau revolta. Maimuțele sale, renumite în lumea științifică, sînt animale care în laborator își pierd orice autono-

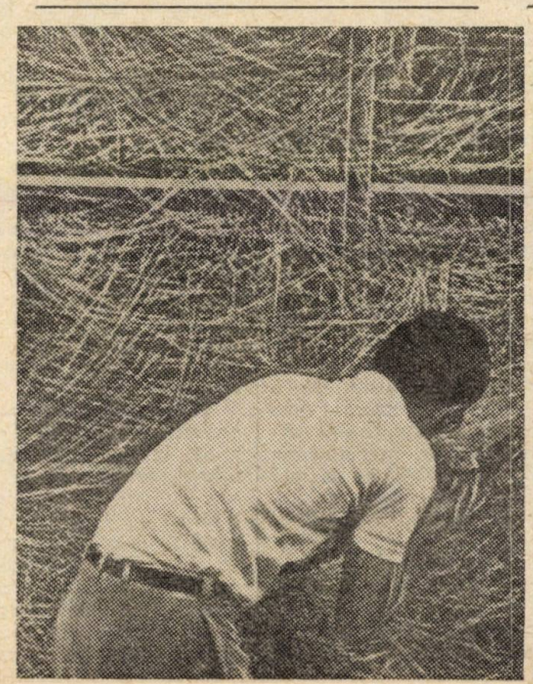

Profesorul englez Grey Walter a încercat să demonstreze că nu se poate realiza, cu mijloacele de astăzi ale tehnicii, modelul unui creier omenesc. El a contribuit la construirea unui așa-zis creier electronic „Univac 490". Acesta ar reprezenta doar cîteva celule nervoase — din cele peste zece miliarde existente în creier. Totuși, pentru construirea lui „Univac 490" e nevoie de un fantastic păienjeniș de fire electrice și de tranzistori

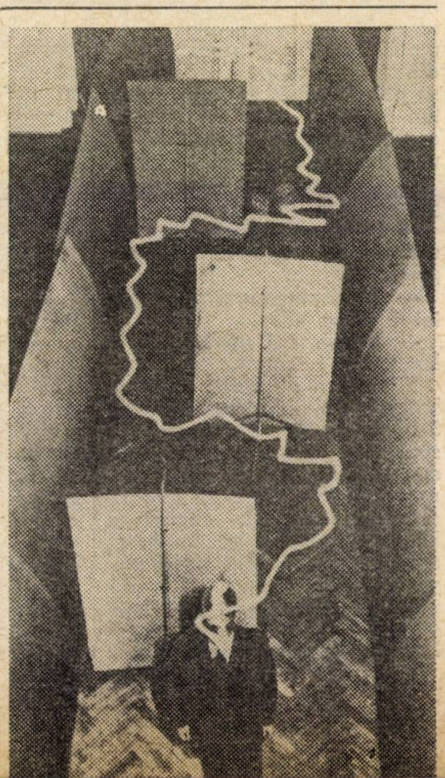

O experiență de ghidaj cu ajutorul ecoului. Omul, cu ochii acoperiți, este pus să înainteze în această încăpere fără a lovi ecranele ce-i sînt așezate în cale. El emite un sunet oarecare și trebuie să se orienteze după intensitatea ecoului ce-i parvine în urechi. O lampă electrică a permis înregistrarea traseului, cu ezitările și căutările omului. Efectul general a fost bun

mie, furioase sau calme la comandă, înfricoșate pînă la teroare sau blînde și prietenoase. Delgado poate să-i oprească unei maimuțe-mame simțul matern, făcînd-o să-și atace puiul pe care-l alintase cu puțin timp înainte...

RĂMÎNE „CUTIA NEAGRĂ"

Pentru știință, creierul rămîne „cutia neagră" al cărei conținut nu se cunoaște. Se știe în care parte a fibrelor nervoase ale cortexului se localizează activitățile motorii, senzoriale, asociative. Dar un savant englez, Grey Walter, a demonstrat că ar fi practic imposibil, cu actualele cunoștințe tehnice, să se reproducă creierul omenesc. Pentru a construi o singură celulă cerebrală ar trebui cel puțin un centimetru cub de spațiu și asta făcînd minuni de miniaturizare. Pentru zece miliarde de neuroni ar trebui un spațiu de jumătate de milion de metri cubi, adică un cub construit pe o bază lungă ca de la Roma la Milano, fără a mai calcula un spațiu cel puțin egal pentru a imita funcțiile fibrelor nervoase. Grey Walter a încercat să calculeze și costul unei astfel de construcții : pentru celule, evaluate la un șiling una, suma era de o jumătate de miliard de lire sterline ; dar legăturile nervoase ar fi costat o cifră în sterline egală cu unu urmat de 18 zerouri, plus costul unui milion de kilowați necesari pentru funcționare (în timp ce creierul adevărat funcționează cu 25 wați). Costul funcționării acestui model pe timp de un an ar fi absorbit bugetul pe acel an al tuturor statelor din lume, iar modelul ar fi fost totuși destul de rudimentar și imperfect.

CREIERUL AȘTEAPTĂ UN COPERNIC

Deși ni se pare cîteodată că sîntem aproape de a înțelege care este măcar sediul, dacă nu natura unei funcții mentale (de exemplu memoria), nesiguranța renaște imediat ; nu numai memoria, dar tot ce privește gîndirea creatoare și toate activitățile intelectuale majore se nasc acum într-o zonă necunoscută și misterioasă, pe care nici un bisturiu și nici un electrod nu le-a atins. E adevărat că se poate separa personalitatea în două, cum a făcut Sperry. Dar, de exemplu, a separa o locomotivă de un vagon, și a vedea că locomotiva continuă să înainteze în timp ce vagonul se oprește, nu înseamnă că ai înțeles ce forță împinge locomotiva, cum funcționează cazanul cu vapori, nici dacă la conducere este un mecanic sau un aparat automat. Universul cerebral așteaptă nu numai un Einstein al său, ci mai curînd un Copernic. Se poate cel puțin traduce activitatea cerebrală în formule, primul pas în orice operație științifică serioasă ? Tot Grey Walter susține că în lumea creierului legile matematice par a nu avea nici o valoare pentru că ele nu se pot aplica unui mediu ca acela al celulelor nervoase care nu e nici omogen, nici linear, așa cum cere matematica. Savantul englez vrea să spună că într-un organism viu și nu artificial, cum este creierul uman, într-o societate de zece miliarde de neuroni vii, ajunge ca un singur individ să se comporte excentric pentru a strica ordinea tuturor ecuațiilor și legilor matematice. Ceea ce, natural, într-un creier omenesc se întîmplă întotdeauna. Iată de ce, realizarea unui model al creierului apare ca cel mai grav impas al cibernetici, care reușește totuși să reproducă în mașini tot mai fantastice anumite funcții cerebrale, elaborînd informații și furnizînd previziuni.

ÎN FAȚA TOPOSCOPULUI

Profesorul Grey Walter lucrează la Institutul Burden, la periferia Bristolului. Soția sa îi servește ca pacient voluntar. Un tehnician începe să înfigă ace fine, legate de fire electrice, sub pielea craniului pacientului voluntar, doamna Walter. Ea este întinsă pe o canapea. În camera alăturată, soțul ei se așează la o mașină — toposcopul — care seamănă cu o cabină de comandă a unei micute centrale electrice. Cînd toposcopul intră în funcțiune, activitatea cerebrală a femeii întinse pe pat este înregistrată pe o bandă care alunecă ușor, într-un ritm aproape regulat, ca acela al unui seismograf, în stare de calm. În prima cameră, în fața ochilor femeii se aprinde un televizor : săgeata toposcopului face un salt. La televizor se transmite cronica derbiului din Epsom, cursă în plină desfășurare : curiozitatea, predispoziția la informație a creierului femeii se traduc în linii, desenează curbe stranii pe banda care se derulează încet.

Acum, cu o comandă la distanță, profesorul Walter stinge televizorul ; alt salt al acului, asemănător cu diagrama surprizei sau deziluziei. Dar în mîinile femeii este un buton cu ajutorul căruia ea poate reaprinde televizorul : momentele de așteptare au un desen particular, diferit ca frecvență, fază, ritm, amploare. Iată momentul deciziei, apoi cel al acțiunii, în sfîrșit momentul în care televizorul se reaprinde și caii reapar pe pistă : toate desene diferite, foarte clare pentru Grey Walter. Electroencefalografia este de pe acum o știință complexă și rezultatul grafic reprezintă un fel de hartă, o partitură a activității cerebrale. Amploare și frecvență diferite pentru fiecare activitate cerebrală, pentru fiecare stimul sau impuls, diagrame care relevează personalitatea ca o grafologie cerebrală : o oscilație pentru nerăbdare, alta pentru resemnare etc.

SEDIUL MEMORIEI

Traversăm din nou Atlanticul și ne oprim la Institutul neurologic din Montreal (Canada). Wilder Penfield nu mai operează de loc și e apărat de o armată de secretare. Primele sale descoperiri datează de 30 de ani, dar nu au fost încă depășite și nici pe deplin explicate. Penfield vindeca epilepsia cu o metodă îndrăzneață : îndepărta o parte a cutiei craniene și stimula creierul cu descărcări electrice. Pacientul era complet treaz și conștient, pentru că operația era nedureroasă. Dar într-o zi, în timp ce electrodul atingea lobul frontal al unei paciente, ea a întrebat pe neașteptate dacă

Una din marile enigme privind activitatea creierului o constituie starea de somn : inactivitate totală ? activitate încetinită ? ce rol joacă memoria în vise ? Căutînd răspunsuri la aceste întrebări, cercetătorii folosesc instrumentele cele mai moderne. O pacientă doarme într-o cameră separată. Ochii îi sînt acoperiți. Receptorii electroencefalografului sînt fixați pe pielea capului, în locuri anume alese. O telecameră supraveghează fața pacientei. În clipa cînd înregistrările electroencefalografului devin neregulate, pacienta este trezită brusc și i se cere să povestească ce a visat

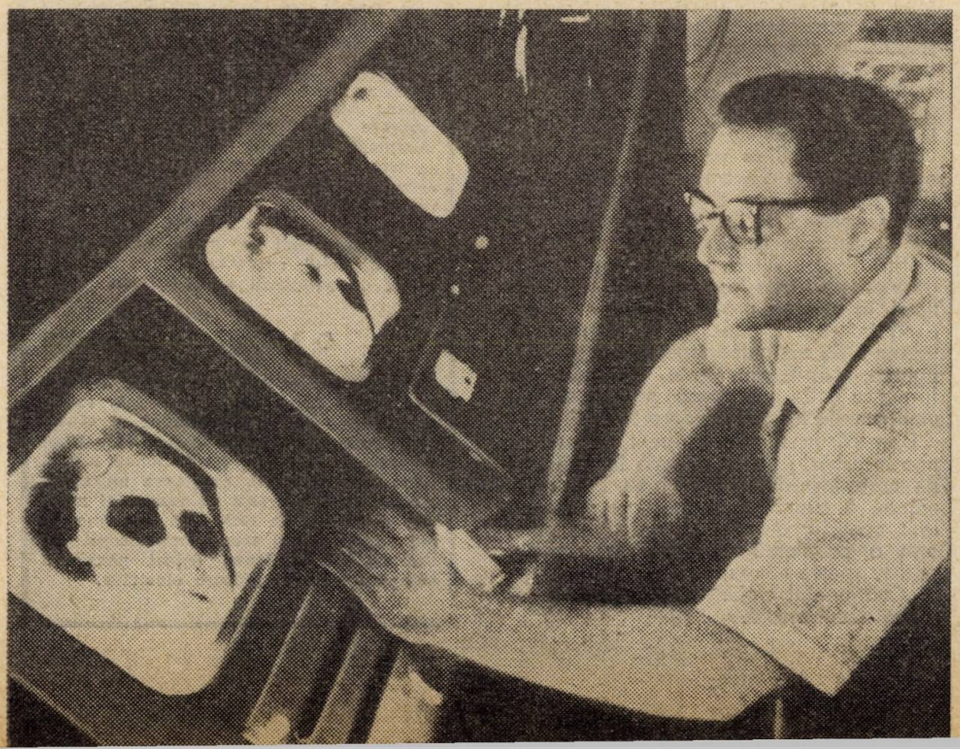

Pentru a studia funcțiile cerebrale și legăturile acestora cu ochii, savanții au inventat ochelari speciali, pe care au fixat lentile cu distorsiune variabilă și au urmărit ei înșiși reacțiile creierului față de noutatea imaginilor astfel obținute

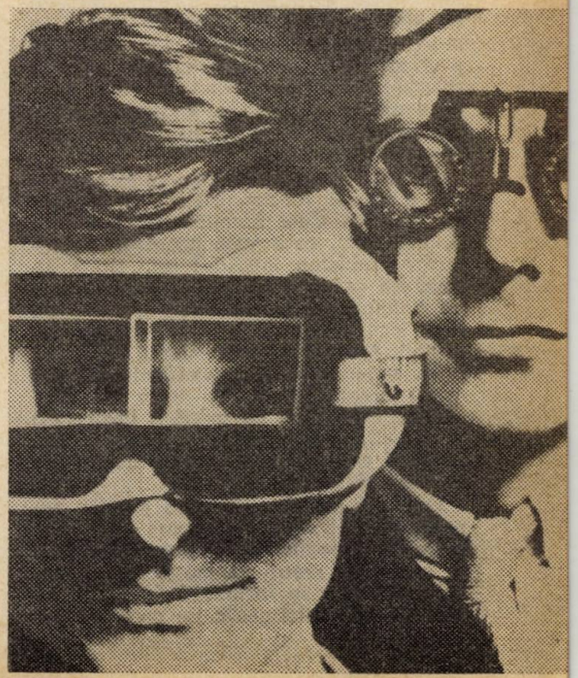

cineva a dat drumul unui gramofon. Auzea clar o muzică foarte cunoscută și la modă cu cîțiva ani în urmă ; și a continuat să o audă ori de cîte ori subțirele ac electric atingea în special acel punct al creierului.

Penfield a repetat aceste experiențe de multe ori, cu rezultate impresionante : pacienții își aminteau pe neașteptate scene, senzații din trecutul îndepărtat. Memoria se găsește oare într-o parte a lobului temporal ? Este posibilă stimularea ei cu electrozi ? În ce fel, în ce ordine este așezată ? Amintirile cele mai îndepărtate stau mai în profunzime și celelalte se acumulează deasupra ca straturile geologice ? Și de ce renasc amintirile ?

Se știe că astăzi teoria cea mai răspîndită pentru a explica memoria (care a devenit noul front al științei creierului) este aceea biochimică. Această teorie a fost discutată cu atîta abundență de amănunte, încît a ajuns să fie considerată ca exactă cu toate că proba definitivă, confirmarea ei științifică, este încă foarte departe. Sediul memoriei ar fi acidul nucleic al celulei : proba ar reieși dintr-o serie de fapte. De exemplu, injectînd acid ribonucleic, memoria se intensifică. Injectînd acid ribonucleic luat de la hîrciogi condiționați, la șoareci necondiționați, „memoria" experienței trăite de hîrciogi se transmite la șoareci. În sfîrșit, se cunoaște experiența lui McDonnel : viermi condiționați sînt dați ca hrană altor viermi necondiționați : viermii „canibali" capătă anumite particularități, ca și cum ar fi înghițit noțiunile și ar fi asimilat experiențele viermilor pe care i-au mîncat.

Memoria are, deci, o bază chimică sau electrică ? Unul din marii adversari ai teoriei biochimice a memoriei este Joshua Lederberg (premiul Nobel pentru biologie), specialist în problemele creierului și al mașinilor electronice, care lucrează la Universitatea Stanford.

FARMACOLOGIA MINȚII

Lederberg nu crede că biochimia memoriei este probată satisfăcător. El e convins că socotind mai departe acidul ribonucleic drept substanța memoriei, se comite o greșeală. „Creierul nu este studiat destul", spune Lederberg. Nu de mult, el a fost impresionat de experiența unui biochimist din Los Angeles, Stephen Zamenhof, care a reușit să mărească volumul creierului unui șoarece, injectîndu-i misteriosul hormon al creșterii secretat de glanda pituitară. Deci se va putea mări volumul creierului ? Și ce efect va produce asupra personalității această creștere ? Primele răspunsuri încă nesigure ale laboratoarelor engleze și americane vorbesc de o creștere corespunzătoare a inteligenței.

Iată din nou întrebarea : ce este creierul, o mașină electronică sau un laborator chimic ? Cum funcționează memoria și, mai ales, care este procesul învățăturii ? Problema învățării este strîns legată de aceea a memoriei. Experiențele pe animale au trasat unele granițe, de fapt încă nesigure, între tot ce este înnăscut, ereditar și mecanismul achiziției prin experiență. S-a verificat că sînt multe canale prin care trece procesul „învățăturii". Știm că există o învățătură repetitivă, una analitică, asociativă etc. Știm că creierul este unica structură vie în stare să învețe.

Dar aici din nou, în mod practic, cunoștințele noastre se opresc : nu știm unde se depozitează informațiile și nici în ce fel un mesaj se leagă cu alt mesaj ; nici cum se formează limbajul : nu știm ce este inteligența pe care, cu puțini ani în urmă, psihologii o credeau irremediabil înnăscută și ereditară, adică nemișcată și fixată pentru totdeauna în individ.

Farmacologia minții merge într-un ritm ce pare a promite revelații iminente ale vreunui secret al creierului omenesc. Unii stimulatori (stricnina sau picrotovsina) injectate chiar și după producerea unui proces de învățătură, l-au făcut mai eficace și în același timp au ușurat „aranjarea informațiilor", adică memoria. Iată din nou reapărînd ipoteza biochimică a învățatului și a memoriei, care se adaugă la aceea a lui Holger Hyden despre acidul ribonucleic celular ca bază a informației. Ipoteze, nimic mai mult.

TRANSPLANTĂRI DEZAMĂGITOARE

La recenta reuniune anuală a societății americane de anestezie, doctorul White de la Metropolitan General Hospital a anunțat că a transplantat cu succes creierul de la un cîine la altul. Nu numai că al doilea cîine a supraviețuit operației, dar activitatea electrică și chimică a noului său creier a apărut absolut normală.

White a ajuns astfel la limita posibilităților experiențelor lui Demichor și Guthric : este mult mai ușor de transplantat un cap întreg, cum au făcut primii doi, decît de izolat un organ delicat cum este creierul, menținerea lui în viață și succesiva transplantare la alt animal.

Robert White a început experiențele cu puțini ani în urmă, izolînd un creier de maimuță, ținîndu-l în viață și unindu-l cu sistemul circulator al altei maimuțe ; apoi a reușit să folosească un singur animal legînd creierul său cu un sistem circulator artificial. Creierul despărțit de corp trăia, adormea, se trezea, răspundea la stimuli sonori și impulsuri electrice, reacționa la condiționări. Într-un anumit sens continua să „gîndească" ca și cum nu ar fi fost despărțit de corp. Și iată-l astăzi pe White în laboratorul său : un cîine este întins pe un pătuț și adormit ; respiră, și din cînd în cînd se trezește, se agită. Dar creierul său nu este în cap ci este așezat alături, în centrul unei mașini care îl ține în viață. Doctorul apropie cu delicatețe o bucată de metal de suprafața creierului și imediat electroencefalograma înregistrează o variație de voltaj : nu încape îndoială, creierul este viu. White îl poate studia, congela, îi poate provoca apoplexii artificiale. Cîinele fără creier continuă să respire regulat. Dar transplantările au fost pînă acum dezamăgitoare : complicația fibrelor nervoase, complicația măduvei spinării e atît de profundă, încît operația ar cere, chiar dacă ar fi din punct de vedere tehnic posibilă și fără riscuri, un timp care ar depăși pe acela al rezistenței organelor de transplantat. Într-un viitor previzibil se va putea transplanta numai o parte din creier, de exemplu cîteva glande ; sau chiar creierul întreg, dar renunțînd la legături nervoase atît de importante încît operația ar deveni inutilă. Pentru White soluționarea acestor probleme nu este însă imposibilă. Și, natural, în mintea profanului apar numaidecît întrebări : unde va sfîrși personalitatea ? Se va putea transplanta și inteligența, adică experiența, memoria, informația ? Se va putea păstra mintea unui om ilustru într-un corp tînăr ?

Dar White surîde, obișnuit cu asemenea întrebări : sînt probleme îndepărtate pe care bisturiul său nici nu le-a atins măcar. A experimenta pe ființe omenești este complet dincolo de intențiile sale, este o problemă care se va repune, poate, „peste cîteva secole".

„Continentul creier" rămîne încă o regiune necunoscută.

reflector

TELEDIAGNOSTICUL ELECTRONIC

La Congresul internațional de electronică medicală, ținut de curînd la Tours (Franța), s-a realizat cea mai „lungă" consultație medicală cunoscută pînă acum. Bătăile inimii unui bolnav au fost ascultate de către specialiști după ce sunetele respective au călătorit prin cosmos peste 70 000 de km. Nemaipomenitul consult a fost organizat astfel : de la spitalul din Tours, în care se afla bolnavul examinat, bătăile inimii i-au fost transmise, prin telefon, pînă la un centru de telecomunicații cosmice, de unde au fost „aruncate" în înălțime pînă la un satelit artificial — 35 000 de km — și acesta, la rîndul său, le-a „ricoșat" către o stație de pe continentul american. De acolo, tot prin telefon, au fost îndrumate către spitalul de cardiologie de la Washington. Un ordinator electronic, a cărui memorie cuprinde toate variantele posibile ale înregistrărilor electrocardiografice, a analizat ritmul bătăilor inimii bolnavului aflat peste ocean și a comunicat, pe aceeași rută, diagnosticul care, spre satisfacția generală, era identic cu cel pus de medicii de la căpătîiul bolnavului. Întreaga operație a durat mai puțin de trei minute. Față de rezultatul excepțional al acestei prime experiențe, s-a preconizat crearea unei organizații internaționale de telediagnostic electronic prin releu spațial.

METALURGIA ACUM 1500 DE ANI

De curînd, în Bengalul occidental (districtul Jalpaiguri) au fost descoperite 15 cuptoare de metal datînd din urmă cu 1500 de ani. Lîngă aceste instalații, care prezintă curioase asemănări cu înaltele furnale moderne, s-au găsit cărămizi arse în cuptoare de var. Specialiștii sînt de părere că această descoperire va arunca o lumină nouă asupra începuturilor metalurgiei în India.

VAS ȘTIINȚIFIC CU REACȚIE

La pupa navei științifice „Meteor" a Institutului hidrografic din Hamburg au fost montate trei agregate cu reacție avînd o putere totală de propulsie de maximum zece tone ; ele vor pune în mișcare nava asemenea unui avion. Pentru călătoriile de probă în Marea Baltică, elicea a fost îndepărtată deoarece numai în acest fel inginerii navali și specialiștii agregatelor cu reacție pot face experiențele și măsurătorile necesare. Rezultatele obținute vor fi comparate cu cele înregistrate cu machete remorcate în institutele experimentale navale.

ÎMPOTRIVA URAGANELOR

În fiecare an, uraganele asociate cu ploi torențiale și furtuni pustiitoare produc pagube materiale de o jumătate de miliard de dolari. În scopul reducerii efectelor, o misiune de anchetă a fost organizată de Comisia Economică a O.N.U. pentru Asia și Extremul Orient în colaborare cu Organizația Meteorologică Mondială. Membrii misiunii au vizitat în 1966 și 1967 majoritatea țărilor din zona bîntuită de uragane, iar în prezent specialiștii studiază un program de combatere a urmărilor acestui flagel. Accentul principal se pune pe crearea unui cît mai operativ sistem internațional de prognoză și avertizare.

O ARMATĂ DE MUZICIENI

După aprecierile organizației American Music Conference, în S.U.A. există 41 milioane de instrumentiști și cîntăreți amatori, mai bine de jumătate fiind adolescenți și tineri (14 milioane numai între 14 și 21 ani). Creșterea anuală a acestei armate uriașe de muzicieni amatori a depășit în 1965—66 2 milioane de noi adepți. Anul trecut americanii au cheltuit 135 milioane dolari pentru a cumpăra 1 430 000 ghitare electrice.

Jean-Jacques Servan-Schreiber:

„SFIDAREA AMERICANĂ"

Am în față ceea ce presa occidentală consideră un „best-seller" — cartea lui Jean-Jacques Servan-Schreiber — „Le défi américain" *) (Sfidarea americană). Apărută de foarte puțin timp (tipărirea cărții s-a terminat la 20 octombrie 1967), ea a înregistrat un mare succes de librărie (situîndu-se pe locul al doilea după Antimemoriile lui André Malraux), suscitînd de pe acum un dialog intens. Temele discuției: raportul Europa occidentală — S.U.A. și modul în care țările vest-europene pot face față „sfidării americane" — tind să devină, în ultima vreme, constante ale vieții politice vest-europene. Faptul acesta este subliniat de personalitatea autorului și de influența sa: gazetar cunoscut, fondator și editorialist permanent al revistei „Express" (paralel cu funcția de director general al grupului de presă care controlează trei societăți: Presse Union, Technic-Union și Liste-Union) Servan-Schreiber a fost și colaboratorul lui Pierre Mendès-France (1952—1955) și al lui Gaston Deffere (1963—1965).

Un nou Far West

În ce constă „sfidarea americană"? „Este — scrie autorul — primul mare război fără arme și armuri... Ajunge să vezi investițiile americane lansîndu-se, învolburîndu-se, învăluind, smulgînd, antrenînd, explodînd și trăsnind..." *Investițiile de capital ale Statelor Unite în Europa occidentală* — aceasta este armada care-l înspăimîntă și împotriva căreia Servan-Schreiber cheamă la luptă („Trebuie să acceptăm sfidarea ca și cînd ar fi vorba de război"). Prima secțiune a cărții sale, consacrată examinării faptelor istorice ale problemei și efectelor sale multiple, este intitulată „Debarcarea în Europa".

„Peste cincisprezece ani — scrie Servan-Schreiber —, a treia putere industrială mondială, după Statele Unite și U.R.S.S., va putea fi foarte bine nu Europa ci *industria americană în Europa*". Motivîndu-și această idee, autorul atrage atenția nu numai asupra volumului actual al investițiilor americane — 14 miliarde dolari — ci mai ales asupra altor două fenomene: a) rezultatele obținute pînă în prezent: „Astăzi, în al nouălea an de existență a Pieței comune, organizarea acestei piețe este esențialmente americană" și b) căile de infiltrare — directă și indirectă, perspectiva de cuprindere a întregii sfere economice vest-europene: „După 1958, societățile americane au investit 10 miliarde de dolari suplimentar în Europa occidentală, respectiv *mai mult de o treime* din totalul investițiilor americane pe plan mondial. Iar din 6 000 de noi firme create de americani în străinătate în această perioadă *jumătate* sînt în Europa (apuseană — n.S.V.). Una cîte una societățile americane pun pe picioare state majore menite să conducă ansamblul activității lor în Europa occidentală". Urmează exemplele — în care autorul este foarte generos pe parcursul întregii lucrări: de pildă, „Standard Oil of New Jersey" și-a stabilit la Londra „comandantul" său pentru petrol (ESSO-Europa) și la Bruxelles — cel pentru chimie (ESSO Chemical S.A.). „Pentru ESSO, Europa vestică constituie în prezent o piață *mult mai vastă decît Statele Unite* și care crește *de trei ori mai repede* decît piața americană". Sau compania Monsanto care și-a deplasat departamentul său internațional de la Saint Louis (Missouri) la Bruxelles.

Servan-Schreiber prezintă în continuare *consecințele directe* ale acestui „val de dincolo de ocean" și își propune să zdruncine ceea ce numește „indiferența publică" față de un mare pericol. „Pentru cetățenii Europei occidentale, investițiile americane rămîn o problemă obscură și tehnică, rezervată specialiștilor din finanțe și economie. Efectele sale scapă multora dintre cei care se interesează de afacerile publice și chiar și majorității guvernanților. Sensul său nu este sesizat în afara cercurilor de experți. «Technological gap», «Managerial gap» — aceste expresii care sînt folosite s-au uzat înainte ca semnificația lor să pătrundă în spirite". Și autorul precizează: este vorba de *„o cucerire a puterii* în sînul economiei (vest-europene)".

Afirmația sa categorică Servan-Schreiber și-o susține citînd un document elaborat de un grup de economiști din cele șase țări ale Pieței comune, intitulat „Marile afaceri americane și viitorul Pieței comune" și care urmează să apară în 1968 sub semnătura lui Walter Bruclain.

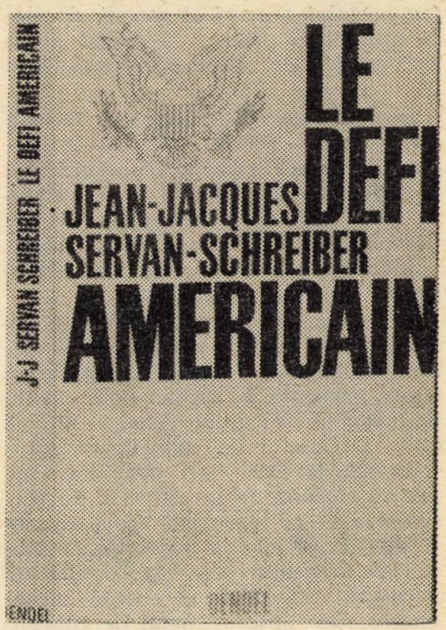

În ce privește investițiile industriale — se arată printre altele în acest document — partea întreprinderilor americane în țările vest-europene este în prezent limitată la 10 la sută, dar această constatare trebuie completată cu analiza actualului *ritm de progres* al investițiilor. Departamentul comerțului din Washington consideră „frapant" faptul că în 1966, față de 1965, investițiile americane globale au crescut cu 17 la sută în Statele Unite, cu 21 la sută în restul lumii și cu *40 la sută în Piața comună*. „Această cifră — scrie autorul «Sfidării americane» — merge mai aproape de miezul lucrurilor: Piața comună devine într-adevăr noua frontieră a industriei americane, terenul său de elecție". Întreprinderile americane controlează în Europa occidentală: 15 la sută din producția bunurilor de consum; 50 la sută din producția de semiconductori; 80 la sută din producția de ordinatoare (calculatoare electronice de mare putere); 95 la sută din circuitele integrate (ansambluri miniaturale de care depind rachetele ba-

→

*) Jean-Jacques Servan-Schreiber, „Le défi américain" — Denoël, Paris — 1967

listice și noile ordinatoare). „Aceste cifre sînt importante de reținut, întrucît electronica nu este un sector industrial oarecare. Ea este aceea de care depinde direct dezvoltarea industrială viitoare".

Cauză sau efect?

Irupția puterii industriale americane în Europa occidentală este doar la început și accelerarea ei pune o problemă majoră fiecărui guvern vest-european, opiniază autorul. „Să nu pierdem din vedere, totodată, că aceste investiții nu sînt o cauză *ci un efect*. Ele sînt consecința unei serii de deficiențe care, în ansamblu, exprimă rămînerea totală în urmă a industriei (vest) europene față de industria americană (...)". „Nu există un fenomen izolat și specific al investițiilor americane. Acestea nu sînt *decît unul din aspectele particulare ale fenomenului general al puterii*, decalaj al puterii și decalaj crescînd între Europa de vest și America" (pp. 36 și 39).

Acestui aspect — decalajul Europa occidentală — S.U.A. — Servan-Schreiber îi consacră o parte importantă din argumentarea sa, pornind de la premisa că „dacă investițiile americane nu fac decît să reflecte fenomenul de putere, pentru Europa occidentală problema constă în a deveni o putere..."

În ce constă această „diferență de putere" între America de Nord și Europa occidentală? Autorul marchează cîteva momente. În primul rînd, efortul de investiții este proporțional — afirmă el — cu gradul de concentrare. („Întreprinderile mai mari sînt mai apte pentru eforturi de investiție și de cercetare, ceea ce reprezintă cheia competitivității mai ales în sectoarele de tehnologie avansată" — p. 65.) Considerînd perioada 1961—1965, el citează următoarele date despre gradul de concentrare în întreprinderile industriale din Statele Unite, Europa occidentală și restul lumii capitaliste.

Intreprinderi a căror cifră de afaceri depășește anual 500 milioane dolari

	1961	1965
S.U.A.	97	134
Comunitatea economică	27	41
Restul lumii capitaliste	22	49

Prin urmare — conchide el — cu excepția unei ușoare ameliorări, proporția între comunitate (Piața comună) și Statele Unite rămîne de ordinul 1 la 4 (la o populație echivalentă).

Un al doilea element de slăbiciune — continuă Servan-Schreiber — reiese din faptul că ritmul de creștere al cifrei de afaceri al întreprinderilor vest-europene este sensibil mai mic decît al concurenților lor americani.

Ilustrînd în continuare ceea ce el numește „această degradare a raportului de forțe", autorul se referă la raportul între participarea nord-americană și cea vest-europeană în producția lumii capitaliste a principalelor sectoare industriale *).

Sectoare	Statele Unite	Piața comună
Construcții de mașini	70%	13%
Automobile	76%	13,5%
Petrol	73%	14%
Electronică	68%	15%
Chimie	62%	21%

Raportul este similar și în sectorul tehnologic cel mai avansat — cel al calculatoarelor.

Tot în grupul de probleme pendinte de „gap"-ul Europa occidentală — S.U.A., Servan-Schreiber încadrează și capacitatea redusă de autofinanțare a marilor întreprinderi vest-europene în raport cu cele nord-americane: „Economiștii consideră că pentru a asigura dezvoltarea unei întreprinderi în sectoarele progresului tehnologic, raportul între beneficiile nete și capitalurile proprii ale întreprinderii trebuie să fie de ordinul 12—13 la sută. Aceasta este rentabilitatea normală pentru marile întreprinderi americane, unde raportul urcă uneori pînă la 30 la sută. După ultimele date disponibile (...) același raport a fost în 1966 în Franța puțin superior cifrei de 4 la sută, iar media (vest-)europeană e de ordinul 5 la sută (...)" (p. 74).

„Technological gap"

În acest stadiu al expunerii sale despre „Sfidarea americană", autorul ajunge la una din problemele de cea mai mare actualitate în prezent, atît în presa și cercurile de specialitate, cît și în presa de mare tiraj din Occident: „technological gap" — decalajul tehnologic. „Un alt factor esențial al dezvoltării — scrie Servan-Schreiber — este *cercetarea tehnologică*, întrucît inovația a devenit arma decisivă a concurenței (...) Dacă inovația devine forma modernă a concurenței, efortul pe care-l consacră o întreprindere cercetării științifice și dezvoltării tehnice are o importanță decisivă". Or, constată autorul, avansul pe care-l au în această privință Statele Unite este foarte mare. În 1965, partea din produsul național consacrată cercetării era de 3,6 la sută în Statele Unite față de 2,1 la sută în Europa (occidentală — n.r.). Previziunile pentru 1970 sînt: 4,6 la sută în S.U.A. și 2,5 la sută în țările vest-europene. „Aceste eforturi — scrie în continuare Servan-Schreiber — fac nu numai să sporească în permanență numărul descoperirilor științifice dar și *să scurteze* mai mult trecerea de la descoperirea științifică la exploatarea industrială. Aceasta fiind trăsătura caracteristică a economiei moderne".

Iată cîteva date deosebit de interesante în acest domeniu, citate de autor. *Perioada necesară pentru trecerea de la cercetarea științifică la exploatarea industrială:*

112 ani pentru fotografie (1727—1839);
56 ani pentru telefon (1820—1876);
35 ani pentru radio (1867—1902);
15 ani pentru radar (1925—1940);
12 ani pentru televiziune (1922—1934);
6 ani pentru bomba atomică (1939—1945);
5 ani pentru tranzistor (1948—1953);
3 ani pentru circuitul integrat (1958—1961).

„În această perspectivă, concurența prin inovație, prin creația de produse noi, capătă importanța sa determinantă (...)". Urmează concluzia: „Doar firmele capabile să dezvolte și să mențină un «leadership» tehnologic vor putea continua să se dezvolte".

Capitolul al optulea al cărții, intitulat „McNamara despre «gap»", constă dintr-un extras din expunerea făcută de titularul Pentagonului, în februarie 1967, la seminarul din Jackson. Citățm din acest document important pentru ansamblul problemei discutate: „Este în curs să se formeze o altă prăpastie, un alt «gap», de data aceasta între statele dezvoltate ca atare și, mai precis, *între statele industriale din Europa occidentală și Statele Unite*. Europenii numesc de cîtva timp această prăpastie «technological gap». Temerile și criticile lor constau în aceea că noi sîntem în curs de a lua un asemenea avans în dezvoltarea industrială față de ei, încît creăm un nou fel de colonialism care este *colonialismul tehnologic*. Primul ministru al Marii Britanii, dl Harold Wilson, a fost în această privință unul dintre cei mai vehemenți într-o expunere făcută la Strassbourg. El se teme — afirma — «de o nouă sclavie industrială prin care noi în Europa vom fabrica doar produse convenționale ale economiei moderne, devenind din ce în ce mai dependenți de aparatul industrial american pentru tot ceea ce va fi tehnologie avansată, pentru tot ceea ce va fi determinat la vîrsta industrială începînd din anii 1970—1980 (...)». Și la ultima întîlnire a miniștrilor Pactului atlantic la Paris, subiectul care a dominat a fost cel al «gap-ului tehnologic» (...). În definitiv, acest technological gap, acest management gap, nu poate fi atacat decît la rădăcină — instrucțiunea".

Autorul l-a citat pe McNamara tocmai pentru a sublinia decalajul pe planul instrucțiunii („elementul cel mai important al factorilor economici de expansiune") între Statele Unite și Europa apuseană. În felul acesta, autorul neagă oarecum formula „technological gap", afirmînd că ar fi mai bine să se vorbească despre „decalajul sistemului de conducere". „Dumnezeu a fost democrat — spune el —, el a distribuit capacitățile intelectuale mai mult sau mai puțin egal în lume. A presupus însă că vom ști cum să ne organizăm resursele pe care ni le-a dăruit. Este vorba de problema conducerii. Luînd în considerare toate lucrurile, ea este cea mai creatoare dintre arte. Este o artă a artelor. Deoarece este organizatoarea talentelor". Din nou cifre. „În ultimul an, Piața comună în ansamblul ei (180 de milioane de locuitori) a numărat 101 000 diplome de studii superioare. Statele Unite (cu 190 000 000 locuitori) — 450 000 de diplome. Numărul de diplome din țările Pieței comune reprezintă deci mai *puțin de un sfert* din diplomele americane". Situația este identică și în ce privește grupele de specialitate.

Vom examina într-unul din numerele viitoare ceea ce autorul consideră a fi răspunsul la problemele ridicate de cartea sa.

Sergiu VERONA

*) După cifrele Societății Lambert (Bruxelles)

LE FIGARO
PARIS

AMERICA ÎȘI PUNE ÎNTREBĂRI

„Amedeu sau cum să scăpăm de el". Tema piesei lui Eugen Ionescu se impune spiritului atunci cînd, sosind în Statele Unite, ne dăm în mod brusc seama de locul pe care-l ocupă Vietnamul, în această toamnă a anului 1967, în preocupările americanilor. „Vietnamul sau cum să ieșim din el". Acesta este subiectul tuturor convorbirilor, obiectul tuturor dezbaterilor pe care le oglindesc fără încetare presa și radioul.

Cadavrul imaginat de Ionescu crește zi de zi, ajungînd să umple micul apartament al lui Amedeu și al soției sale. Sub ochii spectatorului, el devine un obiect tot mai supărător și a-l face să dispară devine din ce în ce mai greu. Problema Vietnamului capătă și ea, cu fiecare săptămînă care trece, dimensiuni tot mai ample. Ea invadează marea casă americană ajungînd să creeze o stare de spirit chinuitoare, comparabilă aceleia pe care o înregistrează eroii piesei în fața unui fenomen care depășește puterea lor de înțelegere.

Venisem în America cu trei ani în urmă, cu prilejul alegerilor prezidențiale care aveau să-i asigure lui Lyndon Johnson triumful ușor asupra lui Barry Goldwater. Pe atunci, Vietnamul nu devenise o adevărată problemă, întrucît angajamentul american se limita doar la prezența la Saigon a consilierilor și tehnicienilor. Dar intervenția militară propriu-zisă, care poartă data februarie 1965, avea să creeze curînd drama pe care o trăiește astăzi America.

Cuvîntul nu este prea tare. Este într-adevăr vorba de o dramă. Dar de ce natură ? Și ce amploare are ?

Este destul de remarcabil faptul că într-un timp în care dezvoltarea și rapiditatea comunicațiilor desființează distanțele, informarea privitoare la o problemă de această gravitate poate lăsa să subsiste marje de incertitudine și de contestare atît de largi. Faptul se explică prin aceea că războiul din Vietnam este unul din evenimentele care poartă în ele polemica.

„America sfîșiată", se spune de obicei atunci cînd se analizează reacțiile produse în Statele Unite de atrocele conflict vietnamez. Este adevărat că există dincolo de Atlantic două școli adverse ai căror adepți (oameni politici, scriitori, profesori, ziariști...) fac mare zgomot pentru că au mijloacele de a se face auziți. Una din aceste școli este aceea a „durilor" care recomandă un război mai activ, folosirea unor mijloace mai puternice, bombardamente și mai devastatoare decît cele pe care le suferă Vietnamul de nord sau chiar invadarea acestei republici. Cealaltă școală este aceea a „moilor" care deplîng escaladarea, sugerează un proces invers și cer cu tărie să se caute de îndată o reglementare, chiar cu prețul unor concesii substanțiale. Terminologia care-i transformă pe primii în păsări de pradă, ulii sau vulturi, iar pe ceilalți în porumbei este desigur comodă și frapantă. Dar ea exprimă doar o mică parte a realității. Ea pare să nu țină seama de masa cetățenilor.

Este o realitate însă că această masă de oameni este traumatizată de război. Actualul conflict a fost comparat cu acela care a pustiit Coreea cu 17 ani în urmă. Analogiile dintre cele două evenimente nu pot fi negate. Ele dispar însă dacă se analizează efectele psihologice produse de fiecare din aceste războaie asupra populației Statelor Unite. Spre deosebire de războiul coreean, războiul vietnamez — grație radioului și televiziunii — este literalmente trăit „pe viu", zi după zi, în căminele acestei țări. Nu este posibil ca cetățeanul american să ignore ce se întîmplă la 15 000 de kilometri distanță de el în domeniul eroismului sau al oroarei. Faptul că el resimte o aversiune profundă față de acest război îndepărtat este de natură să explice următorul fapt capital : în 1967, America nu mai poate avea aceleași reflexe ca în 1950. I se întîmplă ceva foarte nou : ea își pune întrebări.

Războiul din Vietnam este primul din acest secol care a putut să provoace, în țara care îl duce, reacții ostile din partea opiniei publice. Nu este un război popular, după cum nu este nici un război patriotic, iar cîntecele care țin de folclorul militar nu au nimic vesel în ele : melodiile nostalgice cîntă nenorocirile soldatului în noroiul din jungla indochineză.

Într-adevăr, America își pune întrebări și acestea nu sînt lipsite de îngrijorare.

Roger MASSIP

INTERNATIONAL
Herald Tribune
Published with The New York Times and The Washington Post

George Gallup :

REZULTATELE UNUI SONDAJ DE OPINIE

REZULTATELE unui sondaj de opinie în patru țări occidentale situate la mari distanțe una de alta arată că o mare majoritate a populațiilor lor se pronunță pentru retragerea trupelor americane din Vietnam. Aceste țări sînt Brazilia, Finlanda, Franța și Suedia.

În alte două țări — Marea Britanie și Canada — opinia este mai împărțită, dar chiar și în aceste țări numărul persoanelor care sînt de părere că S.U.A. trebuie să înceapă să-și retragă trupele este mai mare decît numărul acelora care consideră că trebuie să continuăm sau să intensificăm luptele din Vietnam.

În Franța, Marea Britanie și Canada, procentajul persoanelor care sînt în favoarea retragerii a crescut în raport cu sondajele similare efectuate în urmă cu un an.

În fiecare din țările cuprinse în sondaj, s-a pus următoarea întrebare unor categorii ale populației adulte :

„Din cele auzite sau citite, care din declarațiile de mai jos este mai aproape de părerea dv. personală asupra războiului din Vietnam ?

A. S.U.A. trebuie să înceapă să-și retragă trupele ;

B. S.U.A. trebuie să continue luptele la nivelul actual ;

→

Un mare număr de tineri italieni au organizat un marș de la Milano la Roma, sub lozinca „Pentru Vietnam — pentru pace"

au declarat în această săptămînă...

A. RAPACKI, ministrul de externe al R. P. Polone : *„Părăsesc Danemarca cu convingerea profundă că principalele interese istorice ale ambelor noastre popoare sînt apropiate, iar în problemele cele mai importante pentru popoarele noastre, în problemele continentului nostru, ele coincid. Din tratativele care au avut loc aici, am tras concluzia că atît economia daneză cît şi cea poloneză sînt interesate în dezvoltarea relaţiilor Est-Vest şi, în afară de aceasta, atît partea poloneză, cît şi cea daneză, sînt interesate în dezvoltarea şi mai largă a relaţiilor noastre reciproce. În acest spirit, am semnat împreună cu ministrul de externe al Danemarcei, Hans Tabor, acordul de colaborare economică, căruia îi acordăm o însemnătate deosebită. În felul acesta, noi dispunem de o bază trainică pentru dezvoltarea colaborării noastre şi a dialogului nostru în problemele internaţionale. Dialogul continuă".* (Din conferinţa de presă de la Copenhaga).

JOSEPH LUNS, ministrul afacerilor externe al Olandei : *„Noi am dus tratative deschise şi foarte sincere cu reprezentanţii R. S. Cehoslovace în probleme privind colaborarea între ţările noastre, viaţa internaţională, situaţia în Asia de sud-est, în Orientul Apropiat, activitatea O.N.U. şi securitatea europeană. Din tratativele purtate s-au tras unele concluzii concrete. O dovadă în acest sens este semnarea unui acord comercial de lungă durată între R. S. Cehoslovacă şi ţările Beneluxului şi a unui acord cu privire la exploatarea şoselelor între R. S. Cehoslovacă şi Olanda. În unele probleme discutate avem puncte de vedere comune cu reprezentanţii Cehoslovaciei. În problema Vietnamului, noi am ajuns la concluzia comună că cea mai bună cale pentru lichidarea conflictului este soluţionarea politică, bazată pe dreptul popoarelor la autodeterminare şi pe acordurile de la Geneva".* (Conferinţă de presă la Praga).

Senatorul *ROBERT KENNEDY* : *„Intrarea senatorului Eugene McCarthy în cursa pentru desemnarea candidatului democrat la preşedinţie ar avea o influenţă sănătoasă asupra partidului democrat. Ea le-ar permite americanilor să discute deschis frustrările lor în legătură cu războiul din Vietnam. Aceasta ar reprezenta un serviciu de cea mai mare importanţă pentru societatea noastră. În ceea ce mă priveşte, nu am nici un fel de planuri pentru 1968. Nu vreau să candidez la preşedinţie, vicepreşedinţie sau orice alt asemenea post. Vreau să fiu un bun senator".* (Discurs rostit în oraşul Tarrytown).

Generalul GAVIN, ipotetic candidat republican la preşedinţia S.U.A. : *„Trebuie să stabilim, cît mai curînd posibil şi prin negocierile necesare, sfîrşitul prezenţei americane în Vietnam".*

C. S.U.A. trebuie să intensifice forţa atacurilor lor."

Iată rezultatele în fiecare ţară :

FINLANDA

Să înceapă să-şi retragă trupele	81%
Să continue luptele la nivelul actual	4%
Să intensifice forţa atacurilor	5%
Fără opinie	10%

SUEDIA

Să înceapă să-şi retragă trupele	79%
Să continue luptele la nivelul actual	10%
Să intensifice forţa atacurilor	4%
Fără opinie	7%

BRAZILIA

Să înceapă să-şi retragă trupele	76%
Să continue luptele la nivelul actual	5%
Să intensifice forţa atacurilor	5%
Fără opinie	14%

FRANŢA

Să înceapă să-şi retragă trupele	72%
Să continue luptele la nivelul actual	8%
Să intensifice forţa atacurilor	5%
Fără opinie	15%

MAREA BRITANIE

Să înceapă să-şi retragă trupele	45%
Să continue luptele la nivelul actual	15%
Să intensifice forţa atacurilor	15%
Fără opinie	25%

CANADA

Să înceapă să-şi retragă trupele	41%
Să continue luptele la nivelul actual	16%
Să intensifice forţa atacurilor	23%
Fără opinie	20%

Astronautul american John Glenn face o călătorie prin Africa, urmînd drumul parcurs acum o sută de ani de exploratorul Henry Morton Stanley în căutarea lui Livingstone. Glenn străbate acum pădurile din Tanzania

La tribune des Nations
L'HEBDOMADAIRE DU MONDE ENTIER

CONTROL PRIN „COORDONARE"

ÎN ULTIMUL TIMP se face mult zgomot în jurul unui plan de reorganizare a alianţei atlantice, nu numai pentru că Spaak — raportor al uneia din cele patru subcomisii numite în acest scop — doreşte, după cum este firesc, să se vorbească despre el.

Consiliul permanent a fost sesizat de primele propuneri ale raportorilor unui „plan Harmel" care nu era totuşi decît ultima versiune, din punct de vedere cronologic, a nenumărate proiecte de inspiraţie americană pentru folosirea mai largă a N.A.T.O. ca instrument nemilitar, adică politic şi economic. Propunerea iniţială a lui Harmel, cuprinsă într-o cuvîntare lungă şi destul de confuză ţinută în decembrie 1966, corespundea dorinţei la fel de confuze de a găsi un rol alianţei atlantice, după ce i s-au retras competenţele strategic operaţionale dobîndite de N.A.T.O., adică de alianţa atlantică minus Franţa.

Dar „planul Harmel" nu fusese schiţat şi propus în grabă pentru a reţine Franţa în alianţă, în ciuda retragerii ei din N.A.T.O. deoarece, încă de la început, Franţa considera această propunere oarecum de prisos. Drept care ea nu a socotit necesar să participe la nici una din cele patru subcomisii însărcinate să-i dea o oarecare aparenţă de seriozitate. Dimpotrivă, numai dacă partenerii ei ar dori să dea alianţei atlantice un rol pentru care nu este făcută, Franţa ar putea să-şi reconsidere poziţia cu privire la această alianţă. Pentru moment, ea îi este suficientă aşa cum este, în litera şi în spiritul Pactului atlantic, care permit lesne adaptarea alianţei la împrejurări.

În realitate, „planul Harmel" tinde în mod subtil, în funcţie de modul în care va fi concretizat, să impună membrilor alianţei atlantice noi obligaţii fără să schimbe cu nimic „vechea conducere", care rămîne, prin forţa prezenţei ei, cea a Americii. Printre aceste obligaţii, raportorul vest-german al uneia din subcomisii, Schutz, ar fi dorit să introducă ceea ce se numeşte cu un termen pudic „coordonarea" politicii ţărilor membre ale alianţei faţă de ţările răsăritene... În ce le priveşte, S.U.A. ar dori ca nici o iniţiativă faţă de ţările răsăritene a membrilor alianţei atlantice în competenţele lor comune — adică nenucleare — să nu poată scăpa unei reguli denumite de coordonare. Căci americanii ştiu, prin tradiţiile N.A.T.O., că în cele mai multe cazuri această regulă ascunde subordonarea faţă de propria lor politică.

Fără îndoială, poziţia adoptată de Franţa în 1966 zdruncinase serios această tradiţie supărătoare. Şi probabil că nici secretarul general al alianţei, Manlio Brosio, nu mai speră în mod serios că va fi însărcinat să reprezinte pe membrii alianţei în faţa Tratatului de la Varşovia, sub pretext de a căuta căile destinderii. Dar se poate totuşi încerca

să se restabilească un anumit „control" sub masca unei coordonări, își spun și acum cercurile din Washington, din Bonn și de la sediul N.A.T.O.

Este inutil să adăugăm că, în actuala stare de lucruri, asemenea proiecte au puține șanse să întrunească unanimitatea necesară a țărilor membre ale alianței atlantice, printre care, după cîte știm, Franța continuă să figureze.

The New York Times

„MANU MILITARI"...

REGIMUL dominat de armată din Grecia a făcut doi pași înapoi pentru fiecare pas înainte, deși susține că pregătește țara pentru o revenire la guvernul constituțional și la practicile democratice.

— Cînd cinci miniștri au demisionat sau au fost concediați, în patru din aceste posturi au fost numiți titulari civili iar premierul Kollias și-a asumat și răspunderea Ministerului de Externe. În același timp însă, un decret regal a extins în mare măsură — în parte în dauna primului ministru — puterile colonelului Papadopoulos, omul forte al juntei.

— Într-o acțiune neobișnuită care oglindește preocuparea regimului față de părerile americane, ambasadorul Greciei la Washington a publicat luna trecută un „program" al revenirii la guvernarea parlamentară. Dar volubilul ministru de interne, generalul de brigadă Patakos, a făcut să planeze îndoieli asupra acestui program, atunci cînd a reamintit la o conferință de presă că regimul nu și-a luat angajamente de a organiza alegeri la o anumită dată și a declarat că acestea vor avea loc „numai atunci cînd vor exista condițiile potrivite".

— Regimul a redus jurisdicția tribunalelor militare înființate după lovitura de stat din aprilie. În același timp însă a desființat juriații.

El a arestat de asemenea, pentru pretinse activități politice împotriva regimului, pe unul din avocații care susțin apărarea lui Andreas Papandreu, fost profesor de economie în America și fiu al fostului premier. După șase luni în închisoare Andreas Papandreu continuă să aștepte să fie judecat sub acuzarea de conspirație în scopuri de trădare. În același timp, un tribunal militar l-a condamnat pe un negustor din Salonic la patru ani închisoare pentru vina de a fi vîndut o placă pe care era înregistrată muzică de Mikis Theodorakis, compozitorul arestat sub acuzarea de activități subversive.

— Regimul promite periodic restabilirea libertății presei, dar în loc de aceasta a impus de curînd trei noi restricții, una dintre ele interzicînd orice articol despre politica și oamenii politici din Grecia. Între timp, doi proeminenți editori de ziare, doamna Heleni Vlachos și Christos Lambrakis, continuă să fie arestați, ultimul fără să i se fi adus vreo acuzație.

Există desigur în acest regim oameni care speră în mod sincer să readucă Grecia pe calea democratică, dar mîna grea a militarilor se face simțită în mod evident și pînă acum faptele nu sînt de natură să inspire încredere.

THE GUARDIAN
LONDRA

Wedgwood Benn:

SCRISOARE DESCHISĂ CĂTRE ATOMIȘTII BRITANICI

„AM AFLAT că firma «Westinghouse» încearcă să recruteze un număr de ingineri și oameni de știință cu înaltă calificare ai Autorității pentru Energia Atomică din Marea Britanie, în special de la Dounreay și Risley, spre a pleca să lucreze pentru această societate în S.U.A. Aceasta ridică probleme atît de importante pentru noi toți, în Marea Britanie, încît am vrut să vă adresez această scrisoare pentru a vă informa pe deplin asupra tuturor factorilor și intereselor naționale implicate.

După cum știți, la Dounreay, Autoritatea pentru Eenergia Atomică construiește acum cel mai avansat prototip comercial de reactor din lume. Atunci cînd va fi dat în folosință, în deceniul al optulea, el va fi superior oricărui alt reactor, generînd electricitate la un preț mult mai mic decît celelalte sisteme nucleare folosite în prezent sau în curs de realizare, și decît ceilalți combustibili.

Acest reactor rapid reprezintă încununarea a 20 de ani de investiții în tehnologia nucleară pașnică. Această tehnologie reprezintă o investiție de sute de milioane de lire sterline și a folosit oameni dintre cei mai calificați, și cei mai devotați, din comunitatea noastră tehnică și științifică.

Nu este prima oară cînd «Westinghouse» a manifestat interes față de reactorul rapid din Marea Britanie.

*) Wedgwood Benn este ministrul britanic al tehnologiei.

→

Leros. Lagărul de concentrare de la San Giorgio. Fotografia a fost făcută de pe bordul unei bărci cu motor, înainte ca reporterul revistei italiene „Europeo" să fi fost împiedicat de polițiști să fotografieze

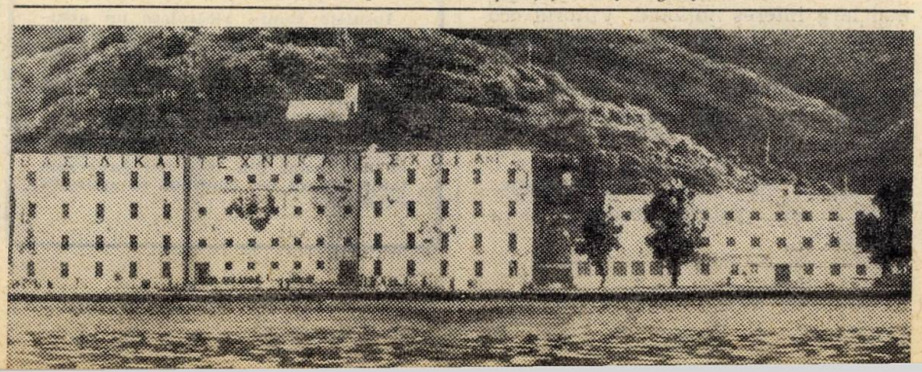

au declarat în această săptămînă...

GEORGE THOMSON, ministrul britanic pentru problemele Commonwealthului : *„Nu nutresc nici o speranță în ce privește o reglementare cu Rhodesia în viitorul apropiat. Între poziția guvernului britanic și cea a lui Ian Smith sînt divergențe mai importante decît credeam. Ușa rămîne însă deschisă pentru cazul în care domnul Smith și colegii săi vor ajunge la concluzia că este în interesul Rhodesiei și al întregii sale populații, inclusiv al populației albe, să se ajungă la o reglementare onorabilă".* (Declarație în Camera Comunelor).

JEREMY THORPE, liderul Partidului liberal britanic : *„Pentru liberali era clar de mai multă vreme că lira sterlină este supraevaluată, dar momentul potrivit pentru o devalorizare era cu trei ani în urmă, atunci cînd guvernul a preluat puterea".*

PRIMUL MINISTRU WILSON, despre devalorizare : *„Nimeni, în Anglia sau peste hotare, nu poate să se îndoiască de hotărîrea noastră de a reuși (în apărarea lirei) și nici de sacrificiile pe care le-am făcut. Dar nu am avut nici un moment resursele necesare pentru a face față schimbărilor și hazardului evenimentelor mondiale. Am avut de înfruntat îndeosebi această situație ; exporturile, cu toată creșterea pe care am realizat-o, nu au oferit resurse suficiente pentru a rezista valurilor succesive ale speculației împotriva lirei sterline".*

COUVE DE MURVILLE, ministrul afacerilor externe al Franței : *„Cînd dificultățile monetare prin care trec Statele Unite vor fi depășite și cînd se va încheia războiul din Vietnam, vom putea să redevenim prieteni. Statele Unite reproșează Franței că schimbă dolarii în aur cu toate că și Elveția, țările Beneluxului și chiar și Marea Britanie, pe vremea cînd avea rezerve, au făcut întotdeauna în mod sistematic acest lucru. Ele mai reproșează Franței că nu este de acord cu politica lor în Vietnam și merg pînă la a face răspunzătoare Franța de situația în care se găsesc astăzi, pornind de la responsabilitățile din trecut ale Franței".* (Discurs la dezbaterea organizată de „Conferințele secolului XX").

HASSAN ZAYAT, purtător de cuvînt al guvernului R.A.U. : *„Republica Arabă Unită dorește ca Marea Britanie să-și retragă în mod efectiv trupele din Arabia de sud și să permită astfel exprimarea voinței populației acestei țări. Dorim ca în Arabia de sud să existe un guvern care să acționeze în interesul poporului acestei țări. Atît Frontul Național de Eliberare cît și FLOSY luptă pentru independență și ca atare trebuie considerate mișcări naționale"* (Conferință de presă la Cairo).

reflector

LA WASHINGTON SE SPUNE CĂ...

...Pe măsură ce dificultăţile preşedintelui se accentuează, în cercurile oficiale importante a început să circule ideea că el ar putea încerca să întărească lista electorală din 1968 cu altcineva decît Hubert Humphrey pentru funcţia de vicepreşedinte. Sursa care a furnizat această informaţie a dat următoarea explicaţie : „Dacă ar considera necesar, Johnson nu ar ezita să caute un nou tovarăş de listă electorală".

...În ciuda presiunii crescînde din partea liberalilor din partidul democrat, se afirmă că preşedintele Johnson continuă să se opună cu „încăpăţînare" alegerii senatorului Robert F. Kennedy drept candidat la vicepreşedinţie, chiar dacă se va hotărî să efectueze o schimbare.

...Preşedintele, afirmă o înaltă oficialitate a Administraţiei, ar putea hotărî însă să permită o „Convenţie deschisă" pentru locul II pe lista electorală din 1968. Se subliniază că, în cazul în care s-ar lua o asemenea hotărîre, senatorul Kennedy ar fi în mod aproape cert ales drept candidat democrat la funcţia de vicepreşedinte.

...Un lider de frunte al partidului democrat afirmă că adepţii senatorului Robert Kennedy au şi obţinut sprijinul unei proporţii de aproximativ o treime din delegaţii probabili la Convenţia naţională din 1968 pentru a-l sprijini pe senator pentru locul nr. 1 de pe lista electorală.

...Un important membru republican al Congresului a făcut următorul comentariu : „Nu ne-ar fi de loc greu să cîştigăm preşedinţia în 1968 dacă n-am fi nevoiţi să desemnăm un candidat".

(Din U. S. News and World Report)

GROAPĂ FĂRĂ FUND

În războiul din Vietnam, Administraţia consideră eşecurile drept succes. Cu cît escaladarea duce la mai puţine rezultate în Asia de sud-est, cu atît Casa Albă pare mai convinsă că răspunsul este escaladarea în continuare.

Ceea ce respingem noi este concepţia că extinderea războiului apropie Statele Unite de realizarea obiectivelor lor în război. Într-adevăr devine tot mai îndoielnic că la Washington ar exista cineva care să aibă cît de cît idee ce anume caută S.U.A. să obţină în Vietnam.

Generalul Westmoreland a declarat că Statele Unite duc în Vietnam un război de uzură. Acum ţara noastră află că uzura este o sabie cu două tăişuri. Nu a sosit oare momentul să se recunoască faptul că fiecare infuzie de efective militare pe scară mare nu face decît să afunde S.U.A. şi mai iremediabil într-un mare război terestru pe continentul Asiei — un război în care nu poate exista victorie şi în care creşterea continuă a pierderilor şi a cheltuielilor reduce perspectiva de a se realiza vreodată o pace negociată ?

Trebuie să se găsească o cale spre masa de tratative înainte de a se ajunge la punctul de la care nu mai există întoarcere. Ea poate fi găsită dacă Washingtonul va înceta să însoţească orice declaraţie privind dorinţa lui de a negocia cu acţiuni care conving Hanoiul şi o mare parte a restului lumii că singurele condiţii pe care le va lua el în considerare implică o capitulare totală. Şi atunci cînd această cale va fi găsită, S.U.A. vor putea începe să examineze necesităţile lor interne urgente şi nesatisfăcute care ar trebui să figureze pe primul loc al listei lor de priorităţi, dar care au fost lăsate de o parte de către Administraţie.

(Din The New York Times)

Acum cîtva timp, firma a luat legătura cu Autoritatea pentru Energia Atomică spre a vedea dacă poate negocia o licenţă pentru reactor. Oferta făcută de firmă a fost complet necorespunzătoare din punct de vedere al valorii comerciale a ceea ce avem noi de oferit, ţinînd seama de investiţiile făcute.

Acum, «Westinghouse» îşi închipuie, pare-se, că poate obţine reactorul la preţ ieftin, oferind unora dintre voi salarii care, potrivit ştirilor de presă, ating un nivel ce întrece diferenţa obişnuită de venit dintre S.U.A. şi Marea Britanie. Orice element de favoare al acestor oferte ar fi explicat prin necesitatea firmei «Westinghouse» de a avea oameni experimentaţi care o pot ajuta să ajungă din urmă Autoritatea pentru Energia Atomică a Marii Britanii. Aceia dintre voi care sînt tentaţi să lucreze pentru «Westinghouse» trebuie să reflecteze asupra acestei chestiuni şi să aprecieze exact care ar fi consecinţele acceptării ofertei.

În primul rînd, trebuie să vă puneţi întrebarea de ce vă doreşte «Westinghouse». Nu este vorba pur şi simplu de cumpărarea calificării voastre academice sau a pregătirii voastre tehnice şi ştiinţifice. Este vorba de o încercare de a cumpăra, prin intermediul cîtorva oameni-cheie, cunoştinţele şi experienţa dobîndite de întreaga echipă.

Nu este vorba, pur şi simplu, de o nouă încercare de a importa materie cenuşie. Nu este vorba de un nou caz în care Marea Britanie nu ar fi reuşit să asigure mijloace corespunzătoare de cercetare unor oameni de înaltă calificare. Dimpotrivă. Nici un laborator pentru construirea de reactoare rapide al firmei «Westinghouse» nu are instalaţiile sau resursele pe care Marea Britanie le-a pus la dispoziţia voastră prin intermediul Autorităţii pentru Energia Atomică a Marii Britanii. De asemenea, nu este vorba de un nou caz în care Marea Britanie nu a reuşit să pună în aplicare rezultatele cercetării ştiinţifice. Reactorul rapid nu este o invenţie britanică care mucegăieşte în dosarele laboratoarelor unde a fost proiectat. El este pe cale de a fi dat în exploatare comercială. Într-adevăr, noua «Carte Albă cu privire la politica combustibilului» a Marii Britanii, anunţată săptămîna aceasta, arată cît de curînd urmează energia nucleară să genereze electricitate. Ce ironie ar fi dacă, tocmai în momentul în care minele de cărbuni trebuie să facă faţă problemei acute a redistribuirii braţelor de muncă, în parte din cauza succesului energiei nucleare, atomiştii ar emigra ca răspuns la o asemenea ofertă.

Sper că firma «Westinghouse» va întîmpina refuzul pe care îl merită atunci cînd urmăreşte să cumpere oamenii cei mai buni dintr-o echipă mai bună. Dacă «Westinghouse» doreşte o bună tehnologie pentru reactori rapizi, să-şi formeze propriii oameni de ştiinţă, sau să cumpere o licenţă de la noi, pe o bază comercială corespunzătoare.

În această problemă este implicat cel mai larg interes naţional. Viitorul economic şi politic al Marii Britanii depinde de aplicarea de către toate industriile noastre a tehnologiei moderne pînă la frontierele actualelor cunoştinţe ştiinţifice şi dincolo de ele.

Pentru toate aceste motive, sper că veţi spune «nu» firmei «Westinghouse» şi că îl veţi spune cu fermitate şi neîntîrziat".

Le Monde

PARIS

INSUCCESUL PREMIERULUI SATO

REZULTATUL întrevederilor pe care primul ministru al Japoniei le-a avut la Washington cu preşedintele Johnson este foarte dezamăgitor pentru japonezi. Sato nu a obţinut restituirea arhipelagului Ryukyu, cu insula Okinawa, pe care venise s-o ceară subliniind dorinţa unanimă a poporului japonez. Dacă, în schimb, a obţinut restituirea insulelor Bonin, opinia niponă nu va considera această concesie decît ca o slabă consolare, dată fiind importanţa minoră a arhipelagului Bonin.

Sato şi partidul guvernamental au manifestat o oarecare imprudenţă atunci cînd au lăsat opinia publică niponă să nutrească speranţa că Okinawa va fi restituită în curînd de americani. Era, evident, o speranţă iluzorie, în situaţia actuală din Pacific. De altfel, japonezii au avut impresia că Sato, care şi-a manifestat mereu complezenţa faţă de politica asiatică a Washingtonului, avea în cursul acestei negocieri slăbiciunea avocatului resemnat dinainte cu un verdict nefavorabil.

Încă o dată reiese existenţa unei prăpastii între opinia publică japoneză şi guvernul ei. Cea dintîi, chiar în persoana elementelor ei centriste şi moderate, este mai puţin proamericană decît cel de-al doilea. Ea reproşează deseori guvernului că duce o politică de satelit, deşi puterea economică dobîndită de Japonia şi mîndria ei naţională renăscîndă i-ar permite azi să vorbească cu capul sus şi să ceară în alianţa cu S.U.A. locul unui partener egal.

Încă o dată în politica japoneză apare de asemenea una din slăbiciunile partidului conservator aflat la putere, anume de a nesocoti acest dezacord şi de a face chiar foarte puţine eforturi pentru educarea şi informarea opiniei publice. Ar fi fost mai bine să se spună japonezilor că negocierea avea puţine şanse de reuşită. Problema Okinawei, arzătoare pentru japonezi, este în prezent pentru americani secundară şi inoportună.

În plus, japonezii nu au reuşit să se pună de acord asupra statutului Okinawei după o eventuală restituire a insulei către Japonia. În marea lor majoritate, ei erau dispuşi ca americanii să-şi

Insulele Bonin alcătuiesc un arhipelag de insule foarte mici, la 800 km sud-est de Japonia. Suprafaţa lor totală nu este decît de vreo 60 km pătraţi. Ultimul recensămînt cunoscut (din 1940) indica o populaţie de 7 500 de suflete. Insulele, de origine vulcanică, dispun de un port bun şi de cîteva aerodromuri. Ele sînt ocupate de americani din 1945, dar suveranitatea asupra lor continuă să aparţină Japoniei.

păstreze acolo baze. Dar aceste baze urmau să rămînă „atomice" sau urma să se ceară, în numele constituției japoneze, „dezatomizarea" lor ? Chiar și în cadrul partidului guvernamental, cele două teze s-au înfruntat fără să se ajungă la o hotărîre, ceea ce slăbea și mai mult poziția lui Sato.

Va fi interesant să se observe acum reacțiile opiniei publice din Japonia și din Okinawa. Se va resemna ea oare cu acest eșec sau afacerea Okinawei va constitui un abces în alianța cu S.U.A. ? Aceasta ar putea să aibă consecințe serioase dacă ne reamintim că tratatul de securitate japono-american expiră în 1970.

العمل

AL AMAL

TUNIS

ELEMENTUL NOU AL UNOR DECLARAȚII

SE PARE că problema Orientului Mijlociu a făcut în ultimele săptămîni pași care vor avea o mare influență asupra viitorului regiunii. Vorbind despre acești pași nu ne gîndim la discuțiile din organizația internațională și la propunerile ce se fac de o parte și de alta, ci mai ales la procesul de maturizare care se desfășoară în conștiința arabilor față de problema Izraelului și de cauza drepturilor arabe, fapt ce privește în prezent nu numai Palestina ci atinge interesele vitale ale întregii regiuni...

Primul fapt de remarcat este că o mare parte din cuvintele pronunțate în particular au început a fi spuse deschis în conferințele de presă sau în declarații oficiale cu diverse prilejuri. Esența acestor poziții noi și deschise este că arabii nu resping ideea existenței națiunii izraeliene și că Izraelul este o realitate pe care nu putem s-o negăm, chiar dacă ne place sau nu, fiind posibilă în același timp crearea unei păci permanente între arabi și evrei pe baza coexistenței pașnice, care să se dezvolte într-o cooperare cordială. Prin cele arătate pînă acum sîntem foarte departe de ceea ce se spunea și se enunța în cercurile oficiale arabe de-a lungul ultimilor 19 ani. Este adevărat că și acum noile declarații nu sînt făcute decît în afara țărilor arabe, la Paris, la Londra sau în America. Părerea noastră este că ar trebui făcute și în fața maselor arabe, cărora le-am ținut atîta timp discursuri într-o limbă care le-a izolat de realitatea raporturilor de forțe ce se înfruntau și de măsura în care arabii pot să schimbe această realitate, oricît ne-ar fi ea de amară și de neplăcută.

Obstacolul pe care arabii nu-l puteau depăși era recunoașterea dreptului Izraelului la existență și garantarea securității și liniștii sale. Aceasta a împiedicat stabilirea unor relații de coexistență între Izrael și statele arabe. Dar astăzi, din diversele declarații, în special din cele făcute de purtătorul de cuvînt al guvernului de la Cairo — în sprijinul declarațiilor regelui Hussein — reținem o serie de elemente pline de speranță. Într-o declarație făcută la 5 noiembrie, purtătorul de cuvînt de la Cairo arăta că guvernul egiptean, cînd a semnat acordul de armistițiu din 1949, „a recunoscut dreptul Izraelului la existență, la o viață pașnică și securitate". O asemenea luare de poziție, precum și cele spuse de regele Hussein cu diverse prilejuri, reprezintă un pas foarte serios spre o soluție care să asigure stabilirea păcii în această regiune o dată cu garantarea unui minim de drepturi pentru arabi în condițiile actuale.

În fapt, concluzia ultimelor declarații este că arabii, deși au acceptat să recunoască Izraelului dreptul la existență, continuă să refuze tratativele directe, deși aceasta ar fi o soluție pentru garantarea drepturilor arabilor. În esență, problema se reduce la aspecte, după părerea noastră, formale, căci nu recunoașterea Izraelului este elementul care împiedică stabilirea păcii în regiune ci principiul tratativelor directe. Logica demonstrează însă că importantă este recunoașterea Izraelului ca un fapt real, tratativele nereprezentînd decît aspectul formal care nu atinge esența problemei. De aceea, regretăm că pasul care s-a făcut nu se dovedește în practică eficient, cu toată importanța lui. În orice caz, ceea ce a propus Tunisia în 1965 — recunoașterea Izraelului pe baza hotărîrilor din 1947 și în limitele granițelor stabilite de Națiunile Unite — reprezenta o soluție mai bună, căci se putea instaura o pace care să dea Izraelului garanții de securitate și liniște și, în același timp, nu-i recunoștea decît un teritoriu restrîns dacă îl comparăm cu ceea ce era înainte de 5 iunie. Dar aceasta este o problemă în care istoria își va spune cuvîntul.

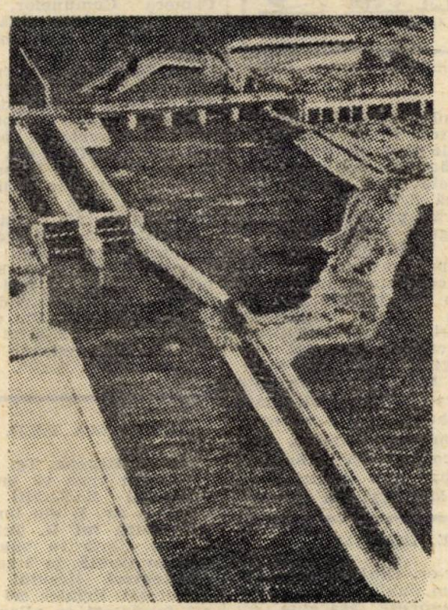

La Wallsee (R. F. a Germaniei), pe Dunărea superioară, s-a terminat construcția unor importante ecluze și hidrocentrale care fac parte din lucrările menite să asigure navigația fluvială pe viitorul „Europa-canal", care va lega Rinul, Mainul și Dunărea

profil

Syed Sharifuddin PIRZADA

ministrul afacerilor externe al Pakistanului

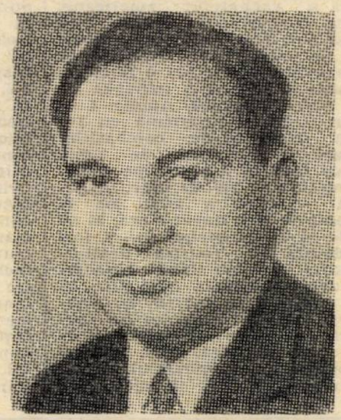

Syed Sharifuddin Pirzada s-a născut la 12 iunie 1923 în orașul Burhanpur. În 1945, și-a încheiat studiile la Facultatea de drept a Universității din Bombay. Și-a început activitatea politică de tînăr.

Începînd din august 1947, cînd se proclamă independența Pakistanului, Sharifuddin Pirzada lucrează în domeniul învățămîntului. În anii 1959—1963 a reprezentat în numeroase rînduri Pakistanul la diverse întruniri și conferințe internaționale cu caracter politic și juridic. În tot acest răstimp, Sharifuddin Pirzada a deținut calitatea de consilier pe lîngă guvernul pakistanez. Între 1960 și 1961, a fost solicitat să participe, ca specialist în problemele juridice, la elaborarea noii constituții a țării.

În 1964, i se încredințează funcția de procuror general al Pakistanului. La 21 iulie 1966, Syed Sharifuddin Pirzada este numit ministru al afacerilor externe al Republicii Islamice Pakistan.

Între Republica Socialistă România și Republica Islamică Pakistan s-au statornicit și se dezvoltă relații prietenești. Vizita făcută, în toamna anului 1964, în Pakistan, de delegația guvernamentală română condusă de președintele Consiliului de Miniștri al României, Ion Gheorghe Maurer, ca și vizita efectuată, în acest an, de președintele Ayub Khan în țara noastră au constituit contribuții însemnate la dezvoltarea colaborării dintre cele două țări. Cu prilejul acestor vizite s-a hotărît continuarea explorării de noi posibilități pentru a lărgi sfera colaborării în domeniile economic și comercial. Într-un interviu acordat revistei „Lumea" în luna mai a.c., ministrul afacerilor externe al Pakistanului declara : „As găsi explicarea evoluției relațiilor dintre Pakistan și România în atașamentul nostru ferm la principiile independenței, neintervenției în afacerile interne, respectării dreptului la autodeterminare al popoarelor și luptei pentru reducerea tensiunii internaționale pe calea promovării unor relații prietenești între state chiar dacă ele nu aparțin acelorași grupări politice sau sisteme sociale".

În domeniul politicii externe, Republica Islamică Pakistan își manifestă dorința de a dezvolta relații prietenești cu toate statele, considerînd că acest fapt reprezintă un factor important pentru mersul înainte al țării. Expunînd cu diferite prilejuri poziția guvernului pakistanez față de situația politică internațională, Syed Sharifuddin Pirzada s-a pronunțat pentru soluționarea pașnică a problemei vietnameze în conformitate cu acordurile de la Geneva, pentru intensificarea eforturilor în vederea lichidării decalajului dintre țările industrializate și cele în curs de dezvoltare, pentru rezolvarea problemelor din Africa de sud-vest și Rhodesia pe baza respectării dreptului popoarelor la autodeterminare.

A. M.

poşta redacţiei

APOLLO 4 — SATURN 5

Valeriu Naum, comuna Poiana-Vărbilău, raionul Teleajen. Dată fiind forţa de propulsie relativ redusă a rachetelor americane, pentru experienţa Apollo 4 — Saturn 5 a fost folosit un sistem de 35 de motoare de rachetă care au dezvoltat la un loc o forţă de propulsie de circa 4 milioane de tone. Nava cosmică Apollo 4 — Saturn 5 avea, împreună cu întreaga cantitate de combustibil necesară, o greutate de peste 3 000 de tone şi a plasat pe orbită o greutate de 140 de tone. Experienţa — care a avut loc la 9 noiembrie şi a durat 8 ore, 36 de minute şi 54 de secunde — a fost considerată o reuşită deplină. Structura acestei nave cosmice, care avea înălţimea unui bloc cu 36 de etaje, este extrem de complicată. Numai modulul de comandă are peste două milioane de părţi componente. Trei pătrimi din lungimea vehiculului spaţial şi aproximativ 95 la sută din greutatea ei revin rachetei Saturn. Ea este formată din trei trepte şi o unitate instrumentală, aşa-numitul creier al rachetei. Folosirea unui sistem de trei trepte a fost determinată de considerentele economiei de combustibil. Să presupunem o locomotivă care ar trage după ea trei tendere cu cărbuni şi ar dispune de combustibilul necesar pentru a deplasa cele trei tendere pe o distanţă de 500 de km ; dacă însă ar abandona fiecare tender o dată ce conţinutul acestuia ar fi fost epuizat, ar putea merge 900 km. Acelaşi principiu se aplică şi rachetei Saturn. Prima ei treaptă, cea mai mare şi mai grea, are cinci motoare de rachetă F-1, cu o forţă de propulsie de 1,5 milioane de tone fiecare. La un loc, ele dezvoltă 180 de milioane de cai putere. Ea transportă peste 2 milioane de litri de combustibil şi oxidanţi. Întreagă această cantitate este consumată în cele 2½ minute în care nava este lansată în atmosferă. Cea de-a doua treaptă are o înălţime aproximativ egală cu ⅔ din prima treaptă. Dispune de 5 motoare de rachetă J-2, care, la un loc, au o putere de 24 de milioane de C.P. Această treaptă arde după 6,1 minute. Ea foloseşte un combustibil foarte complex pe bază de hidrogen lichid, iar ca oxidant — oxigen lichid. Cea de-a treia treaptă a lui Saturn-5 este fosta treaptă secundă a lui Saturn-1. Are un diametru mai mic şi este mai scurtă. Dispune de un motor de rachetă J-2 care dezvoltă o energie de propulsie de circa 100 de tone şi viteza necesară pentru menţinerea navei pe orbită. Acest motor a fost repus în funcţie după cel de-al doilea zbor orbital, pentru a readuce nava pe Pământ. Unitatea instrumentală este un cilindru cu înălţimea de circa un metru, situat între cele trei trepte ale rachetei Saturn şi cele patru părţi ale navei Apollo. Prin aparatele sale, el dirijează şi controlează deplasarea vehiculului, măsoară parametrii evoluţiei sale, asigură schimbul de informaţii cu Pământul şi supraveghează buna funcţionare a navei. Despre cei patru moduli ai navei Apollo am relatat mai de mult tot la „Poşta redacţiei". Scopul lansării de la 9 noiembrie a fost verificarea aparaturii destinate să asigure debarcarea omului pe Lună. Racheta Saturn este mult mai complexă decît toate celelalte rachete lansate anterior în S.U.A., iar nava Apollo, deşi n-a avut cosmonauţi la bord, e mai mare, mai grea şi mai complexă decît Mercury sau Gemini.

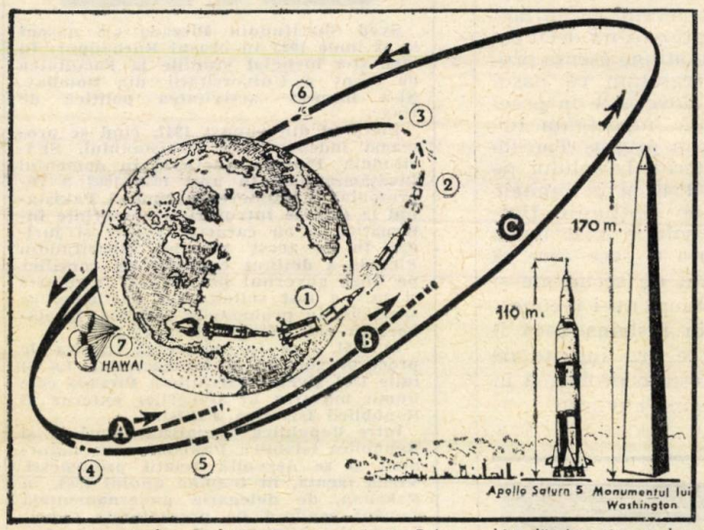

A. *A doua orbită circumterestră.* B. *Prima orbită lărgită.* C. *A doua orbită lărgită.*

Gh. Grigore, Eforie-Sud : Reţinem sugestiile dv. pentru rubricile „Reportaj pe glob" şi „Profil".

Traian Barnic, Bucureşti. Sîntem întru totul de acord în privinţa necesităţii de a prezenta cele mai interesante şi inedite aspecte ale actualităţii ştiinţifice internaţionale. Articolul despre „continentul creier" se înscrie în această categorie de preocupări. Vom aborda şi celelalte teme sugerate de dv.

DOCUMENTE, DIPLOMAŢIE

Ioan Demeter, Cluj. 1/ Fără îndoială că vom publica şi de acum înainte documente aşa cum au fost Proiectul de tratat cu privire la neproliferarea armelor nucleare şi propunerile româneşti de îmbunătăţire a lui. Vom ţine seama de sugestia dv. de a include printre aceste documente declaraţiile şi rezoluţiile mai importante ale Organizaţiei Naţiunilor Unite. 2/ Rubrica „Profil" va fi consacrată în continuare unor personalităţi de peste hotare. Vom reflecta însă la posibilitatea lărgirii ariei ei de cuprindere, consacrînd-o mai frecvent decît pînă acum unor figuri ilustre ale vieţii culturale etc. 3/ În ultima vreme, perioada celui de-al doilea război mondial a fost abordată multilateral în revistă, în special în rubrica reproducerilor din cărţi. După cîte înţelegem, pe dv. vă interesează cu precădere aspectele diplomaţiei secrete în anii respectivi ca şi în alte momente de răscruce ale istoriei omenirii. Vom căuta să vă satisfacem dorinţa.

CONVENŢIONALISMUL CALENDARULUI

Vasile Truţă, Topliţa. Calendarele au întotdeauna un caracter convenţional. În trecut au existat calendare care exprimau ambiţia de a începe numărarea anilor de la „facerea lumii". În lipsa unor date ştiinţifice precise, elementele de referinţă erau împrumutate din scrieri religioase, legende etc. Actualul calendar, care ia ca termen de referinţă biblia, este desigur la fel de convenţional. Dar de vreme ce, de aproape două milenii, omenirea a convenit să-şi numeroteze anii în acest mod, convenţia respectivă este acceptată ca un lucru de la sine înţeles.

VIITORUL CAMEREI LORZILOR

Mircea Drăguşanu, Bucureşti. Am publicat mai de mult un reportaj despre Camera Lorzilor conţinînd şi datele istorice solicitate de dv. Avînd în vedere revenirea problemei în actualitate, ca urmare a propunerii de a se desfiinţa caracterul ereditar al Camerei Lorzilor, reluăm principalele elemente : În trecutul îndepărtat, Camera Lorzilor a jucat un rol progresist : în 1215, l-a silit pe regele Ioan să accepte Magna Carta. În secolul al XIV-lea a început să împartă puterea legiuitoare cu Camera Comunelor, izbutind totuşi să rămînă, pînă în secolul XIX, corpul dominant al parlamentului. În secolul nostru, Camera Lorzilor a trecut prin trei schimbări mai importante. Dreptul ei de a amîna intrarea în vigoare a legilor adoptate de Camera Comunelor a fost limitat la doi ani în 1911 şi din nou în 1949, la un singur an. În anul 1958 s-au creat titlurile de „pair" pe viaţă, care se acordă unor personalităţi remarcabile ale vieţii ştiinţifice, culturale etc. fără dreptul de a fi transmise urmaşilor. În prezent, Camera Lorzilor are 1045 de membri, de două ori mai mulţi decît în 1911. Numărul „pairilor" ereditari este de 856. Mai există 154 de „pairi" pe viaţă şi 26 de episcopi ai bisericii anglicane care au titlul de „lorzi spirituali".

INFIINŢAREA S.S.R.

Mircea Branea, Tg. Jiu. Am găsit datele care vă interesează în Buletinul Societăţii Scriitorilor Români, nr. 1, din iunie 1916, sub semnătura lui D. Teleor : S.S.R. a luat fiinţă în anul 1909, prin şedinţa ţinută, la 3 septembrie, în amfiteatrul liceului Lazăr din Bucureşti. Printre cei 47 de membri fondatori se aflau Mihail Sadoveanu, Panait Cerna, C. Sandu Aldea, I. Agîrbiceanu, Jean Bart, G. Ibrăileanu, Eugen Lovinescu, Cincinat Pavelescu, D. Anghel, Emil Gîrleanu, Octavian Goga, Ilarie Chendi, I. Minulescu, Şt. O. Iosif, Isabela Sadoveanu, Elena Farago, Maria Cunţan. Preşedinte a fost ales Mihail Sadoveanu, vicepreşedinte Dimitrie Anghel, secretar Emil Gîrleanu. Statutele societăţii au fost redactate de Ilarie Chendi şi dezbătute în şedinţele care se ţineau la berăria Wilhelm, de pe strada Edgar Quinet. În anul 1911, S.S.R. a organizat primele şezători literare, în diferite oraşe din ţară, cu concursul unui grup de scriitori format din Mihail Sadoveanu, Caton Teodorian, Cincinat Pavelescu, I. Minulescu, Em. Gîrleanu, Şt. O. Iosif şi D. Anghel.

FRONTIERA ODER-NEISSE

Valeriu Sima, comuna Mărgău, raionul Huedin. Pe linia Oder-Neisse a fost stabilită, după cel de-al doilea război mondial, frontiera vestică a Poloniei. Conferinţa de la Potsdam a hotărît la 30 iulie 1945 că această frontieră „va porni de la Marea Baltică, la vest de Swinemünde, va urma fluviul Oder pînă la confluenţa acestuia cu rîul Neisse de vest şi apoi rîul Neisse de vest pînă la frontiera cu Cehoslovacia". Frontiera Oder-Neisse a fost recunoscută în mod oficial de guvernul Republicii Democrate Germane printr-un document semnat la Frankfurt pe Oder, la 27 ianuarie 1951.

PRECIZĂRI

Ştefan Kovacs, Turda. 1/ În articolul „Trei premii Nobel pentru explicarea vederii culorilor", anul în care prof. George Wald a absolvit Facultatea de ştiinţe din New York trebuie citit corect 1927. În acelaşi articol, numărul corect al fibrelor care formează nervul optic este 800 000. 2/ În articolele publicate în revista noastră au fost expuse şi alternativele Angliei în cazul neprimirii ei în Piaţa comună. Pronosticurile în privinţa căii pe care o va urma sînt tot atît de contradictorii ca şi cele referitoare la perspectivele fiecăreia dintre ele. Este explicabil, aşadar, că nu aţi putut ajunge încă la o concluzie precisă în această problemă.

Cornel Liţu, comuna Moldova-Suliţa, raionul Cîmpulung. Adresaţi întrebările dv. ziarului „România Liberă".

Gh. D. Marin, Bucureşti ; Ioan Trandafirescu, Ploieşti, Gh. Fornazer, Asău, Vasile Geamănu, Tg. Jiu : Ne pare rău, dar nu avem posibilitatea să vă facem serviciul solicitat.

Dr. Gheorghe Drăgoi, Vălenii de Munte. Pentru consultarea materialelor de specialitate care vă sînt necesare adresaţi-vă Centrului de Documentare Medicală, str. Polonă nr. 4 ; pentru abonamente la reviste medicale străine sau comenzi de cărţi — întreprinderii Cartimex, str. 13 Decembrie, nr. 3.

lumea

Săptămînal de politică externă editat de Uniunea Ziariştilor din Republica Socialistă România

Redacţia şi administraţia : Bucureşti, Piaţa Scînteii 1, Tel. 17.60.10

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"

FABRICA DE RULMENȚI

Bîrlad

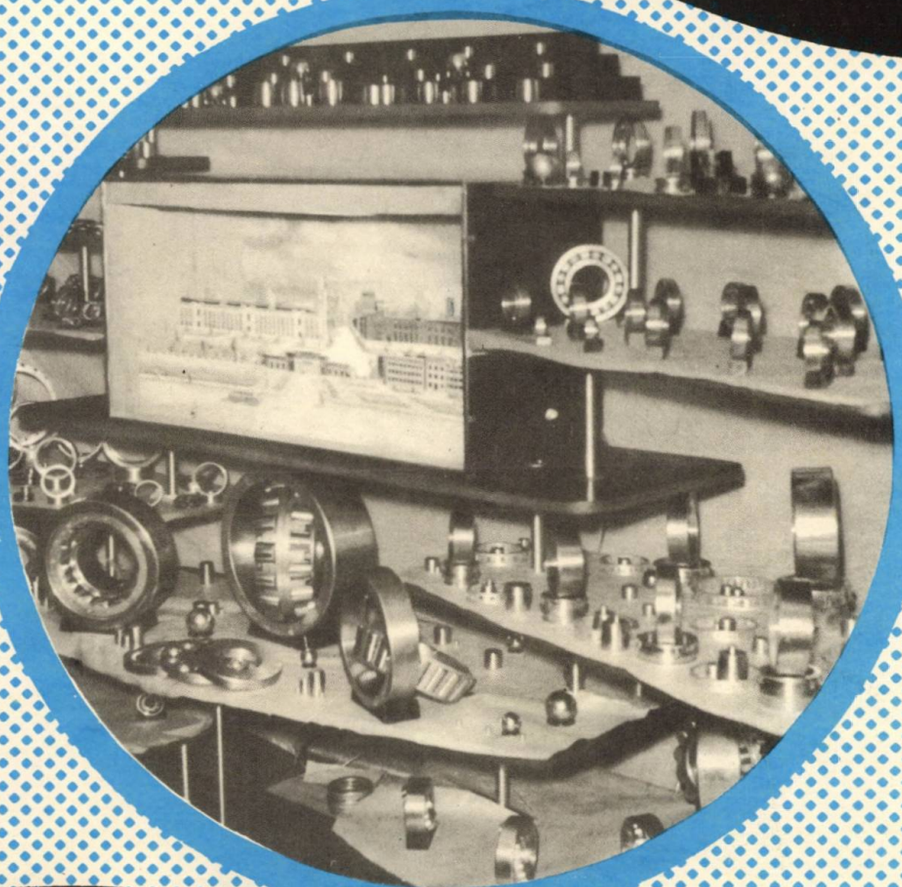

RULMENȚI RADIALI ȘI AXIALI CU BILE

RULMENȚI RADIALI CU ROLE CILINDRICE

RULMENȚI OSCILANȚI CU ROLE BUTOI

RULMENȚI DE CONSTRUCȚIE SPECIALĂ

IPROFIL-DEJ, REGIUNEA CLUJ

(str. Bistriţei nr. 63, telefon 479-338)

desface prin magazinele de specialitate sufrageria tip

MAGNOLIA

Lei 2

După devalorizarea lirei sterline

EVENIMENTELE DIN CIPRU

Orașe dalmate

49
joi, 30 noiembrie 1967

de la corespondenții și trimișii noștri speciali la

paris
new york
copenhaga
roma

lumea

Întîlnire la sediul C.C. al P.C.R. între tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, și tovarășul Luis Corvalan, secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist din Chile.

Președintele Consiliului de Stat, Chivu Stoica, și noul ambasador al Suediei în România, baronul Carl Rappe, cu prilejul prezentării scrisorilor de acreditare.

Primirea de către prim-vicepreședintele Consiliului de Miniștri, Emil Bodnaraș, a ministrului justiției și culturii franceze din Belgia, Pierre Wigny.

lumea

Nr. 49 (214) – 30 NOIEMBRIE 1967

sumar

MERSUL EVENIMENTELOR

2 Devalorizarea lirei și „bătălia pentru C.E.E." — Soluția viabilă. — Conflictul nigerian. — Un nou stat independent. *Rodica Georgescu*
3 Imperativul nerecurgerii la forță. *Eugen Phoebus*

DE LA TRIMIȘII ȘI CORESPONDENȚII NOȘTRI

6 NEW YORK — Eficiența unei atmosfere de lucru. *Cornel Răducanu*
7 COPENHAGA — Tribunalul Russell. Probele confirmă. *George Serafin*
10 CIUDAD DE MEXICO — O privire asupra economiei mexicane. *Luis Suarez*
11 PARIS — Conferința de presă de la Elysée. *N. S. Stănescu*
12 BELGRAD — Orașe dalmate. *Mircea Ivănescu*
18 BUKAVU — Pe unde au trecut mercenarii. *Thaibu Nassibu*

CONVORBIRI CU

5 Lordul CARADON, *ministru de stat la Foreign Office, reprezentant permanent al Marii Britanii la Națiunile Unite*: Rezoluția în problema Orientului Apropiat, rezultatul unui consens general. *Cornel Răducanu*
14 ADDEKE HENDRIK BOERMA, *noul director general al F.A.O.*: „Food and Agriculture Organization" și proiectele sale. *Nicolae Puicea*

ARTICOLE ȘI REPORTAJE

8 Taifunul „Lira". *Mircea Grigorescu*
13 Cronologie cipriotă
19 Schimbări la Pentagon. *Felicia Antip*
21 Peisaje albaneze. *Arhitect Ion-Octavian Țurcanu*
26 Mauritania. Comori sub nisip. *Carmen Ionescu*

REPORTAJ PE GLOB

16 Guineea-Bissau. *Basil Davidson*

LUMEA ÎN CĂRȚI ȘI REVISTE

22 Între premise și concluzii (pe marginea cărții lui Jean-Jacques Servan-Schreiber). *Sergiu Verona*

■ 24—25 ANDRÉ MALRAUX — ANTIMEMORII (2)

CONTRAPUNCT

27 Noncandidații între ei... *Russell Baker*

PUNCTE DE VEDERE DIN PRESA MONDIALĂ

27—31 L'Express, International Herald Tribune, Le Monde, Le Nouvel Observateur, The New York Times, West Africa

PROFIL

31 GUNNAR JARRING, reprezentantul special al Secretarului general al O.N.U. în Orientul Apropiat

BREVIAR (2) • **POȘTA REDACȚIEI** (32)

DEVALORIZAREA LIREI ŞI „BĂTĂLIA PENTRU C.E.E."

Împrejurările actuale nu permit inițierea de tratative cu Marea Britanie deoarece includerea Angliei în C.E.E. ar provoca o distrugere a Comunității vest-europene — aceasta a fost ideea dominantă a expunerii făcute de președintele de Gaulle, în conferința sa de presă de luni, referitor la aderarea Angliei la Piața comună. (Trimisul special al revistei noastre relatează în pag 11 despre ansamblul problemelor abordate de președintele de Gaulle).

Devalorizarea lirei sterline cu numai cîteva zile înaintea așteptatului discurs al lui de Gaulle era, poate — în intenția britanică — menită să îndulcească presupusa critică franceză la adresa străduințelor Angliei de a angaja discuțiile cu „cei șase". S-a dovedit însă contrariul, și de Gaulle o spune clar opinînd că pentru a menține și a întări Comunitatea vest-europeană nu ar fi necesară aderarea Angliei. În această optică, lira devalorizată a fost înțeleasă ca un argument în plus întru diagnosticarea maladiei financiare britanice, de al cărei caracter contagios sînt nevoiți, vrînd-nevrînd, să țină seama și „cei șase". („Contagiune", sau, cu cuvintele autorului articolului din pag. 8, „Taifunul Lira").

Ideea asocierii Angliei la C.E.E. este redusă în declarația președintelui doar la o simplă măsură posibilă să faciliteze schimburile comerciale. După părerea multor observatori, poziția lui de Gaulle a fost mai „structurată" decît la precedenta sa conferință de presă din 16 mai. Respingerea candidaturii Angliei capătă o semnificație deosebită dacă ținem cont că ea a fost anunțată de președinte numai cu trei săptămîni înainte de noua reuniune a Consiliului ministerial al C.E.E., în cursul căreia partenerii Franței își propun să studieze tocmai perspectivele deschiderii dialogului între Comunitate și Anglia. Luna trecută, miniștrii de externe ai „celor șase" s-au despărțit fără a se pronunța asupra candidaturii Angliei la Piața comună. Ei se vor întîlni din nou la 11 decembrie — dată prevăzută, de altfel, de calendar — dar care trebuia în principiu să fie rezervată altor probleme. La 11 decembrie, după expedierea chestiunilor curente, Consiliul va asculta „un raport verbal" al Comisiei Rey asupra repercusiunilor devalorizării lirei sterline. Raportul va servi drept bază de discuții pentru dezbaterile ministeriale din 18 și 19 decembrie. Practica obișnuită din ultimii cîțiva ani impune comisiei consultarea ambasadorului englez pe lîngă C.E.E., precum și efectuarea „unei călătorii de curtoazie" la Londra.

Presa britanică și-a manifestat decepția la aflarea conținutului expunerii președintelui de Gaulle. La Londra, în cercurile politice (reacția este consemnată de agenția „France Presse") se relevă că președintele a pronunțat un veto nu numai intrării, dar chiar deschiderii de negocieri în această privință.

Poziția lui de Gaulle repune în discuție și relațiile Franței cu partenerii săi din Comunitate. A fost un prilej pentru comentatori de a reaminti discuțiile din ianuarie ale președintelui cu cancelarul Kiesinger, cînd de Gaulle a ținut să precizeze că, în cazul în care se va face o încercare serioasă pentru admiterea Angliei în C.E.E. în faza actuală, Franța „pur și simplu va părăsi Piața comună". Temerile privind o eventuală criză intracomunitară — evocate în aceste zile în diferite capitale ale „celor șase" — par însă insuficient de consistente. Cercuri competente din Bruxelles, de pildă, sînt de părere că guvernul francez este convins că nici unul din partenerii Franței „nu va risca viitorul Pieței comune de dragul Angliei".

Varșovia. Întrevedere între primul ministru al Suediei, T. Erlander (al doilea din stînga) și premierul R. P. Polone, J. Cyrankiewicz.

SOLUȚIA VIABILĂ

Caracteristica actuală a situației din Orientul Apropiat, la șase luni după războiul din iunie, o constituie apariția unor elemente susceptibile să ofere o bază de ieșire din criză, cu ajutorul unor mijloace de natură politică. Din acest unghi este, în general, privită rezoluția Consiliului de Securitate care a proclamat, în unanimitate, inadmisibilitatea cuceririlor teritoriale, ca urmare a operațiunilor militare, specificînd necesitatea retragerii trupelor izraeliene din teritoriile ocupate și a realizării unei reglementări juste a problemei refugiaților, precum și necesitatea respectării suveranității, integrității teritoriale și independenței politice a fiecărui stat din regiune. Trimisul special al revistei noastre la New York analizează în corespondența de la pag. 5—6 semnificațiile și implicațiile rezoluției adoptate în Consiliul de Securitate. Nu vom sublinia aici decît faptul că adoptarea rezoluției nu înseamnă decît un prim pas către o reglementare viabilă. Într-un interviu acordat ziarului „Le Monde", înainte de a părăsi Parisul, regele Hussein al Iordaniei arăta, referindu-se la proiectul de rezoluție britanic, că „el ar putea deschide calea printr-un mediator numit de U Thant spre o pace justă și durabilă între Izrael și țările arabe".

Săptămîna la care ne referim a înregistrat o serie de declarații, atît din partea țărilor arabe, cît și a Izraelului, prin care părțile și-au precizat

breviar

22 NOIEMBRIE

Tovarășii Nicolae Ceaușescu, secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, și Ion Gheorghe Maurer, președintele Consiliului de Miniștri, au primit pe mareșalul Uniunii Sovietice Ivan Ignatievici Jakubovski, comandantul suprem al forțelor armate unite ale statelor participante la Tratatul de la Varșovia.

● Președintele Consiliului de Stat, Chivu Stoica, a primit pe ambasadorul extraordinar și plenipotențiar al Islandei în țara noastră, dr. Kristinn Gudmundsson, în legătură cu plecarea definitivă a acestuia.

23 NOIEMBRIE

Tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a primit pe Anders Thumborg, secretar al Comitetului Executiv al Partidului Social Democrat din Suedia.

● Tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a primit pe ambasadorul extraordinar și plenipotențiar al Iranului în Republica Socialistă România, Soltan H. V. Sanandaji, la cererea acestuia.

27 NOIEMBRIE

S-au încheiat convorbirile dintre tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al C.C. al P.C.R., și tovarășul Luis Corvalan, secretar general al C.C. al P.C. din Chile. În cursul convorbirilor a avut loc o informare reciprocă în legătură cu activitatea celor două partide, precum și un schimb de vederi privind unele probleme ale situației internaționale actuale și mișcării comuniste și muncitorești.

28 NOIEMBRIE

Secretarul general al C.C. al P.C.R., Nicolae Ceaușescu, a primit pe Averell Harriman, ambasador itinerant al președintelui S.U.A., Lyndon Johnson. Diplomatul american a fost primit și de președintele Consiliului de Miniștri, Ion Gheorghe Maurer. Cu prilejul întrevederilor au avut loc convorbiri privind relațiile bilaterale între România și S.U.A. și unele aspecte ale situației internaționale actuale.

atitudinea față de rezoluția adoptată. În capitala egipteană rezoluția pare să fi fost întîmpinată cu „o satisfacție moderată". În acest sens, declarațiile radiotelevizate ale președintelui Nasser sînt semnificative. Arătînd că teritoriile arabe „nu pot forma obiectul unor negocieri", el a subliniat că, fără precizarea — făcută în Consiliul de Securitate cu ocazia adoptării rezoluției de către reprezentantul indian — în sensul că retragerea trebuie interpretată ca vizînd toate teritoriile arabe ocupate, rezoluția ar fi fost „inadecvată". De aceea, deși considerată „insuficientă", purtătorul de cuvînt Zayat apreciază că rezoluția britanică este totuși acceptabilă pentru R.A.U. Primul ministru iordanian, Talhuni, și-a manifestat satisfacția față de adoptarea în unanimitate a rezoluției britanice. „Iordania consideră rezoluția ca marcînd un pas pozitiv în direcția stabilirii păcii mondiale" a declarat el. „Totuși, a conchis primul ministru, în problema palestiniană în ansamblul său, Iordania rămîne solidară cu toate celelalte țări arabe, iar poziția sa nu diferă cu nimic de poziția lor".

Nu toate statele arabe au adoptat aceeași poziție : Siria și Algeria au respins rezoluția Consiliului de Securitate.

Prima reacție din Izrael a fost declarația ministrului informațiilor, Galili, care a afirmat că „rezoluția nu va modifica hotărîrea Izraelului de a rămîne pe liniile de încetare a focului pînă la semnarea unor tratate de pace cu țările arabe". Ulterior, întrebat dacă Izraelul insistă în continuare asupra condiției recunoașterii de către țările arabe, premierul izraelian, Levi Eshkol, a răspuns într-un interviu acordat ziarului vest-german „Die Welt" că : „Dacă există într-adevăr dorință de pace, nu trebuie să fie obstacole în calea tratativelor. Această afirmație este valabilă chiar în cazul în care nu se exprimă în prealabil o recunoaștere oficială".

În prezent, este urmărită cu interes activitatea diplomatică desfășurată pe marginea convocării unei noi conferințe arabe la nivel înalt. După conferința de la Khartum, în unele țări arabe s-au depus eforturi pentru a aplica împreună indicațiile dezbaterilor din capitala Sudanului. În interviul menționat mai sus al regelui Hussein, acesta, referindu-se la astfel de tendințe, declara : „Președintele Nasser și eu însumi am convenit să ne coordonăm eforturile în vederea realizării unei reglementări pașnice a conflictului. Pînă în această clipă am acționat, și unul și altul, în totală armonie. Ceilalți șefi de stat care au asistat la conferința de la Khartum — chiar cei care nu împărtășeau vederile noastre — ne-au declarat că se vor ralia oricărei soluții acceptabile pentru Iordania și R.A.U., țările cele mai încercate de război și deci cele mai interesate în găsirea unei soluții. Nu cred că cei ce se îndoiesc de eficacitatea căii pașnice ne vor împiedica să mergem înainte. În cursul ultimei mele vizite la Alger, conducătorii de aici mi-au spus cu franchețe că ne facem iluzii periculoase crezînd că vom ajunge la un compromis onorabil cu Izraelul. Ei au adăugat însă că nu vor întreprinde nimic pentru a împiedica eforturile noastre. Voi continua deci drumul ce a fost trasat de comun acord la Khartum".

De pe acum majoritatea țărilor arabe (Kuweitul, Sudanul, Yemenul, R.A.U., Marocul, Iordania, Irakul, Tunisia și Libanul) au căzut de acord cu convocarea, la 9 decembrie, a unei reuniuni la nivel înalt. Mai rămîne de stabilit locul ei de desfășurare — Cairo sau Rabat. Influentul ziar egiptean „Al Ah-

→

Roma. Aspect de la lucrările celui de-al 10-lea congres național al partidului democrat-creștin

Imperativul nerecurgerii la forță

Evenimentele din ultima săptămînă au readus în actualitate problema cipriotă, îngrijorînd profund opinia publică internațională. Evoluția — mai veche sau mai nouă — a acestei complexe probleme arată că ea comportă două laturi distincte. Istoria a confirmat că incidentele de pe insulă nu constituie elementul dominant, primar, ci numai reflectarea pe acest plan a divergențelor din N.A.T.O. și a intervenției unor cercuri străine în treburile interne ale poporului cipriot. În absența imixtiunii externe, poporul Ciprului ar fi știut, desigur, să găsească — așa cum a dovedit experiența — calea conviețuirii pașnice, a conlucrării tuturor forțelor pentru prosperitatea țării. Apreciind că actuala criză cipriotă a fost proiectată cu anticipație de unele cercuri străine, ziarul iugoslav „Vjesnik" scrie : „Liderii militari ai Pactului atlantic nu-și ascund aspirațiile față de crearea unui Cipru deosebit de cel actual — spre a consolida flancul sudic al N.A.T.O. prin construirea de baze militare pe insulă. Cu alte cuvinte, reglementarea problemei cipriote este văzută prin lichidarea republicii independente, suverane și nealiniate a Ciprului".

Chemarea la Atena a generalului Grivas, urmată de demisia lui din fruntea trupelor grecești aflate pe insulă par a sugera numai o responsabilitate individuală. Privit din punctul de vedere al persoanelor, faptul prezintă, însă, o importanță secundară. Criza a izbucnit, în realitate, în condițiile unei atmosfere încărcate, stimulate și alimentate din plin prin acțiunile întreprinse în ultimii ani de cercurile interesate să extindă „umbrela N.A.T.O." asupra insulei. Recurgerea la măsuri de forță pentru impunerea unor puncte de vedere a fost sugerată cu insistență, o serie de declarații ale părților implicate fiind acompaniate de măsuri militare.

Opinia publică internațională a urmărit cu îngrijorare evoluția situației. În întreaga lume, glasuri lucide au arătat încă o dată că recurgerea la soluții de forță sau la amenințarea cu folosirea forței nu este nici în avantajul poporului cipriot și nici al celorlalte părți implicate în conflict. O asemenea metodă nu poate decît să agraveze divergențele, să împiedice o soluționare reală și eficientă a problemelor, să creeze o serioasă amenințare la adresa păcii în această zonă și în lume.

Ea nu poate fi decît în avantajul acelor cercuri străine — ostile poporului cipriot — care caută să mențină în această regiune un focar permanent de încordare și conflicte.

Apelurile la moderație, la rațiune, au fost întîmpinate cu o vie satisfacție de toate popoarele iubitoare de pace. Energicul mesaj al lui U Thant atrage atenția asupra necesității ca toate guvernele interesate să acționeze în conformitate cu obligațiile ce decurg din Carta O.N.U. La rîndul ei, rezoluția adoptată de Consiliul de Securitate în problema cipriotă „cere tuturor părților interesate să dea dovadă de cea mai mare moderație și de cea mai mare circumspecție și să se abțină de la orice act care ar putea agrava situația din Cipru și constitui o amenințare pentru pace".

Dialogul angajat, direct sau indirect, în zilele ce au urmat incidentelor — chiar dacă părțile implicate se situează încă pe poziții diferite — ar putea deveni fructuos în condițiile în care părțile vor aborda problema cu spirit de răspundere față de soarta propriilor lor popoare, față de soarta păcii și securității internaționale.

Viața arată că negocierea problemelor litigioase, tratativele purtate cu calm, în vederea găsirii unor soluții pașnice, constituie singura cale reală pentru găsirea unor formule raționale, pentru aplanarea conflictelor, pentru menținerea și consolidarea păcii. „Problema Ciprului — declara recent președintele Makarios — nu poate fi rezolvată pe calea războiului. O reglementare pașnică a conflictului nu este greu de realizat, cu condiția ca părțile în cauză să se conformeze principiilor Cartei O.N.U."

Rezolvarea radicală a problemei cipriote impune abținerea de la folosirea mijloacelor violente, încetarea amestecului în treburile interne ale populației insulei, respectarea drepturilor legitime ale poporului cipriot, a suveranității, independenței și integrității teritoriale a Republicii Cipru.

Eugen PHOEBUS

ram" scria în legătură cu această conferință : „Consultările și schimburile de vederi dinaintea votului din Consiliul de Securitate au dovedit utilitatea coordonării eforturilor arabe. Actuala reuniune la nivel înalt va fi o nouă etapă pe calea cooperării și coordonării". În ce privește ordinea de zi a întîlnirii, se pare că ea va cuprinde, așa cum a propus regele Hassan II al Marocului : studierea rezoluției Consiliului de Securitate în lumina hotărîrilor de la Khartum, adoptarea unei atitudini comune în problemele referitoare la lichidarea consecințelor conflictului militar arabo-izraelian și reorganizarea Ligii Arabe pe baze noi, pentru a-i conferi o mai mare eficacitate. Pînă acum Algeria și Siria nu și-au dat acordul pentru convocarea unei conferințe la nivel înalt. (După cum se știe, președinții Boumedienne și Atassi nu au participat nici la conferința de la Khartum.) Rămîne de văzut în ce condiții se va desfășura noua întîlnire și ce va hotărî ea. Oricare vor fi însă aceste hotărîri, realitatea a dovedit că forța nu poate reglementa durabil conflictul din Orientul Apropiat. Singura alternativă rămîne mereu aceeași : retragerea trupelor din teritoriile ocupate prin forță, recunoașterea dreptului fiecărui stat la o existență de sine stătătoare, găsirea unor soluții corespunzătoare aspirațiilor și intereselor tuturor popoarelor din această regiune.

CONFLICTUL NIGERIAN

În absența generalului Mobutu și a președintelui liberian William Tubman, reținuți în țările lor de probleme interne acute, ceilalți șefi de state — împăratul Haile Selassie (Etiopia), generalul Ankrah (Ghana), Ahmadu Ahidjo (Camerun), Diori Hamani (Niger) — membri ai misiunii de conciliere a Organizației Unității Africane, creată de conferința de la Kinshasa, s-au deplasat în capitala Nigeriei pentru consultări cu guvernul federal de la Lagos. Evident, misiunea nu putea să aprobe secesiunea biafreză. După nouă ore de discuții intense, comunicatul publicat formula opinia că instaurarea păcii este condiționată de „renunțarea la secesiune și acceptarea structurii federale de către Biafra". În orice caz, misiunea consultativă a O.U.A. nu-și va defini acțiunile viitoare decît după ce va lua cunoștință de raportul generalului Ankrah,

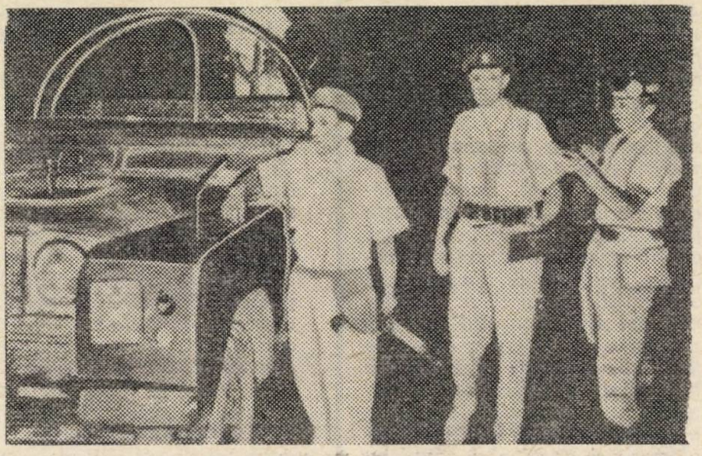

Ultimul ofițer englez (dreapta) care se evacuează predă unui ofițer din armata Republicii Yemenului de sud cheile comandamentului instalat la Charter Bank din Aden

mandatat să ia contact cu rebelii biafrezi.

Este greu de prevăzut ce va reuși să realizeze misiunea consultativă în situația actuală. O victorie militară a Biafrei este azi exclusă. Raportul de forțe pe plan militar fiind favorabil guvernului de la Lagos, este foarte probabil că forțele federale ale generalului Gowon, mai bine echipate decît trupele colonelului Ojukwu, vor pune definitiv capăt revoltei biafreze. Se pune însă întrebarea dacă acest „conflict etnic", dublat de un altul petrolier, va putea fi rezolvat doar prin forța militară. Pentru a răspunde la această întrebare trebuie văzut ce reforme de structură intenționează să aplice guvernul federal. În ajunul crizei, generalul Gowon propusese o modificare esențială a structurilor administrative ale țării, astfel încît ea să fie împărțită în 12 regiuni relativ autonome. Fosta provincie de est, cu o populație de 14 milioane locuitori, în majoritate Ibo (astăzi Biafra), urma să fie împărțită în trei regiuni, în timp ce provincia occidentală în care este concentrată populația Yoruba (12 milioane locuitori) ar fi constituit o singură provincie. Se prevedea ca nordul federal, cu o majoritate Haussa, să fie fragmentat, dar unitatea lui să fie menținută datorită unui comitet coordonator care să acționeze ca un centru unic de hotărîri politico-economice. Asemenea reforme nu ating însă cu nimic structurile moștenite de la fosta stăpînire colonială și nu sînt în măsură să înlăture amenințarea cronică ce planează asupra unității Nigeriei. În condițiile actuale, încetarea focului ar reprezenta un prim pas spre normalizare, fără a putea fi însă identificată cu o transformare a stării de fond a lucrurilor. Revenirea populației Ibo în marea familie a popoarelor nigeriene este considerată a fi posibilă prin reforme radicale în structurile economice ale țării, care să dea tuturor popoarelor federației posibilitatea unei reale dezvoltări economice, să garanteze bazele conviețuirii lor pașnice și să salveze integritatea națională a Nigeriei.

Deocamdată, declarațiile părților în conflict nu par să indice o asemenea evoluție a situației. Colonelul Ojukwu a lăsat să se înțeleagă că acceptă să negocieze cu Lagosul o uniune vamală și o asociație politică numai pe baza recunoașterii suveranității Biafrei. Iar generalul Gowon a subliniat că guvernul federal nu și-a modificat poziția și că războiul va continua pînă ce biafrezii vor renunța la secesiune.

UN NOU STAT INDEPENDENT

Astăzi, în mod oficial, protectoratul Aden și Federația Arabiei de sud au devenit independente sub numele de Republica Yemenului de sud. Practic, noul stat a luat naștere cu patru zile în urmă, după ce ultimele trupe britanice au părăsit teritoriul protectoratului cu excepția aeroportului Khormaksar și a viitorului cartier diplomatic. Asigurarea ordinii a fost preluată de Frontul Național de Eliberare : reprezentanții săi au luat în mîinile lor administrația, în timp ce generalul englez Jack Dye, comandantul forțelor armate ale Arabiei de sud, în cursul unei scurte ceremonii militare, a predat împuternicirile sale colonelului Mohamed Ahmed.

Obținerea independenței de către Yemenul de sud este rezultatul acțiunilor puternice ale mișcării de eliberare națională, care de patru ani de zile duce o luptă aprigă împotriva forțelor de ocupație. Desigur, moștenirea lăsată de colonialiști noului stat nu este ușoară, unitatea națională atît de necesară poporului Arabiei de sud fiind amenințată. FLOSY, organizație care se bucură de un sprijin considerabil în rîndul populației, este deocamdată exclusă de la conducerea țării, Anglia negociind retragerea trupelor sale și independența doar cu Frontul Național de Eliberare.

Lupta de eliberare a intrat într-o fază decisivă în octombrie 1963, cînd Frontul Național a declanșat operațiunile militare împotriva forțelor britanice de ocupație. Frontul grupa pe atunci două formațiuni politice : „Mișcarea naționaliștilor arabi" și „Formația triburilor". Tabloul politic era completat de existența partidului Chaab și a partidului Rabita care mai sperau în succesul unei opoziții legale. Evenimentele aveau să le spulbere iluziile și, în mai 1964, cele două partide se vor ralia luptei armate, creînd însă o organizație separată numită Organizația de Eliberare (O.L.). În luna august a aceluiași an, conferința la nivel înalt arabă de la Alexandria va recomanda tuturor fracțiunilor să se așeze la aceeași masă rotundă, lucru pe care cele două organizații îl vor face în noiembrie 1965. Fără succes însă. Frontul Național se va scinda în trei ramuri : prima, condusă de Qahtan Chaabi, se va opune fuzionării cu O.L., celelalte două fiind „Organizația de eliberare" și „Independenții", în frunte cu Abdel Mekkaoui. Din fuziunea ultimelor două va lua naștere, la 13 ianuarie 1966, FLOSY. Unsprezece luni mai tîrziu, disidenții din Frontul Național vor proclama constituirea unui nou partid — F.N.L. Din acest moment fiecare din cele două organizații vor duce lupta pentru independență avînd programe proprii. Încercările de realizare a unui front comun nu au dat din păcate rezultate cu toate că cele două părți au semnat la 1 noiembrie 1967 un comunicat prin care se desemna o delegație comună pentru angajarea discuțiilor cu Marea Britanie în numele poporului Arabiei de sud. Ca urmare a incidentelor militare survenite între cele două grupări, în Aden, tratativele s-au purtat la Geneva doar cu reprezentanți ai F.N.L.

După cum se afirmă, Analia ar urmări să încheie cu viitorul guvern sud-arab un „tratat de cesiune" care să se aplice nu numai Adenului și celor două insule ce-i aparțin, ci ansamblului teritoriului. Ea speră să obțină acordul F.N.L.-ului privind stabilirea unei ambasade la Aden în schimbul recunoașterii diplomatice a noului stat.

Rodica GEORGESCU